

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

VI. évf. 4. szám
1995. augusztus
50,— Ft

A BOKOR
Bázisközösség
jubileuma

Politizált-e Jézus?

A „Szép Jelen”
Alapítványról

Moha-mese

Öt éves
az Alba Kör

Olvasók fóruma

Autózás és
környezetvédelem

Célba ér-e
civilizációnk?

A FÉLSZÁZÉVES BOKOR

Beszámoló a BOKOR Bázisközösség 50. jubileumáról

„Az ötvenedik esztendő legyen
örömmünnep számotokra...!”

(3 Móz 25,8)

Pünkösdkor, június 3-án és 4-én ünnepelte 50. születésnapját a BOKOR Bázisközösség. A jubileumi levélben önvizsgáló és hálaadó ünnepre hívták a BOKOR tagjait és szimpatizánsait, de elleneit is. Mi történt a két napos ünnepen?

Június 3-án, szombaton reggel Schanda Beáta háziasszonyi köszöntője után *a múltra emlékeztünk*. 1945-ben egy horvát jezsuita érkezett Róma megbízásából Debrecenbe, hogy kis csoportokat szervezzon. A fiatal Bulányi György piarista tanárra bízta, hogy elmenetele után folytassa a munkát, mert Róma úgy gondolta, hogy a szovjet uralom alatt az egyház csak ilyen kis csoportokban maradhat fenn Magyarországon. Bulányi püspöki segédlettel látott munkához, csoportokat szervezve az egész országban.

Az első időkről emlékezett maga Bulányi György, de Vadas Éva szalézi nővér is, aki szintén megjárta Rákosi börtöneit. Az első tanítványok közül pedig Kovács Teréz nyelvészt, Merza József matematikust és Hampel Károly mérnököt hallottuk. A beszélgetést Király Ignác asztalos, 15 gyermek apja vezette.

Az újrakezdés 40 évéről sorstársak és kortársak szóaltak meg kerekasztal-beszélgetésben. Bulányi az 56-os forradalom alatt ugyan kiszabadul, de aztán újra bebörtönzik, és csak 1962-ben szabadul végleg. A szétveretés éveit után hogyan indul újra a kisközösségi mozgalom? Erről beszél Trásyné Eva gyógytornász, Demeczky Jenő villamosmérnök, Cserta Gábor elektromérnök, Vinczéné Gabi rendszerszervező és 10 gyermek anyja, valamint Bajnokné Judit könyvtáros és 7 gyermek anyja. A kerekasztal-beszélgetés vezetője Bisztrai György műszerész volt, aki a Kádár-korszak üldöztetéseiről és a katonai szolgálat megtagadása miatt börtönbe került 25 testvérünkről szóló beszámolókkal mellett – Ats András műszerész közreműködésével – a Harmadik Világ Alapítvány éhezőket segítő munkájáról is számot adott.

Megszóaltak a beszélgetésben azok a *kortársaink* is, akikkel eszmei vagy gyakorlati közösségbe kerültünk az évek folyamán, így a Németh Géza-féle ökumenikus közösséggel, amelynek képviselőit Németh Géza halála után most Baló Gyöngyi szólalt fel; Iványi Gábor metodista lelkésszel, aki a szegények támogatásáról ismert; Viktor András tanárral, aki időközben a BOKOR-Okocsoportnak is tagja lett; Bródy Jánossal, aki jelenleg a Hadkötelezettséget Ellenzők Ligájának is tagja.

A dalokkal színesített kerekasztal-beszélgetés után *pohárköszöntő és állófogadás* következett. A pohárköszöntőben Bulányi György a BOKOR jellemzőit a „civil” és „nonprofit” jelzőkkel próbálta körülírni. Az 50 éves BOKORRA, de a BOKROT nem szeretőkre is emelte poharát a kb. 800 résztvevővel együtt. A felszolgált étel a Finta család munkáját dicsérte.

Az agapéét Kovács László *„Bokorirtás” c. kritikus és önkritikus drámája* követte, közel 40 szereplő részvételével. A darab történeti dokumentumokra és a fantáziára építve a BOKOR történetének azt a jövőbeli pillanatát ragadta meg, amikor az Alapító meghal. A pannonhalmi milleneumra érkező új pápa, aki néger és a II. Péter nevet vette fel, már-már elismeri a BOKROT, de az utolsó pillanatban győz a hatalmi gépezet, és továbbra is magára marad a belső gondokkal is küzdő BOKOR. A koporsóból kisgyermekek által kiemelt zöld bokor és Händel Hallelujája oldja a feszült drámát.

A hierarchia és a BOKOR elé tükröt tartó darab után vidám *ifjúsági műsor* következett, amelynek vezetői Vadovics Róbert pszichológus és Pakodi Gábor ügyvéd

voltak. Ők Bulányi Keressétek az Isten Országát c. főműve betáplálásáról és a 100. évforduló BOKOR-elvárásairól mutattak be neveltető és elgondolkodtató játékot a jelenlévők bevonásával. Ezt ifjúsági est követte Cserta Gábor zenei vezetésével, Bóta Barna szervezésében.

A felnőtt programmal párhuzamosan zajlott a *gyermekek jubilálása*. Kb. száz, 5-15 éves gyerek csoportos foglalkozáson vett részt Magyarné Laura és csapata vezetésével. A foglalkozás fő attrakciója egy hatalmas plakát előkészítése volt krepp-papír galacsinok felragasztásával. A plakát egy nagy, virágos, lepkés, mardaras bokrot ábrázolt, közepén az 50-es számmal.

Pünkösöd vasárnap, június 4-én reggel *rendkívüli hálaadó mise* kezdődött, amely a BOKOR kiemelt négy „szentségét” állította előtérbe: a lábmosás, a kenyértörés, az erőszakelutasítás és a kisközösség eszményét és gyakorlatát. Az egyes evangéliumi részekhez Bulányi György írt homiliát. A mise végén Schermann Rudolf plébános (Ausztria) mondta a záróimát, amelyben megköszönte a BOKROT Istennek, mert az elnyomatás éveit alatt a BOKOR a Nyugat számára is példa volt.

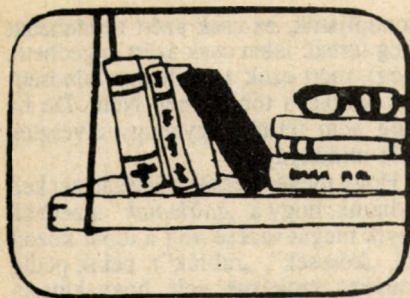
A mise végén a *gyermek- és ifjúsági pályázatok nyertesei* vették át pályadíjukat a zsűri: Albrecht Júlia keramikus, Mészáros András tanár és Simon András grafikus döntése alapján. Ifjúsági kategóriában Deliné Szita Annamária kap az „Érted vagyok” újságból örökös tiszteletpéldányt. Az 1-10. évesek I. díját, egy-egy hetes öbudavári nyaralást Földváry Katalin és Botlik Dávid nyerte; a II. díjat, egy mesekönyv-csomagot Kovács Mónika, a III. díjat, egy-egy Bisztrai-féle bábjátékot Pálinskás Barnabás és Földváry Dániel. A 10-15. évesek közül az I. díjat, egy hetes táborozást Botlik Emese, a II. díjat, egy könyvcsomagot Kovács Flóra, a III. díjat, egy Demeczky-féle társasjátékot Pálinskás Tamás nyerte. Dicsérfő oklevelet és könyvjutalmat nyertek: Földváry Gergely, Kovács Csilla, Mlecsenkov Dániel, Pálinskás Anna, Rauscher Éva.

A díjkiosztás után *szabadtéri rendezvény* következett, amelynek irányítója Ats András irodagépműszerész volt. A pásztorbotnak beillő stafétabotot Bulányi György és kezdőcsapata adta át az őket követő időzónában állóknak, azok pedig a következőknek, egészen az 1995. évnél álló, feldíszített bokorig haladva. Ezt követte 50 lufballon felengedése az „égbe”, hálaadásul és egyben meghívásul azoknak, akik a lufikra kötött meghívókat megtalálják. A színpompás jubileum a többszáz résztvevő kórtáncával és a „Megkötöm magamat” BOKOR-himnusszal ért véget. Szervezői voltak Bulkainé Margit és Kovács László.

Az eseményről a *Magyar Televízió* számára Róbert László szerkesztő-rendező készített fél órás műsort, megszólaltatva más szervezetek és közösségek képviselőit is, így Boór Jánost, a Mérleg főszerkesztőjét, Pomogát Béla irodalomtörténészt, a Piarista Diákszövetség elnökét, Szöllösy Agnest, a Pax Romana alelnökét, Keresztes Sándort, a Pax Romana elnökét és Kamarás István szociológust, a Zsinati Klub elnökét. A filmben Kaszap István és Márti beszámolt a Balaton mellett, Szentantalfán nemrég megvásárolt 25 hektáros földről, a leendő BOKOR-ligetről, amely az idén már ifjúsági táborozóhely lesz, később pedig az álmok szerint bokorfa, szellemi és munkaközpont. Vagyis a következő 50 esztendő új vállalkozása.

KL

A BOKOR-jubileum egyes részleteire következő számunkban még visszatérünk.

Gergely G. András

Politizált-e Jézus?

A kereszténység kezdettől fogva mind a mai napig — sajnos — nagyon torz módon és nagyon töredékesen, *egyoldalúan* értelmezte-értelmezi Jézus tanítását. Általános az a felfogás, hogy Jézus csak az egyes ember *lelki üdvössége* érdekelt, annak érdekében adott eligazítást, vigaszt vagy buzdítást. Ez az állítás a „csak” kivételével igaz; ám ez csupán egy része Jézus programjának, mert őt ugyanúgy érdekelt az ember *testi* java, „testi üdvössége”, azaz egészsége (ezért gyógyított olyan sokat). Ugyanilyen fontos azonban, hogy Jézus tanításának-programjának van *társadalmi-politikai* oldala is, és ezt csak ebben a században felelték fel, hozzátehetjük: kevesen (pl. az ún. felszabadítási teológia képviselői).

Pedig elég lett volna odafigyelni akár csak „názáreti székfoglalójára” (Lk 4,16–21), amely társadalmi-politikai programját foglalja össze: „Az Úr lelke fölkenet engem, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, gyógyítsam a megtört szívűeket, szabadulást hirdessek a raboknak, megvilágosodást az elvakúottaknak (és ezért vakoknak), szabadulást vigyek az elnyomottaknak.”

Kétezer éven át, sajnos, úgy értelmezték ezeket a mondatokat, *mintha* Jézus csak lelki vigaszt akart volna nyújtani a szegényeknek, raboknak, elnyomottaknak, hogy „viseljék csak békétűrsen a sorsukat, majd a túlvilágon megkapják jutalmukat”.

Szó sincs arról! Jézus társadalmi-politikai változásokat akart, hogy a szegények ne legyenek többé szegények, a rabok szabaddá váljanak, az elnyomottak, kizsákmányoltak (= megtört szívűek) visszakapják javaikat és jogukat, a (politikusok és papok által) elvakítottak újra tisztán lássanak. Mi ez, ha nem társadalomátalakítás, politika?

Persze egyúttal azt is figyelembe kell venni, hogy Jézus egyértelműen *elhatárolta magát az erőszak politikájától*. Nem akart sem forradalmat, sem lázadást a *néptömegek* részéről; nem mondta: „Akasszátok föl a gazdagokat, földbirtokosokat, gyártulajdonosokat!”, és azt sem: „Fegyverrel kell kiűzni az elnyomó rómaiakat!” — De másfelől ugyanígy elhatárolta magát az *uralkodók*, a politikai és gazdasági vezetők által alkalmazott erőszaktól. Kritika-ként mondta: „Az uralkodók zsarnokoskodnak népükön, és akik hatalmat

gyakorolnak rajtuk, jötevőiknek hivatják magukat” (Lk 22,25). És hozzátette: „Köztetek ne így legyen” (22,26)!

Ezt a programot egy mondatban összefoglalja és egyúttal *megvalósításának mékénjtét* is tartalmazza az Izajás nyomán megtartott „názáreti székfoglaló” utolsó mondata: „Hirdessem az Úr kegyelmének esztendejét”.

Jézus ezzel az *őszövségi törvény* egyik (mindig csak „frott malasztanak” megmaradt) előírására emlékeztetett, azt hirdette meg programként.

Mit is jelentett hát eredetileg az „Úr kegyelmének esztendeje”?

Előzményeként idézzünk föl előbb egy másik törvényt, amely így hangzott. „Minden hetedik esztendő végén el kell engedni az adósságokat... Ha valaki elszegényedik testvéreid közül, ... ne légy keményszívű és szűkmarkú, hanem légy hozzá bőkezű és adj neki szívesen kölcsön... Ha eladja magát neked valamelyik atyádfia (mert annyira elszegényedett), hat évig szolgáljon neked, de a hetedik évben bocsásd szabadon! Ne üres kézzel küldd el, hanem lásd el bőven a nyájadból, a szérűdről és a borsajtódból... Emlékezz arra, hogy te is rabszolga voltál Egyiptomban, de kiváltott téged a te Istened” (5 Móz 15,1–15)!

Ennek az előírásnak az általános kiterjesztése az ún. kegyelmi év, a „*jóbel-év*”: „Számolj hétszer hét esztendőt! Az *ötvenedik* legyen örömműnnp számotokra: mindenki kapja vissza birtokát, és mindenki (aki rabszolgává lett) térjen vissza családjához... A föld (kényszerű) eladása nem jelenti minden jog elvesztését, mivel a föld az enyém, ti meg csak jövevények és zselélek vagytok nálam... Ha valakinek el kell adnia birtokát, válthassa vissza... Ha nincs miből visszaváltania, a birtok legyen a vevőé az örömműnnp végéig. Akkor azonban a birtok visszaszáll eredeti tulajdonosára... Ha atyádfia nyomorba jut... és eladja magát neked, ne végeztess vele rabszolgamunkát, hanem napszámosként dolgozzék nálad az örömműnnp végéig. Akkor menjen el gyermekeivel együtt, térjen vissza nemzetiségéhez, és kapja vissza atyáinak birtokát” (3 Móz 25,8–42)!

Miről van tehát szó? Arról, hogy *ötven évenként* minden adósságot el kell engedni, minden elvesztett birtokot vissza kell adni, minden rabszolgát szabadon kell engedni. Ma így mondanók ezt: *általános amnesztiát kell*

hirdetni, de nemcsak *politikai* értelemben, hanem *gazdasági* téren is!

Amit tehát Jézus akart: „az Úr kegyelmi esztendeje”, vagy ahogyan leggyakrabban mondta: „Isten Ország”, az egyáltalán nem csupán lelki dolog, hanem *egy testvériesen élő és a javakon testvériesen megosztó társadalmi-politikai rendszer* (ezzel nem állítjuk, hogy nem *több* ennél; csak azt, hogy *nem kevesebb*) — *szemben* a megszokott gyakorlattal, miszerint az erősek egyre jobban elnyomják a gyöngéket, a gazdagok egyre nagyobb nyomorba taszítják a szegényeket, és mindezt egyre kegyetlenebb törvényekkel és egyre erősebb erőszakoskoddal tartják fenn, amint ez ma megfigyelhető Magyarországon és szerte a világon.

Jézus azt mondja: Ha már így alakult, ha egyesek ügyessége, tehetsége, szerencséje vagy éppen gonoszsága miatt égbekiáltó gazdasági-társadalmi különbségek alakultak is ki, „ötven évenként”, azaz időről időre *helyre kell állítani az Isten akarata szerinti rendet*, a gazdasági-társadalmi-politikai egyenlőséget (amin aligha értett uniformizálást). S mindezt *nem erőszakos úton*, nem fegyverrel, hanem úgy, hogy akik meggazdagodtak, azok ingyen és feltétel nélkül visszaadják a szegényeknek, amit erővel vagy csellel (pl. reklámokkal) zsákmányoltak tőlük.

Ezt jelenti az „Úr kegyelmi esztendejének meghirdetése”, és aligha kell bővebben ecsetelni, milyen „*forradalmi*” program ez a bankokra, a tőzsdére, a parlamentekre vagy a bíróságokra nézve. És aligha kell külön magyarázni, miért is gyilkolták meg a szegény és szelíd Jézust.

Ugyanezt a gazdasági-társadalmi-politikai programot tartalmazza a *Hegyi Beszéd* is, csak tudnunk kell végre más szemüvegen át nézni, mint az eddigi 2000 éven keresztül. Ebben azt mondja Jézus: „Boldogok a szegények, (értsd:) akik éheznek és sírnak, és boldogok az üldözöttek, a kiszolgáltatottak, a védtelenek” (Lk 6,20–23).

Persze, sokan azt gondolják a „keresztények” közül is, és sok politikus (meg teológus!) nyíltan hangoztatta-hangoztatja is, hogy „a Hegyi Beszéd nem lehet kormányozni”; egy országot sem, egy földrészt vagy az egész világot még kevésbé.

Nem is kormányoztak még soha sehol a Hegyi Beszéd elvei alapján —

meg is látszik az eredményen! Maradjunk csak a legújabb korban! Azt mondták-mondják tehát: „Szeretettel, jótékonykodással, szerénységgel, megbocsátással nem lehet társadalmat építeni, politikát csinálni.” Mivel lehet? Hogyan lehet? Hogyan csinálják?

Ugy, hogy „a hét főbűn közül ötöt erősné avattak” a kapitalizmusban (Lewis Mumford), azaz eszményi tettek, céllá tűztek ki, mégpedig a büszkeséget (kevélységet), a fősvénységet, a bujaságot, az irigységet és a becsvágyat (régiesen: a torkosság, amikor az ember egyre többet akar lenyelni, elnyelni, fogyasztani — mindenkiből, ami anyagi, vagy anyagiak révén megszerzhető). Az igazi keresztény erényekre pedig (jószág, adás, megbocsátás, szolgálat) azt mondják: „Ezekkel nem lehet üzletet csinálni.”

Ezért ma gyakorlatilag minden ország hivatalos vezetése és közvéleménye egyaránt úgy gondolja: *Nagyobb növekedés, több pénz, több energia kell! Több beruházás, több gyár, több út, több videó, több számítógép...*

Csakhogya! A gazdag országoknak ez a korlátlan növekedési politikája a környezet és a 3. világ számlájára és rovására megy. Egyre több mérgező anyag kerül a levegőbe, a vizekbe, a talajba — míg egy szép napon (úgy 30-40 év múlva) az egész emberiség bele nem pusztul. *Egyre több éhező és nyomorgó ember lesz a 3. (és a 4., sőt a 2.) világban (is).* Ha az öt és fél milliárd lakosú Földet 100 családból álló falunak képzeljük el, akkor ez azt jelenti, hogy 7 család birtokolja a falu 60 %-át, és 60 család a 10 %-át; vagy: 7 család használja el az energia 80 %-át, és 70 családnak nincs ivóvize. Hová vezet ez?

Egy Jézus szerinti gazdasági-társadalmi-politikai program ezt írná a zászlajára: „Kevesebbet a Mindig többet! helyett!” Például: Kevesebbet vásárolni! Kevesebbet eldobni! Kevesebb energiát használni! Kevesebb forgalmat! Kevesebb vegyszert!...

Mit jelentene ez? Kevesebb szemetet, kevesebb zajt, kevesebb kipufogógázt, kevesebb rádióaktivitást, kevesebb környezetpusztulást. És kevesebb betegséget, kevesebb stresszt, kevesebb félelmet, kevesebb háborút. — Nem nehéz belátni, hogy ez a „kevesebb” valójában többet jelentene; mármint több természetet, több kultúrát, több szabadságot, több békét, több értelmét az egyéni és közösségi életnek, több jövőt!

Ezt akarta Jézus a Hegyi Beszéd! Ezért mondja „boldognak” (a szó eredeti értelmében „szerencsésnek”) a szegényeket, éhezőket, sírókat és üldözötteket, mert Isten Országá „az övék”, (pontosabb fordításban): „értük van itt”; azaz: Jézus azt akarja, hogy az anyagiak megosztása, ill. a megbocsátás révén ne legyenek többé szegények, éhezők, sírók, üldözöttek.

Ebből egyenesen következik: A megtérés, és annak nyomán az igazi keresztény élet azt jelenti, hogy *ebbe az irányba állítjuk át a gondolkodás-módunkat, ill. a hétköznapi gyakorlatunkat.*

Ha viszont megmaradunk a hagyományos „keresztény” felfogás mellett, akkor úgy járunk, mint az az amerikai szerzetes, akinek a cellája az Erie-tóra nézett; ő két éven át elmélkedett a cellájában Krisztus szenvedéseiről, s közben nem vette észre, hogy a tó a szeme előtt halt ki.

Nem kevésbé társadalmi-politikai töltetű Jézusnak az *ellenszerezetéről* szóló tanítása (Mt 5,38-48), amit a kereszténység mind ez ideig szintén csupán a magánerkölcsre vonatkoztatott (nem mintha akár csak ilyen értelemben is elfogadta vagy gyakorolta volna).

Példának talán elég egyetlen jézusi mondas is: „Ha ezer lépésre kényszerítenek, menj el kétannyira!”

Ennek háttere: A római katonának joga volt a megszállt területek lakói közül bárkit arra kényszeríteni, hogy menetfelszerelését ezer lépés távolságra elcipelje. Jézus azt mondja a „római ügyre” oly érzékeny zsidónak: Ha ilyesmire kerülne sor, vidd el azt a felszerelést kétezer lépésnyire! Azaz: ha szolgálatra kényszerít az ellenséges, megszálló hadsereg katonája, azon a szolgálaton felül tégy még valami *plusz jót* is vele. (Nyilvánvalóan nem ezt mondta volna, ha a mondat úgy kezdődik: „Ha kollaborációra kényszerítenek...”.) — Nem tette hozzá (vagy legalábbis nem írták le), de gondolhatta: A kétezer lépés után, de talán még előbb is, *emberi* beszélgetés alakulhat ki kettőjük között, és kiderülhet, hogy az ellenségekből akár barátok is lehetnek.

Annyi biztos, hogy itt nem csupán magánerkölcsi kérdéssről van szó, a hanem a kor legsúlyosabb *politikai* problémájáról is: Hogyan viselkedjünk a megszálló rómaiakkal? (Ugyanílyen súlyos lelkiismereti — és egyúttal gazdasági-társadalmi-politikai kérdés volt az, hogy szabad-e adót fizetni a császárnak.)

Hogy mennyire politikai kérdés volt ez, mutatja a *zelóták* (a kor zsidó forradalmárai és terroristái) Jézusával ellentétes felfogása ebben a dologban. Az ő gondolkodás módjukat így lehetne megfogalmazni: „Ha ezer lépésre kényszerít a római katona (de akkor is, ha nem), mindig lesd az alkalmas pillanatot, mikor szűrhatasz kést a bordái közé!”

Jézus kétszer is világosan *állást foglalt* ezzel kapcsolatban, és mindkettőből kiderül, mennyire nem magánügynek tartotta az egészet.

Lk 13,1-3-ban olvassuk, hogy Jézusnak hírt hoznak azokról a „galileaiakról”, akiket Pilátus áldozatbemutatás közben lemészároltatott. Mire Jézus: Ti (akik szemmel láthatóan szimpatizáltak az áldozatokkal), úgy

gondoljátok, ez csak azért történhetett meg (értsd: Isten csak azért engedhette meg), mert ezek a galileaiak bűnösebbek voltak a többiekénél. Nem. De ha meg nem tértek, ugyanúgy elvesztek ti is mindnyájan.

Hogy megérthessük válaszát, azt kell tudnunk, hogy a „galileaiak” a zelóták egyik megnevezése volt a többi között (pl. „késesek”, „rablók”); nekik pedig kedvenc szokásuk volt, hogy kihasználva a hatalmas nyugsgést a templomtéren, na meg az áldozatbemutatás magasztos légkörét, terrorista támadásokat hajtottak végre a rómaiak vagy a velük kollaborálók ellen. Pilátus ilyen okból mészároltatta le őket.

Jézus válaszában értelme tehát: Ha meg nem tértek, nevezetesen a *zelótizmusból*, az ellenséget gyűlölő nacionalizmusból, ti is így jártok majd, azaz: Pilátus titeket is lemészároltat.

Lk 23,26-28.31 számol be arról, hogy asszonyok hangos siránkozása kísérte Jézust a keresztúton. Jézus pedig azt mondta nekik: Ne engem sirassatok, hanem magatokat és gyermekeiteket. Mert ha így tesztek a zöldellő fával, mi lesz a sorsa az elszáradtnak?!

Akármiak voltak is az előzmények és a részletek, Jézust végső soron Pilátus végeztette ki, méghozzá *politikai bűnözőként*, mint aki veszélyezteti a Római Birodalom rendjét és nyugalalmát. (Lehet, hogy a vele együtt megfeszített két „rabló” valójában zelóta volt?) A hangos sírás így *politikai tüntetés volt Róma ellen* (bár természetesen kifejezhette a személyes fájdalomat is). Ezért Jézus válaszában értelme: Ha velem, a zöldellő fával, tehát az *ártatlannal* így bánnak, mit fognak tenni veletek, az elszáradttal, akik gyűlöltek őket és lázadoztok ellenük?

A történelem megmutatta Jézus igazságát: Kr. u. 70-ben a rómaiak lerombolták Jeruzsálemet, 136-ban pedig az egész országot: ekkor szűnt meg csaknem 1800 évre az önálló zsidó állam, ekkor vált teljessé a zsidók szétszórása.

Mindenesetre mindez nagyon jól mutatja, hogy Jézus itt olyan *politikai* kérdésben adott eligazítást, amely az *egész zsidó társadalmat* alapjaiban érintette.

Sok-sok példát lehetne még felhozni Jézus tanításának gazdasági-társadalmi-politikai vonatkozásaira (mondjuk a szamaritanus-kérdést — Lk 10,29-37; 17,15-18; 9,51-56; Jn 4,7-26 —, az eskü — Mt 5,33-37 — vagy az igazságszolgáltatás tilalmát — Mt 7,1; 13,24-30). De Jézus *keresztre feszítése* önmagában is bizonyított, hiszen a legfőbb hatalmi szerv, a császár helytartója ítélte halálra — mert amit csinált, az politikailag veszélyes volt.

Jézus tanításának tehát súlyos tétellel bír, életre-halálra menő gazdasági-társadalmi-politikai üzenete van. Mondhatnánk úgy is: *Jézus politizált*. Csakhogya a *szerelet politikáját* tanította, sőt gyakorolta.

Herbert Haag

Jézus nem akart papokat

Búcsú a klérustól: vádbeszéd az egyház hierarchikus struktúrája ellen

„IRGALMASSÁGOT akarok, és nem áldozatokat.” (Oz 6,6)

Paphiány, eucharisztia nélküli egyházközösségek, cölibátus, nők pappá szentelése — ezek a fogalmak jellemzik azokat a problémákat, amelyek ugyan nem kizárólagosan, mégis messzemenően meghatározzák az egyház jelenlegi szükséghelyzetét, és amelyekről fáradhatatlanul vitáznak, persze szerény sikerrel.

A további eszmecsere csak akkor van értelme, ha megkérdezzük, hogyan képzelte el Jézus a maga férfi- és nőtanítványokból álló gyülekezetét. Mert amikor a fenti szükséghelyzetről beszélünk, akkor adottnak vesszük, hogy az egyház nem akar lemondani a papi rendről. Vajon igazolhatja-e ezt az Újszövetségre, és különösen az evangéliumokra vetett tekintet?

*

Az egyház papsága az **izraelita-zsidó papságban gyökerezik**. A legszembetűnőbbben abban különbözik amattól, hogy nem mutat be véres áldozatokat. A zsidóság Jézus korában szigorúan **hierarchikus** tagozódású volt, és ebben meghatározó helyet foglalt el a jeruzsálemi templomban folytatott **kultusz**.

Elén a **főpap** állt, akinek az egész kultusz alá volt rendelve. Ő volt az egyetlen halandó, aki az év egy napján, az Engesztelés Napján (jóm kippur) beléphetett a Templom homályos hátsó terébe, a „Szentek Szentjébe”.

A főpap segítői voltak a „közönséges” papok. Ők beléphettek a Templom előterébe, a „Szentélybe”, ahol naponta kétszer tömjént égettek. A papok udvarában, ahol az áldozati oltár állt, ők mutatták be az állat- és ételáldozatokat. A papi szolgálatot nem főállásban gyakorolták; megvolt a civil foglalkozásuk, mivel csak évente kétszer egy hétre kellett megjelenniük a Templomban.

A templomi személyzet harmadik osztályát alkották a **leviták**. Ők törődtek a kultusz egész területével: az ajtónálói és rendcsinálói szolgálattal, az énekkel, a zenével. Nekik is ugyanúgy megvoltak a szolgálati hetteik, mint a papoknak. — Feltételezik, hogy naponta 300 papra és 400

levitára volt szükség, úgyhogy összesen 7200 pappal és 9600 levitával kell számolni.

Nem kell ecsetelni, hogy a Templomban gyakorolt mérsárosság rendkívül gusztustalan volt. Összességében a Templom jobban hasonlított vágóhídhöz, mint imaházhoz.

*

A János-evangélium szerint **Jézus ötször ment fel Jeruzsálembe a zarándokünnepekre**: három pászkaünnepre (2,13.23; 6,4; 12,1), egy sátoros ünnepre (7,2) és egy további ünnepre (5,1). Úgy tűnik, hogy ez a Templom iránti nagy buzgóságról árulkodik, a valóságban azonban **kevés**. Mert minden férfinak — és a zsidó annak számít betöltött 12. évtől — kötelessége volt, hogy évente háromszor részt vegyen a jeruzsálemi zarándoklaton: pészáh (húsvét, az Egyiptomból kivonulás emlékezte), pünkösd (aratási ünnep) és a sátoros (szüreti) ünnep idején. Úgy látszik, Jézus nem tartotta magát ehhez az előíráshoz, vagy legalábbis az evangéliumok nem említik.

De annál a kérdésnél, milyen gyakran ment Jézus a Templomba, jobban érdekel minket, **mit csinált a Templomban**. Meglepetésünkre **sosem** halljuk, hogy részt vett volna a templomi istentiszteleten. Összességében úgy tűnik, rendkívül távolságtartó viszonyban állt a papokkal. **Semmi** sem utal arra, hogy gondolt volna a papság folytatására tanítványi körében. Az evangéliumok hatszorosan áthagyományozták Jézus fenyegetését a Templom küszöbön álló pusztulásáról, és amikor meghirdeti, hogy a lerombolt Templomot három nap alatt újból felépíti (Mk 14,58; Jn 2,19), akkor ez csak azt jelentheti, hogy az abszolút vég vár a jeruzsálemi templomra és egyáltalán minden földi templomra.

Az a templom, amelyet Jézus a földi helyébe állít, „nem kézzel épített”, egészen más jellegű. Jézus jelképes cselekedettel húzza alá, mire gondol. A Templom megtisztításakor (Jn 2,13–22) nemcsak a visszaéléseket bélyegzi meg. Hanem amikor kidobja a pogányok udvarából az áldozati állatok eladóit és a vevőit, felforgatja a pénzváltók asztalait és kiborítja pénzüket, amire persze mind szükség volt az áldozati üzemhez, akkor ezzel **lehetlenné teszi a teljesen hagyományos áldozati kultuszt**, és elintéztnek jelenti

Fotó: Balla Demeter

ki azt. Ezáltal azonban az egész papság végét is bejelenti.

Amilyen állhatatosan hallgatnak az evangéliumok Jézus részvételéről a templomi liturgiában, ugyanolyan fontos számukra, hogy jelentsék: Jézus részt vett és aktívan közreműködött egy-egy zsinagógai istentiszteleten, amely tisztán igeliturgia volt. És éppen az ige hirdetése volt a célja a Templomban is. Az evangéliumi hagyomány ismételten tanúsítja, hogy a Templomban tanított. „Naponta tanított a Templomban” (Lk 21,37). Azoknak, akik letartóztatták, szemére vetette: „Naponta veletek voltam a Templomban, és tanítottam” (Mk 14,49). Világosabban nem is juttathatná kifejezésre érdektelenségét az áldozati kultusz iránt. Számára az ige hirdetése lép annak helyébe. Jézus ezzel az egész zsidó vallási rendszert kiemelte sarkaiából.

De nem függetleníthetjük Jézusnak ezt a magatartását a közeli vég várásától sem. Jézus közvetlenül küszöbön állóként várja Isten Uralmát: „Bizony, mondom nektek: Az itt állók közül néhányan nem ízeleik meg a halált, míg meg nem látják Isten Országának eljövését hatalomban” (Mk 9,1). Ha azonban Jézus meg volt győződve a közeli végről, akkor távol kellett állnia tőle annak, hogy valamilyen egyházi rendszert, kultikus rendet és hierarchiát építsen föl, vagy akár csak szándékoljon. Ellenkezőleg, átállította a váltókat a kultusz és az istentisztelet teljesen új értelmezése számára: „Irgalmasságot akarok, és nem áldozatokat”; ez az Ozeástól vett idézet (6,6) — amely éppen a törvényeket és áldozatokat kedvelő Máténál található meg kétszer (9,13; 12,7) — jellemzi a Jézus által végrehajtott váltást a kultikus szférából az erkölcsi szférába.

*

A keresztényektől elvárt áldozat egészen más fajtájú: „Intelek titeket, hogy ... adjátok testeteket eleven, szent, Istennek tetsző áldozatul” (Róm 12,1). Pál hangsúlyozottan elmentésbe állítja a keresztény istentiszteletet a zsidóval. A keresztényeknek a saját testüket (és nem állatok testét) kell eleven áldozatként bemutatni (halott állatok helyett).

Persze Pál számára az istentisztelet nem csupán a test odaadása, hanem mindenekelőtt az evangélium hirdetése. Nagy nyomatékkal beszél az apostol az „evangélium istentiszteletéről”, amelyet ő végbevisz. A Róm 1,9-ben kijelenti, hogy „saját szellemével” Krisztus evangéliumának papi szolgálatát látja el. Még jelentősebb a Róm 15,16. Itt Pál azt mondja magáról, Krisztus Jézus liturgiájaként „az evangélium papi szolgálatát látja el, hogy a népek (áldozati) bemutatása Istennek tetsző legyen”. Ezzel formálisan a feje tetejére állítja az egész zsidó kultikus terminológiát: a papi szolgálat

az evangélium hirdetése. Az áldozati adományt az evangélium számára megnyert népek alkotják.

*

Jézus korában a zsidóság természetesen már régen hozzászokott ahhoz az istentiszteleti formához, amely megvolt templom és áldozatbemutatás nélkül: a zsinagógai igeistentisztelethez. Annál feltűnőbb, hogy az őskeresztény istentisztelet kezdettől fogva mégsem pusztán igeistentisztelet. Ellenkezőleg, döntő szerepet játszik benne a lakoma, amelyet a zsinagógai istentisztelet nem ismer. Ezekre az étkezésekre a sajátos „kenyértörés” kifejezést használják, amely a profán görögben alig fordul elő, az evangéliumokban ellenben Jézus tipikus gesztusát írja le, mind a kenyérszaporításról (Mk 6,41 par), mind az utolsó vacsoráról (Mk 14,22 par) és Jézus emmauszi vacsorájáról szóló beszámolóiban (Lk 24,30).

Lakoma-istentiszteletein az ősgyülekezet nyilvánvalóan azokhoz az étkezésekhez kapcsolódik, amelyeket Jézus különösképpen feltámadása után tartott tanítványaival. A gyülekezet azok körének tartja magát, „akik a halottak közül való feltámadása után vele ettek és ittak” (ApCsel 10,41). Hogy mennyire erősen a feltámadás jegyében állnak ezek az eucharisztikus lakoma-ünnepések, mutatja az a nap is, amelyen megtartják őket. Bár azt halljuk az Apostolok cselekedeteiben, hogy naponként összejöttek a házaknál (2,46), de ez kiváltképpen a hét első napján történik (ApCsel 20,7; 1 Kor 16,2), amelyet az Úr napjának is hívnak (Jel 1,10; apostoli atyák, pl. Did 14,1).

Tudatosan elválva a zsidóságtól, az első keresztények a hét első napját különítették el. Mert ez volt az a nap, amikor Krisztus feltámadt és az étkezésre összegyűlt tanítványoknak megjelent. Így számukra minden „Úrnapja” (vasárnap) húsvéti ünnep. Erről a keresztény lakoma-ünnepéről az Ujszövetségen kívül először „A tizenkét apostol tanítása” (Didaché, 2. szd. eleje) és Jusztinosz mártír (2. szd. közepe) tanúskodik. A Didachében találkozunk először az eukharistia szóval a keresztény lakoma-istentiszteletre alkalmazva. Ezt így írja le: „Ami az eucharisziát illeti. A következőképpen mondjatok hálát. Először a kehelyhez: Hálát adunk neked, Atyánk, Dávid szolgád szent szőlőtődjéért, amelyet kinyilvánítottál nekünk, szolgád, Jézus által. Dicsőség neked mindörökké. A kenyérhez: Hálát adunk neked, Atyánk, az életért, amelyet kinyilvánítottál nekünk szolgád, Jézus által. Dicsőség neked mindörökké. És amint ez a hegyeken szétszóródva volt, és összegyűjtve kenyérré lett, úgy gyűjtessék össze egyházad is Országodba a föld minden szegletéből. Mert tiéd a dicsőség és az erő mindörökké” (9,1).

Az egész összefüggésből kiviláglik, hogy az egybegyűlteket valódi étkezést tartottak, amely kenyérből és borból áll, és a kenyér és bor fölött elmondott hálaadás által válik eucharisziává, hálaadássá. Alapítási beszámolóiról nem esik szó.

A 2. szd. közepén az apologéta és mártír Jusztinosz lényegileg ugyanígy írja le az istentiszteletet (Apol. I, 65–67). Mindazonáltal feltűnik két különbség. Az eucharisziát nem csupán bűnbánati aktus előzi meg, mint a Didachében, hanem igeistentisztelet is, amelyen az apostolok írásából olvasnak fel, és az előljáró („proestós”) buzdító beszédet mond. Azután kenyeret és egy kehely vízzel kevert bort visznek az előljáróhoz, és ő hosszú áldást mond ezek fölött. Nyilvánvalóan a közösségvezető elnököl az ünnepen, és nem egy pap.

*

Felvetjük tehát a kérdést, hogyan születhetett meg az az elképzelés, hogy az eucharisztia ünnepléséhez szükség van papra. Teljességre törekvés nélkül, három mozzanatot emelünk ki.

1. Áldozati elemek az alapítási beszámolóiban.
 2. Az 1. Kelemen-levél és a Markion-vita befolyása.
 3. Azok a szemrehányások, amelyeket a római állam tett a kereszténységnek kultusznelkülisége miatt.
- Kezdjük az utolsó vacsora alapítási beszámolóival. Ezek alapot szolgáltatnak ahhoz, hogy az eucharisziát áldozatként fogják fel. A „miseáldozat” szóhasználat minden katolikus számára közismert. Ha azonban áldozat, akkor papokra is szükség van.

Az alapítási beszámoló négy variánsát hagyományozták át (Mt, Mk, Lk és Pál az 1 Kor 11,23–26-ban). Ez lehetlenné teszi, hogy biztonsággal kiszűrjük a hiteles jézusi igéket. Ezzel szemben a mai szentírásmagyarázatban egységes felfogás uralkodik arra vonatkozóan, hogy az utolsó vacsora beszámolóit kultuszetiológiai (etiológia = okfeltárás), amelyeknek az utólagos rendeltetésük, hogy megalapozzák és megmagyarázzák a gyülekezeti szokásokat. Más szavakkal: Ezek a beszámolók nem Jézus utolsó vacsoráját ábrázolják, hanem a gyülekezet lakoma-ünnepét, amiből viszakövetkeztetnek Jézus utolsó vacsorájára (ami persze nem jelenti azt, hogy Jézus utolsó vacsorájának történetisége elvesznie). A mi kérdésünk szempontjából mindenekelőtt a kenyér és a bor fölött elmondott szavak formája bír jelentőséggel. A kenyér fölött elmondott igét Márk így hagyományozza át (14,22): „Miközben ettek, vette a kenyeret, elmondta az áldást, megtörte, nekik adta és így szólt: Vegyétek, ez a testem.” Semmi nem akadályoz minket abban, hogy ezt Jézus eredeti szavának tartsuk, amelyben a

„test” az „élet” kifejezője. Jézus biztosítja a tanítványokat a halálon túl is megmaradó közösségről.

A bor fölött mondott szavak ellenben kétségtelenül az egyházi szokásokat tükrözik, már csak azért is, mivel a görög-római világban sokkal kevésbé voltak botránkoztatóak, mint a zsidóban. Ha Jézus felszólította volna tanítványait, hogy igyák a véré — ahogyan ezt a legélesebben Máténál teszi (26,27–28) —, akkor azok rémülten menekültek volna az utolsó vacsora terméből. Mert a vér fogyasztása a legnagyobb iszonyat a zsidók és az összes semiták számára. A helyi igéjének másodlagos jellege abban is megmutatkozik, hogy a vér nem párhuzama a testnek, legfeljebb a húsnak. Hiszen a testhez már hozzátartozik a vér. A legvégzetesebben azonban annak kellett hatnia, hogy Máté és Márk még hozzáteszi a vér igéjéhez ezt a kiegészítést: „... amely sokakért (vagy: értetek) kiontatik”, ami behozza az áldozat gondolatát, amely teljesen hiányzik a legősibb hagyományból. A mai egyházi gondolkodás joggal fordul szembe az eucharisztikus áldozatértelmezéssel. A papnak az eucharisziában betöltött szerepét illetően ez nem lehet jelentéktelen.

Továbbá: A hierarchiabarát klíma kialakulásához biztosan hozzájárult az 1. Kelemen-levél. Az első század végén válság keletkezett a korintusi egyházban. Néhány presbitert („vént”) felmentettek hivatalából, és fiatalabbakkal helyettesítették őket. Kiküszöbölendő a vitát, a római gyülekezet egy frást intézett a korintusi gyülekezethez, anélkül hogy erre felkérték volna. Ez az irat mindig „mi”-formában beszél, de bizonyára joggal kapcsolódik össze a római püspök, Kelemen nevével, akit a levél szerzőjének kell tekintünk.

Ez a levél tágabb teológiai összefüggésbe állítja a korintusi konfliktust. A szerző szemében az ószövetség és a Krisztus-esemény egyetlen nagy üdvrendet alkot. Az egyház az ószövetségi szentírásban gyökerezik, és ha a szerző ismer is egyes újszövetségi frásokat, számára mégiscsak még mindig az Ószövetség a Biblia. Folyton-folyvást erre hivatkozik. És meggyőződő a korintusiakat arról, hogy rendnek kell lennie, arra a kultikus rendre hivatkozik, amely már a jeruzsálemi templomban is uralkodott. Ott — mondja, noha a Templom már régóta nem áll — „a főpapra sajátos feladatokat ruháznak, a papoknak kijelölik a saját helyüket, és a levitáknak saját szolgálati kötelezettségeik vannak. A laikus pedig a laikusokat érintő rendelkezésekhez van kötve.”

A keresztény irodalomban itt tűnik fel először a „laikus” fogalma. Jóllehet a szerző biztosan nem akarja ezzel betű szerint átvinni a keresztény gyülekezetre a jeruzsálemi templomban érvé-

nyes rendet, a hierarchia különböző fokozataira és a vele szemben álló laikusokra történő utalása bizonyosan nem maradhatott hatás nélkül.

Az ószövetségi elképzelések átvételét az egyházba tovább erősítette a Markion-epizód. A kisázsiai rétorgyerek, Markion a 2. szd. közepén saját egyházat állított szembe a római nagyegyházzal. Tanítása az Ószövetség szenvedélyes elvetésében csúcsosodott ki. Azt állítja, hogy az Ószövetség Istene más, mint Jézus Krisztus Atyja. Ezért az egyháznak szakítania kellene az Ószövetséggel. Ezt nem tette meg. Ezáltal az Ószövetség teljesen új helyzethez jutott az egyházban. Keresztény bibliává vált. Nem kell csodálkoznunk azon, hogy ezzel új súlyt kapott az Ószövetség és annak intézményei, beleértve a kultuszt és a papságot is.

A kultikus elemek fölénybe kerülését végül döntően előmozdította a fiatal egyház üldöztetése a római állam részéről. A kereszténység ugyan egy pogány, de egyáltalán nem istentelen államban terjedt. Az a milió, amelyben Jézus üzenetét hirdették, messzemenően vallásos/kultikus meghatározottságú volt. Tacitus szerint a keresztény hitet exitiabilis superstitio-nak, „kártékony babonának” hívták. Sőt, a keresztényeket ateizmussal vádolják, amivel arra utalnak hogy elvetik a római istenvilágot és annak kultuszát. „Deos non colitis”, hangzik Tertullianusz szerint a keresztényekkel szembeni szemrehányás: „Nem tisztelitek az isteneket.” Tertullianusz ezt így fejtí ki: „A templomokat megvetik, mint ha sírok lennének; a bálványképek előtt kiköpnek; a szent áldozatokat kinevetik.” Ezzel arra utal, hogy a keresztények lemondanak a külső rítusokról és ceremóniákról. Ezekkel szemben immár az eucharisziára utalnak, s ezzel ismételtlen annak áldozati jellegét emelik ki.

*

E több tényező által is a kultuszhoz és az áldozathoz történő visszatérés ellenére sem használja sem az Újszövetség, sem az első két évszázad a hiericus, azaz „pap” címet az egyházi hivatalviselőkre.

Persze fordulatot észlelünk már Antióchiai Ignác leveleiben, amelyeket az újabb kutatás 160 és 170 közé helyez. Itt találkozunk először a monarchikus püspökséggel, ill. a püspök (mindig egyes számban), a presbitérium és a diakónusok hierarchiájával. Ezzel a hierarchiával a hívők állnak szemben, de még nem a „laikusok osztályaként”, a „lelkési osztállyal” szemben. A hivatalviselők nem „lelkészek”.

Ez a változás szinte egyetlen éjszaka alatt megy végbe a 3. szd. kezdetén. Ettől kezdve létezik az egyházban két „osztály”, az ordo és a plebs, a lelkészek és a laikusok, amint ezt a karthágói egyházban Tertullianusz, a római Hipólítusz, az alexandriaiban Kelemen és Órigenész tanúsítja.

A 3. szd. során befejezett tényé válik a klérus és a laikusok szétválása. Az egyház a klérus egyházává lesz. A klérust és a laikusokat elválasztja a liturgia, ami szentelést kíván meg. A klerikus azonban hamarosan — amint ezt Cipriánál, Karthágó püspökénél (248–258) látjuk — az egyházi hivatal birtokosa. A clerus/plebs szópár megszokott Ciprián írsaiban. A laikusokat mindinkább passzivitásra ítélik.

A Pszeudo-Kelemen levelek (3. szd. kezdete) az egyházat olyan hajóhoz hasonlítják, amelynek a kormányosa Krisztus. A püspök az alkormányos, a presbiterek a matrózok, a diakónusok az evezősparancsnokok, a katechéták a rend őrői és a helyosztók, a gyülekezet tagjai pedig az utasok. Ők nem hajóznak, őket csak szállítják, s ki van szolgálatva a hajólegénység kénye-kedvének: a klérus egyházának képe ez, ahogyan az az évszázadokon keresztül mind a mai napig fennmaradt.

*

Az egyház jelenlegi szükségállapota ultimátumszerű felhívást jelent az egyház számára, hogy visszatérjen eredetéhez. Igaz, hogy egyre inkább tesznek meg „laikusokat” közösségvezetőkké, de az ő hendikeppük az, hogy nem ünnepeket gyülekezettükkel eucharisziát, mivel az az érvényes jog és egyházfelfogás szerint a papszenteeléshez van kötve (az pedig a cölibátushoz). Ezáltal persze az egyházi hivatal teljes kiüresítésével állunk szemben. Hiszen egy közösségszervező hivatalnál fogva nemcsak felhatalmazva, hanem formálisan kötelezve is van arra, hogy gyülekezetével végbevigye az eucharisziát.

Nem kellene-e ma is lehetségesnek lennie annak, ami kétezer évvel ezelőt lehetséges volt, főként ha maga az evangélium egyértelműen parancsolja azt? Jézus — ha egyáltalán akart egyházat —, egészen biztosan nem akart hierarchikusán strukturált egyházat. „Ne nevezessétek magatokat rabbinak, ne nevezessétek magatokat atyának, ne nevezessétek magatokat tanítóhivatalnak! Mert ti mindannyian testvérek vagytok”; így hangzik az ő útmutatása (Mt 23,8–10).

Ma mind hangosabbá válik egy Harmadik Vatikáni Zsinat utáni kiáltás. Annak azonban csak egy témával kellene foglalkoznia: az egyház struktúráival. Az egyháznak lehetősége van arra, hogy új alkotmányt adjon önmagának. Az idő jelei világos nyelven beszélnek. Ütött az óra, hogy búcsút vegyünk a klérus egyházától.

Fordította: g.g.a.

Forrás: Süddeutsche Zeitung melléklete, 1995. február 25–26.

H. Haag a Tübingeni Egyetem Katolikus Teológiai Fakultásának nyugalmazott ószövetségi professzora.

Merza József

Ősz Csopakon

(1994)

É-nak, aki szavával, gondoskodásával, de leginkább írógépével köti össze az embereket.

1. Álva maradni

1951 őszén szép reményekkel telve érkeztem Debrecenbe. Azt nem mondom, hogy örömmel mentem oda, hiszen bosszantott az akkori idők beiskolázási gyakorlata. Abban az időben a természettudományokkal foglalkozni akaró észak-magyarországi diák útja egyértelműen a Nagyerdőbe vezetett, hiába hivatkozott egyéb szempontokra, én pl. arra, hogy Pesten nővéremnél lakhatnék, Debrecenben pedig senkim sincsen. Minthogy fellebbezésemet elutasították, kénytelen voltam debreceni albérlet után nézni. Diákszállóba nem szándékoztam menni, mert nem akartam, hogy korlátozzák szabadságomat. Orosz Árpád, akinek édesanyja és testvérei Debrecenben éltek, s akinek kis-közösségében már két évet eltöltöttem, azt tanácsolta, hogy keressem meg Szentgyörgyi Andrást, aki — bár piarista volt — a Holló János utcai domonkos plébánián káplánkodott.

Így hát kiváló érettségi bizonyítvánnyal a zsebemben, két éves „földalatti” múlttal, korábbi hagyományos katolikus AC-s gyakorlattal, a miskolci Nagyboldogasszony templom ma is szívnemű kórusának volt lelkes tagjaként, mint szenvedélyes természetjáró, kosárlabdázó, sokféle tudományos és művészeti kérdés iránt érdeklődve, debreceni bulányista kapcsolatokat keresve ültem le egy pirospozsgás, kissé kopaszodó, csizmát viselő fiatal pap szobájában, hogy segítségét kérjem a horgony kivetéséhez egy új, ismeretlen világban. Andrást nem először láttam. Korábban tartott már lelkigyakorlatot Miskolcon, s a minorita templom jobboldali hátsó oltáránál mondott szentmiséi maradandó élményt jelentettek számomra. Most azonban nem a liturgiába mélyedt pap, nem a lelkipásztor vagy ifjúságot szervező apostol ült velem szemben, hanem egy vidám tekintetű, pipája füstjén át csipkelődően nézelődő idősebb barát. Az albérlet megvolt, másról beszélgettünk. Nem tudom, mi került szóba, s ennek nem az az oka, hogy 43 év múlt el azóta. Arra azonban élesen emlékszem, mindig emlékezni fogok, hogy egyszer csak így szólt: „Aki azt hiszi, hogy áll, vigyázzon, hogy el ne essék”. Különös hangulatban éreztem

magam a találkozás után, mert akkor sem tudtam, miért idézte Szentgyörgyi az első korintusi levél e mondatát. Többször felidéztem gondolatban a beszélgetést, hiszen eléggé önmarcangoló típus vagyok. Lehet, hogy „hözöngtem”? Ezt a szót Debrecenben hallottam először, Sárospatakon, Kecskeméten és Miskolcon soha. Nem, nem hözöngtem, hacsak az nem számtott exaltáltságnak, hogy világosan kifejeztem érdeklődésemet a debreceni közösségi élet iránt, de ennek természetesen kellett lenni, hiszen a „pipás” pont a mi bekapcsolásunkra jött korábban Miskolcra, Orosz Árpád pedig nem egy aranymondást idézett, amit Bulányitól eredeztetett. Bármeddig is gondolkodtam, akárhányszor visszatértem erre a találkozóra, maradt a bizonytalanság s egyfajta enyhén nedves érzés, mint akit hideg vízzel nyakonöntöttek. Később sohasem került ez szóba, szeretettel köszöntöttük egymást itt, Pesten, valamikor hetven körül is, amikor már időszakosan cserélték ráktól megtámadott véréit. Én pedig éltem életemet úgy, hogy időnként, nehéz helyzetekben, megszólalt bennem a fiatal egyetemistát intő hang: „Aki tehát azt hiszi, hogy áll, ügyeljen, hogy el ne essék” (1Kor 10,12–13).

Kiszámíthatatlanok a pszichés hatások eredményei, s életünkben valószínűleg sok tudatos, még több tudattalan lélektani üdözést vagy korlátot cipelünk magunkkal. Akarjuk vagy sem, logikus-e vagy sem, ezek a tudatunkat vagy szívünket ért impulzusok ismét és ismét feltörnek bennünk, jogosan vagy ok nélkül riadóztatnak minket, mások által nem is érthető módon állítanak minket szembe a bennünket érő történésekkel. Vannak építő, lelkesítő mondataink s vannak olyanok, amelyek intenek, megrónak, netán fenyegetnek. Legalábbis kényelmetlenek. Nekem ilyen tartalmú mondat ez a páli figyelmeztetés. A lelkiélet lélektani élet is, a szó hétköznapi értelmében, s egyáltalán nem mindegy, hogy a lelkiéletre való felhívások milyen lélektani helyzetben érik a személyt. Igen helyes életbölcsesek válnak serkentővé vagy éppen bénítóvá, igaz elveket szeretünk meg egy életre vagy viszolygunk tőlük egy életen át. Mivel nem

szeretném a páli intést egyéni szempont miatt félremagyarázni, azért a további szóhasználatban ahhoz a tartalomhoz akarok igazodni, amit ez az „állás” Pál számára jelentett.

Egy örömhírt hirdető és közösségeket teremtő tanító-szervező kifejezését halljuk, olvassuk. Pál vitte el levelei címzettjeinek Krisztus evangéliumát s ő építette fel számukra azt a teológiát, amely a tényleges evangéliumon túl Krisztus megváltói, Ádám vétékét helyrehozó kereszthalálában látja a megváltás lényegét, s a keresztény embernek ebben kell alapvetően hinnie. Először tehát a hitben kell megállni (1K 16,13; 2K 1,24) és a Pál által hirdetett evangéliumban (1K 15,1). Ha a hit tartalmát az Úrról való ismeretben és a neki való szolgálatban akarja megragadni, akkor az Úrban való állást, megállást köti lelkünkre (Fil 4,1; 1Tessz 3,8). Isten akaratának megvalósításával egyenértékű ez az állás (Kol 4,12), az ördög cselekvéseivel szembeni helytállást (Ef 6,11), a gonosz napon történő ellenállást (Ef 6,13) fejezi ki. Az állásnak van egyfajta állandóságot tükröző vonása is, amikor a szóban vagy levelekben kapott hagyományhoz való ragaszkodást jelenti (2Tessz 2,15). Az elvi bizonyosságnak felel meg az a szilárd és a szolgálatot elutasító állás, amely tudja, hogy a körülmetélés mit sem ér, csak az a hit számít, amely a szeretet által tevékeny (Gal 5,1). A kegyelemtant megalapozó Páltól nem váratlan, hogy egy alkalommal a kegyelemben való állást tartja a hívő élet jellemzőjének (R 5,2), amit persze a hit segítségével érünk el. Egy konkrét eset kapcsán utal rá, hogy az állás, az állásfoglalás szívbéli döntés alapján is történik (1K 7,37).

Szilárdan, erősen kell állni — ez derül ki az előző anyagból. Biztos ismereteinknek kell lenniük, kerülni kell a tévedéseket, el kell utasítani az ördög cselvetéseit, ébernek kell lenni. A gyengeség, álmoság, lustaság, szolgaság, a hagyomány elvetése egyként megingatja egyensúlyunkat. Egy lélekkel állni, helytállni, egyetértve munkálkodni az evangélium hitéért (Fil 1,27), ez a közösségtől távollevő Pál számára az üdvösség bizonyítéka.

Állni, megállni, helytállni — szép ez a szó és nagyon szemléletes. Jézus talán a maradni, megmaradni, benne maradni kifejezést használta volna, de így a jó: minél sokoldalúbban írjuk le a hithez való hűségünket, annál több esélyünk van arra, hogy megtaláljuk a nekünk szóló üzenetet. Üzenetet mondtam és nem utasítást, nem figyelmeztetést vagy felelősségrevonást, nem minősítést vagy helyretételt, megrovást és elítélést, és így tovább, hanem igazságot és valóságot megmutató közlést, amelynek lehetnek kritikus elemei is, de az ügy fontossága érdekében most mégis azt kérem, hogy hadd legyen inkább a mi dolgunk az értékelő elemek megállapítása, hadd lehessünk inkább mi magunk azok, akik lelkiismeretünk előtt megvonnjuk hitben és a hitet kifejező szeretetben való megállásunk szilárdságát. Mivelhogy itt állunk 1900 évvel Pál után és meg kell kérdeznünk: *ott és úgy állunk-e*, ahogyan az első század közepén a mániákus farizeusból Jézus tekintélyével vetekedő kereszténnyé konvertált apostol gondolta. *Ott és úgy állunk-e*, ahogyan a 70-es évek szentíráselemzéseibe belefelejtkezett közösségi gondolkodásunk képzelte?

Ha az 1951-es jelenetbe képzelem magam, akkor alapos oka lehetett Szentgyörgyi Andrásnak arra, hogy figyelmeztessen: Ma még állsz, édes öregem, de holnapra kiránthatják alólad a szőnyeget, és magad sem tudod, mivé leszel. Minden „ellenzéki ségem” ellenére sem volt elég széles a látóköröm ahhoz, hogy tudjam: hányféle úton-módon folyik az emberek hitének megrontása, milyen eszközökkel teszik hittagadóvá, testvérei elárulójává, besúgóvá vagy ártó együttműködővé a vallásos embereket. Évek során kiszorultam az iskolai osztály képviselőiből, más, hangadó osztálytársaim fűjták az új idők új dalait, megszünt a hitoktatás, de mi pótoltuk a kisközösségi hittannal és lelkesen énekeltünk a kórusban, visszautasítottam a moszkvai ösztöndíjat és enyhén drukkoltam, hogy tűrik-e illegális bejárásainkat a mindszentí plébániára. De mivel nem voltunk felnőttek, nem kellett felelősséggel állást foglalni a Mindszenty-perben, s az érettségi vizsgára készülve, a magyar irodalom egyes fontos alakjainak Révai-féle átirtekelését olvasva, nem figyeltünk arra, hogy 49 őszén kivégzik Rajkot, 51 tavaszán letartóztatják Kádárt, azaz már nemcsak ellenünk támad a rendszer, de önmagát is kezdi felfalni. Egy-két embertől elhúzódtunk, de nem érzékeljük még valóságosan azt a besúgó hálózatot, amely sorra lebuktatta a kulcsembereket. Osztályfőnököm láthatta s mindnyáján éreztük, hogy nem lehetett véletlen műve, hogy a jókedélyű, még nem idős ember szívrohamban esett el iskolába jövet a miskolci fűtcán. And-

rás is láthatta, azt is tudhatta, hogy kik hagyták már ott 51 őszére az addigi közösségeket, s érezhette a levegőben lógó újabb letartóztatásokat. Mi még álltunk, Isten kegyelméből, az államvédelmi hatóság véges ereje miatt, vagy egyszerűen a jószerencse következtében. Álltunk a „Máglyafüst” szellemében, egyként mondvá ellene mindenfajta elnyomásnak. Álltunk, megvallottuk hitünket, tanúságot téve hovatarozásunkról. Ezt tettük, nem többet. Elméleti problémáink nem voltak sem a dogmák, sem az egyházrend, sem a lelkiélet területén. Egy dologra koncentráltunk: hűséggel felmutatni Krisztust a kommunista közegben s vállalni ennek zaklatással, alulértékeléssel járó következményeit. Aztán jött 52 nyara s utána egy ideig félve álldogáltunk, majd elfáradva, félve, elbizonytalanodva leültünk. Megmagyaráztuk, hogy miért ülünk. Hála Istennek, le nem feküdtünk, pedig lett volna rá alkalom.

Ülni, kuporogni nem jó dolog. A tétlenség le is hangolja az embert. Világfájdalmas lemondás születik belőle, elmondjuk, hogy nincs értelme semminek. A világ forog keserű levében, minden madáchi színre jön egy újabb, s legfeljebb az irracionális remény, vagy szépirodalmi stílusérzék mondatja velünk a „küzdj és bízza bízál” szavakat. Közhely, hogy a politikusok erkölcsstelenek, de árulók az frástudók is, halkabban kimondva: Isten egyes szolgálói is, mi értelme van tehát gyötörödni a lehetetlen és céltalan megállással akkor, amikor annak a papnak a kezéből kell elfogadnom a valóban érvényesen elkészített Oltáriszentséget, aki korábban — 58-ban — feljelentett a rendőrségen, s ezzel áttételesen megsemmisítette egy egyetemi szak legderekabb hallgatóiból álló közösséget. Nincs többé irodalom; ami igaz és szép, azt már megírták, a jelenkor vagy hazudik vagy pénzért firkálja tele semmirevaló szövegekkel a papírt. „Kár fáradozni, Turkin Iván”.

Így jött el 1961. szeptembere s vele egy egyéves hétvégi ingázás Debrecen és Budapest között. A vasárnap délutáni személyvonat 3/4 2-kor indult el Debrecenből és este 8 tájban ért Zuglóba. Megszokott társaság utazott együtt. Velem szemben irodalmár barátom ült, Pista bácsi, aki az építőiparban dolgozott, Püspökladányban szállt fel a kocsinkba. Hat óra gondtalan élet, amelyből 40 perc jutott a szolnoki mozdonycserére. Az ablaknál ültünk, lenyitottuk a kis asztalkát, elővettük a Nagyvilágot, olvastunk és beszélgettünk. Egy év múlva újból hittem az frástudók szerepének fontosságában, s pár év múlva, a Gyurkával folytatott szentírási elemzések hatására abban is, hogy *állni kell, nem törődve az érte fizetett árral*. Régi és új gon-

dolkodók álltak mellém, hittünk az egyház megújulásában, felfedeztük az erőszakmentesség cselekvési formáit, meghatódtunk Soeur Sourire lány és Père Duval kemény gitárzenéjén, hasznunk volt a karizmatikus megújulásból. Álltunk és éltünk nem törődve azzal, hogy az ország népe miféle hallgatólagos szerződést kötött a Kádár-rendszerrel, s egyházunk miképpen ügyeskedett a keleti politika által megengedett mozgástérben. Álltunk, dolgoztunk és küzdöttünk, erőnk mértéke szerint. A tájékozódás egyszerű volt: mindig szembe kellett fordulni az erőszakkal, az evangéliumellenes diplomáciával, a közösséget megbontani akaró törekvésekkel, a Hegyi Beszéd eszményét gyengíteni akaró elméletekkel. Egy irányból fúj a szél, igyekeztünk szilárdan megállni az áramlattal szemben.

Hat évvel ezelőtt kimerült a jejes szél utánpótlása és újfajta klíma jegybe érkezünk. Nem szeretném túl sokáig használni a meteorológiai hasonlatot, ezért csak annyit mondok, hogy mindenféle irányú, hőmérsékletű, minőségű szelek hatása alá kerültünk. Előre sejtettük, hogy majd *új módon kell élnünk és megállnunk az új közegben*, mégis, más a sejtés és más a tapasztalat. Az első, amit be kell valánom — és most egyes szám első személyre váltok át —, hogy fászesztő volt a negyven év. Megengedve azt, hogy vannak ki nem merülő jellemek, mégis azt tekintem általánosnak, hogy a hosszú ideig homályban élő ember egy ideig hunyorog, amikor a világságra lép, szoktatja magát a fényhez, hogy jól lásson. A sokáig raboskodó fogoly forgolódik, nézelődik, hosszabb útra indul, hogy kipróbálja tagjait, még akkor is, ha rendszeresen végzett tornagyakorlatokat zárkájában. Az éberségben tartóan megfeszített idegrendszer játékosan lazulásra, majd hogyanem semmittevésre vágyik, hogy megújult rugalmassággal állhasson ismét munkába. A kiegyensúlyozott emberi élet egyharmada alvás. A kiegyensúlyozott emberi cselekvés kötelező feltétele a pihenés, a tájékozódó megállás. Ha nem így van, akkor a csatából kirohanó, vagdalkozó harcossá válunk, aki tovább küzd — valójában már nem tudjuk, kivel — végkimerülésig, összeomlásig. Mivelhogy az időben megváltozik a környezet, megváltoznak az emberek, újak jönnek, új vágyakkal, eszmékkel, stílussal és összefüggésekkel. Megkérjük a régi harcost, hogy miért is küzd és fárad. Némely kérdés olyan lehet, hogy megtorpan az ember. Tényleg, miért is?

Ötven év alatt küzdöttünk a lelki élet megújításáért, az apostolság elterjesztéséért, a teológiai ismeretek közkinccsá tételéért a világiak számára is, a Szentírás megismertetéséért, a kari-

tatív szellem erősítéséért, a tanúságtételért hitetlenekkel, később hívőkkel szemben. Hirdettük a lelkiismeret szabadságát, a másként gondolkodás tudomásul vételét és tiszteletét. Szót emeltünk minden faj, nemi, állapotbeli megkülönböztetés ellen. Legyűrtük a világ hatalmasságaival szembeni félelmünket, később az egyházi elnyomással is szembeszálltunk. Egy gondosabb elemzés még több tény is feltárhat. Most azonban nem ez a fontos. Az a lényeg, hogy az előző felsorolásban szereplő törekvések nem előre kigondolt akcióprogram részei voltak, nem kaptuk őket utasításba egy felettes hatóság részéről, hanem az idő igényeinek való megfelelésből eredtek. Megcselekvésük nem volt gépies, tanácskönyvszerű lépés, gyakorta voltunk bizonytalanságban és tanácskoztunk arról, hogy mitévők legyünk. Válságban voltunk a megfosztottság, az internálás, a megfélemlítés, a csalóka egyezményekkel való kísértés, a rendőrségi vagy egyházi támadások miatt. Életünk és közösségünk élete válságok története. Egyensúlykeresések, támaszkeresések története is. Küzdelem az állva maradásért. S mindazok után vagy éppen azok miatt, amiket eddig elmondtam múltból és jelenről, új történetünknek arról kell szólnia, hogy *csak látszunk-e állni vagy valóban azt tesszük.*

A statikai vizsgálat elméleti és gyakorlati kritériumok teljesülését ellenőrzi. De hát *mi legyen a minősítés alapja?* Az indulók hite és cselekvése, a mai látás és munkálkodás, a II. Vatikáni Zsinat okmányai, vagy az új római katekizmus? A francia felvilágosodás hármasságának alapja, a demitologizált

dogmatika vagy Küng világétosa? Gnoszticizmus, agnoszticizmus, vagy valami a kettő között, mondjuk humanista oligognoszticizmus, egyfajta axiomatikus világnézet, morális következményeivel együtt? Miféle hit és miféle egyház, azaz közösség, gyülekezet az enyém — kérdelem annak a vékony kis füzetnek a címét felidézve, amely meg akarta nyugtatni a 60-as évek aggódó keresztényét a tekintetben, hogy a zsinat nem söpörte ki teljesen a korábbi egyház dogmatikai tárházát. Miféle elméleti és gyakorlati koordináta-rendszerre vonatkoztassam magam, ha meg akarom határozni helyzetemet, amikor éppen ma az a közhely, hogy a világ tele van mássággal s ezek a másságok indokoltak, tisztelendőek? Már a koordináta-rendszer szó kiejtése is nyugtalaníthatja azokat, akik elvtelen relativizmusra gyanakodnak. Akik nagyon biztosan önmaguk meghatározásában és könnyen, gyorsan minősítenek másokat. Mit tegyek? — kérdezem töprengve, s kérdeztem már jó ideje, szorongva és kfnlódva, mert a pillanatnyi jelen vonatkozásaira támaszkodtam, s nem találtam nyugalmat. Pedig a módszer ott rejlik a feltett kérdések mögött. Im-már nem a hitről akarok beszélni és nem pillanatképeket akarok rögzíteni. A hitem *történetét* akarom elmondani, s ez megnyugtató érzés. A jelen idejű hit megvallása statikus, majd-hogynem inkvizitorikus vallomás, míg hitem történetének megrajzolása változatos folyamat leírása. Mert jövünk és továbbmegyünk, és csak egy pillanattal állunk itt a jelenben, s a jelennek szinte nincs szerepe abban, hogy honnan jöttünk és merre megyünk. A jelenből nem tudjuk kitalálni sem a múltat, sem

a jövőt, előre jósolni, visszatekinteni csak folyamatokból lehet. A hitem történetében, életem folyamatában való gondolkodás feloldja félelmeimet, szabaddá és optimistává tesz, hiszen nem abszolút értékelést követel meg tőlem, hanem életpályámhoz való hűségemet ítéli meg. Ezért, ha hitről, az én hitemről, cselekedetekről és helytállásról akarok beszélni, akkor nem nyúlok könyvespolcom felé és nem keresek pontos és parancsoló tételgyűjteményeket, hanem történeteket idézek fel emberekről, barátaimról, hívőkről és keresőkről. A kész paragrafusokkal való ítélkezés helyett fontosabb lesz számomra az ember és az ő kapcsolata azzal, ami több, mint az ember — ha így hiszi —, illetve az a magatartás, amivel keresi, de nem találja, vagy ritkábban eleve elutasítja ezt az embert meghaladó világot. Esetünkben persze az első magatartás a lényeges, az az ismeret, amit megszerzünk a Kimondhatatlanról, s ennek a sokféle forrásból összegyűrt ismeretnek a történelmi változása, s a történelmi ember életének igazodása mindahhoz, ami az adott időben megteendő kötelességnek mutatkozik számára. A fóliánsokba gyűjtött tételek lehetnek igazak és lehetnek tévesek. Lehetnek valóságosak és lehetnek nehezen vagy egyáltalán nem ellenőrizhető mítoszok, érthetőbben szólva mesék felnőtteknek, uralkodóknak, más embereken a lelkiismeret megbilincselésével uralkodni kívánóknak hasznos elméletek, ideológiák. Amikor történeteket akarok elmondani, akkor abban bízom, hogy *a történet igaz*, megtörtént, életem vagy mások életének egy darabja volt, akárhogyan is sikerült. Meg lehet vitatni, hogy megfelelt-e ilyen vagy amolyan hitt és vállalt elveknek, tudva azt, hogy amit hiszünk és vállalunk, az lehet téveszme is. De akár reális, akár irreális meghatározóink voltak, az életünk, *a történetünk mindig reális*, mert kitűrülhetetlenül megvalósult az időben. Tényleges történeteket akarok megfigyelni és elmondani, s eközben észrevenni azt, ami bennük állandó vagy állandó felé mutat, amely állandó ugyan nem látszik változni s mégis minden változás oka és formája, mint Newton második törvénye, amelynek keretei között bonyolódik le minden valóságos dinamikai esemény. Keresem a történetekben, hogy hol szűrődik be az Abszolútum, vagy legalább sejtethők-e azok a mozzanatok, amelyek Abszolútumra utalnak. Ha pedig nem találom ilyesmit — s ez hittörténeti módszerem nagy segítségem —, legalább azt igyekszem meglátni: mi lehet a fényben és árnyékban, olykor teljes sötétségben járó ember önmagához illő magatartása, becsülete és tisztessége, amely értelmet adhat életének s egyfajta alapvető erkölcsi igazodást jelenthet szá-

Fotó: Erdei Katalin

mára. Az evangéliumok módszerét követem — s ugye látszik, hogy ez egyáltalán nem új —, ahol Jézus a ritkán értő, de sokkal gyakrabban semmit sem értő tanítványai közt jár, s mond nekik történeteket, hasonlatokat, parabolákat azért, hogy e reális hús-vér történetek mögött felsejüljék a Törvény, amelynek megvalósítására törekedni — a kapott helyzet és karakterbeli talentumok szerint — minden ember kötelessége. Miért nem volt világosabb Jézus? Miért nem adott pontos definíciókat? — kérdjük időnként úgy, hogy tudjuk magunktól is a választ: mert nem lehet, mert annyi is elég az üdvösségre, amennyit mondott, csak igazodjunk hozzá. A helyzet ugyanis nemcsak Jézus felől szemlélhető, az igazi tanulságok a mi oldalunkon vannak; akik járunk a világban és járunk Jézussal, de nem értünk. Ragaszkodunk a saját világnézetünkhöz, elengedve a fülünk mellett a Mester tanítását, és exponált helyzetekben marhaságokat kérdezzünk. Az első „püspöki kar” teológiai hiányosságai világosan beszélnek, ők azonban nem kockáztattak sokat, amíg velük volt a Tanító, s ha nem is értették a sorozatos kiigazításokat, legalább velük volt a szeretett személy, s vonzásával magánál tartotta őket akkor is, amikor racionális okok alapján elmentek volna tőle. Mi azonban itt állunk, teológiai előrehaladásunk éppen csak annyi, hogy a 25-ik filozófiai izmus alkalmazása után sem lettünk okosabbak a tekintetben, hogy van-e Isten, kicsoda Jézus, tovább élünk-e, ha testünk visszatér a földre, viszontlátjuk-e apánkat, anyánkat, házastársunkat és gyermekeinket a szentek újjongó gyülekezetében. A Szentatya messze van, akik közel vannak, azok hivatali emberek, tehát hivatalból mondanak hivatali emberekhez illő dolgokat. Vagy nem hivatali emberek, s akkor ugyanúgy keresők, mint mi. Próféta-üstökös ritkán akad, s ki marad meg az emberi próféta mellett nem két és fél, hanem több évig, ha nem degradálja hő rajongását praktikus szerzetesi engedelmességi fogadalomtételre?

Állunk vagy nem állunk? — kedves barátaim. Amikor Szentgyörgyi András óvatosságra intett, számomra az állva maradás gyakorlatilag azt jelentette, hogy megvallom hitemet és rábízom magam a lelkiatyám vezetésére. Egy mai megközelítésben viszont így beszélnek: amíg állok, addig a hozzám fordulónak igyekszem megindokolni és világossá tenni, miért hiszek, gondolkodásom alakításában és cselekvésem megtervezésében pedig figyelmesen meghallgatom közösségi társaim véleményét. Más ez, mint az „Atyának” való engedelmesség, mint az Opus Dei pontos fegyelme. Azon már kénytelen-kelletlen Pál is túljutott, hogy személyiségét kizárólagossággal

állítsa Isten és ember közé. Látnia kellett, hogy az általa alapított egyházak igen gyorsan felmutatták az egyéni és közösségi bűnök hosszú listáját az ő gondos irányítása vagy távirányítása ellenére is. Az áll, aki Pál mellett áll, vagy az áll, aki Apolló mellett áll? Miért utazott Pál állandóan, ahelyett hogy létrehozott volna egy stabil közösséget, amely szilárdan állt volna az ő támogatásával? Vagy mindenkinek magának kell megtanulnia állni? Ki áll ma Magyarországon? Milyen lelkeségi irányzat biztosítja tagjait arról, hogy az idő sodrában soha nem vesztek el egyensúlyukat? Az jobb-e az embernek, ha egy irányzat kereteihez köti magát, s azt teszi lelkiismereti kérdéssé, hogy szorosan tapad-e egy szeri látásában tett fogadalmához ahelyett, hogy a dolgok és történések igazságértékét vizsgálja? Az idős embernek bőséges élményanyaga van mindkét téren. Tudja, hogy változtatnia kellett felfogásán, tudásán, s azt is tudja, hogy e változások során hűséges volt valamihez és valakikhez. Mondjunk most annyit, hogy mindig hűséges akart lenni a lelkiismeretéhez, a vele együtt élő és dolgozó barátaihoz. De erről majd később. Most még csak azt kérdezem meg újból, hogy állok-e.

Kicsit mániákus már ez a kérdészködés, de nem haszontalan. Figyeljetez talán arra, hogy mily kevéssé foglalkozom Bokor-kritikával. Egy jó barátom már több éve bejelentette, hogy részéről befejezte a Bokor bírálatát, s a jövőben inkább önmaga szemrevételezésével fog foglalkozni. Igen derék dolog. A részekből áll össze az egész. Javítsuk magunkat, s megjavul a közösség is. Mellékesen, de nem elhanyagolhatóan, megtakarítottunk jó sok megbántást és félreértést, ami akkor keletkezik, amikor elemzésünk során olyasmiket olvasunk mások fejére, amit nem vállalhatnak, mert nem is illenek rájuk. Hiszen ha nincs elég időnk valaki megértésére, és még ezenfelül kölcsönös lelki rokonszenv és bizalom megteremtésére, hogyan remélhetjük, hogy helyzetképünk több lesz egy sémába való behelyettesítésnél, miközben elmarad az élő, változó személy befogadása? Címkéket fogunk ragasztani, csak hogy rendben legyen az adminisztrációnk. Bokor-kritikát nagyon könnyű írni. Felütöm a tagok címlistáját, és már sorolom is a hiányokat. Az egyiket innen, a másikat onnan húzom elő. Tükröt nem használok, mert abban én is feltűnök. Nem is illik beszélni a tükröképről, hiszen nem illik magammal foglalkozni, örök igazságokat kell elmondani és széles horizontú, általános érvényű áttekintést nyújtani. Az áttekintés impozáns dimenziói majd szépen elfedik kis magántügyeim.

Állok vagy nem állok? Egyházunkat hajónak is szokták mondani, amely viharok és zátonyok között halad előre célja felé. Ha valaki a partról nézi alakomat, dülöngélő, bukdácsoló figurának fog mondani, aki hol erre, hol arra hajlik, mivelhogy a vihar függőnyei miatt nem látja, milyen kétségbeesetten kapaszkodom a hajó kötélzetébe. Rozoga, vén hajó, recseg és ropog minden eresztéke, egyenesen életveszélyes. Okos barátaim mondják is, hogy ideje lenne kiszállni belőle, mit kínlódom. Más, új hajók ígéretesebbek, csábítóbbak, azokkal elérhető a boldog, szép világ. Tényleg, miért küzdök, kapaszkodom, amikor ott kellene inkább hagynom, mert hajótörésre vagy roncsra kerültem, ha itélve? Honnan a reménytelen remény, hogy nekem ezen a hajón kell maradnom, lesz ahogy lesz, pedig sokszor már ellene mond a józan észnek ez a makacsság, s ráadásul a problémátlanság partján állók állhatatlansággal, ingadozással, jó esetben taktikázással vádolnak? *A függőleges helyzet jelenti-e az állást, a pálmás szigetekre való elsőzés-e az állás, vagy a kapaszkodás a végkimerülésig?* Nem vétek-e önmagammal és az igazsággal szemben, ha vakká teszem magam azért, hogy ne kelljen felmérni a valóságos helyzetet és ne kelljen dönteni és másképp cselekedni a valóságos helyzetnek megfelelően? Konok, merev ragaszkodás az eszmény csak azért, hogy ne mozduljak, vagyis, hogy az legyen az érzésem, hogy nem ingadozom, szilárdan állok?

A Szentatya egészen biztosan szilárdan áll, ha a tévedhetetlenségről, a papi nőtlenségről vagy a születésszabályozásról van szó. Áll-e még a Szentatya korábbi elődei előtt akkor, amikor természetesen tartja, hogy az irodalmi formáknak szerepe van a Szentírás mondanivalójának átadásában, amikor ténynek veszi, hogy az őszövény két hagyományból áll össze, amikor állítja, hogy a Genézis nem természettudomány, amikor nem hiszi, hogy a Krisztus utáni 1994/95. év az 5755-ik a világ teremtése óta? Áll-e az a teológus, aki nyomtatásban közli, hogy nem voltak glóriás angyalok a betlehemi éjszakában, a lehetséges pásztorok teljes nyugalommal őrizték nyájukat, vagy aludtak és nem siettek sehová? Állok-e még, amikor életem során egyre távolodom Aquinói 5 útjától a bizonyíthatatlan Isten felé, a szilárd, logikai istenhittől egyfajta hitetlen hívőség irányába? Áll-e az a bokortag, aki most fifty-fifty kompromisszumot ajánl olyan kérdésekben, amiben húsz évvel ezelőtt semmiféle engedményt nem tett volna, áll-e az az ember, aki régebben be nem tette volna a lábát protestáns templomba, ma pedig az ökumené bajnoka? Áll-e az a kisközösségi ember, aki korábban

házkénti gyülekezetekben gondolkodott és cselekedett, ma pedig konferenciák sorozatában látja a célszerű cselekvés módját? Ki áll? Az, aki megragad az eddigi összejárás gyakorlatnál, vagy az, aki együttélésben gondolkodik? A megrögzöttség az állva maradás, vagy a változás? Ha a változásban van a megállás, akkor mi az az elem a változásban, ami állandónak, szilárdnak minősíthető?

A kérdés egyik része lényegében felesleges. Mindenki tudja, hogy a világ változó, csak saját szerepünk a kérdéses. Ha azonban meggondolom, hogy ki vagyok, és rátekintek életem és hitem folyamatára, akkor végül is az a jelenség, amit az életemnek nevezek, éppen annyi, hogy talentumaimmal felszerelve megszülettem adott körülmények között, s az idő folyamán mindig jó szeretet volna lenni, azaz helyes mederben akartam tartani életem folyamát. Figyeltem arra, amit igaznak tartottam és figyeltem azokra az em-

berekre, akik körülöttem éltek. Az igazat meg akartam cselekedni, az embereket szeretni akartam. Sem az első, sem a második nem sikerült úgy, ahogy kellett volna. Ami jobban sikerült, s amit a hitben való állás alapfeltételének gondolok, az az odafigyelés volt. Az utazó járhat szárazon és vízben, hidegben vagy melegben, jó erőben vagy fáradtan, vidáman vagy bánatosan, mindez csak másodlagos ahhoz, hogy szünet nélkül figyel az újtjelzőkre. Még ez a figyelem is kikapcsolhat, de a figyelésre való szándéka soha. Ami ezután jön, az a megfigyelések képesség szerinti lelkiismeretes, gondos feldolgozása, értelmezése, majd az ennek meg elől, lehetséges cselekvés. Háromlépcsős ez a folyamat, amely állandó, még akkor is, ha balul sikerülnek a megoldásai. Áll, mert többet nem tehet annál, mint amire képes. Ha ezen a korfordulón hűség akarok lenni ahhoz a kicsit értetlen, pályakezdő egye-

temistához, aki 51-ben voltam, s aki azóta sokat változott, akkor a cselekvő figyelésben jelölöm meg a velem való kapcsolatomat, s ebben látom azonoságomat jövőbeli énemmel is. Mi több, ebben a nem változó magatartásban érzek közösséget minden jószándékú emberrel, bármi is legyen a tételes vagy nem-tételes hite. Ezzel a módszerrel akarom feldolgozni az elmúlt évek eredményeit, hogy ne korábbi beidőzések szerint vagy pedig érzelmileg elfogultan ítéljek. Úgy érzem, hogy ez a gondosság egyszerre evangéliumi és egyetemes, azaz méltányolható a világ minden lakója számára. Elindulok tovább az utamon, s leküzdöm aggodalmamat. A jót jónak akarom látni, s nem akarom a rosszat jónak feltüntetni. Egyébként pedig mitől félek, ha lelkiismeretem szerint cselekszem, azaz a Lélek szava indít? Ki más ítélhet meg igazán?

(Folyt. köv.)

„Megszületniünk hirtelen,
egyikünk se kérte.

Kérve kérünk, szép jelen:
meg ne büntess érte”

(Devecseri G.: Bikasírástól, részlet)

A Fecskepalota-program

Megfogalmazott célja szellemében, a „Szép Jelen” Alapítvány kezdeményezésére, nonprofit szervezetek bevonásával, 1992. májusában elkezdődött a Fecskepalota-program (egészségkárosodott és fogyatékos személyek speciális üdülője). Ennek keretében harminc főt befogadó, folyamatosan üzemelő pihenőház létesült a Vértes-hegységben, Gánt-Bányatelepen. A Fecskepalota-program működési elve szerint azok a nonprofit szervezetek, amelyek anyagilag támogatták a pihenőház létesítését, szerződésben rögzített feltételekkel, öt, illetve tíz éven át meghatározott időszakban jogosultak az épület kizárólagos használatára. Ezért a használatért az épületben eltöltött időre rezsidsíjat fizetnek. Ezek a befizetések fedezik a Fecskepalota folyamatos működtetésének költségeit.

A Fecskepalota újonnan épített, egyszintes, nyolc fürdőszobás szobával, tágas étkezővel, tárgyalóval, parkra, hegyre tekintő nagy fedett tornáccal rendelkező épület. Helyiségei tolokocsival átjárhatók, lépcső nincs a vendégek által használt épületrészekben. Padozata csúszásmentes kerámia, padlófűtéssel szerelve.

A Fecskepalota felépítésével kettős célt kívánunk megvalósítani. Egyrészt, hogy olcsó lehetőséget biztosítsunk a fogyatékosok, illetve egészségkárosodott személyekkel együttélő családok, valamint sérült emberek csoportjai számára a környezetváltozásra, kultúrált pihenésre; másrészt a sérült személyek nevelésével, gondozásával foglalkozó szervezeteknek, intézményeknek állandó, saját jogon igénybe vehető nyaraltatási, továbbképzési lehetőséget biztosítsunk önköltséges áron.

Információk

A „SZÉP JELEN” ALAPÍTVÁNY ADATAI:

Iroda: 2030 Érd, Hivatalnok u. 44.
(Egészségügyi Fejlesztő Napközi Otthonban)
Tel./Fax: 06/23-365-192
Postacím: „Szép Jelen” Alapítvány, 2030 Érd, Pf. 47.
Számlasszám: OTP Fiók, Érd: 788-001822, MNB 219 98227
Képviselő neve: Orbán Péter, a kuratórium elnöke
Paróczai Zoltánné, alelnök

A FECSEKPALOTA ADATAI:

Székhely és postacím: 8082 Gánt-Bányatelep
Tel.: 06/60-391-675
Üdülővezető: Czakó Anikó

„SZÉP JELEN”

Alapítvány

Az alapítás

Akár friss egészségben, akár sérült, fogyatékos állapotban, betegségben telnek napjaink, legféltebb kincsünk az életünk. Nem mi kértük — ajándékba kaptuk... Ezek a gondolatok indították 1991. őszén a „Szép Jelen” Alapítványt, melyet szakemberek indítványára egy magánszemély hozott létre. Megalapítása abból a felismerésből fakadt, hogy a család a legősibb és legtermészetesebb közösségi forma, amelyhez egészséges és sérült gyermeknek, felnőttnek egyaránt joga van.

Ezért alapítványunk a családban élő sérült gyermekek nevelését, a velük foglalkozó szakemberek munkáját, s a sérült, fogyatékos gyermeküket, családtagjukat otthon nevelő személyeket kívánja támogatni.

Az alapítványt öttagú kuratórium (orvos, gyógyterapeuta, gyermekgondozónő és két érintett szülő) irányítja.

Tolerancia? — Szemléletformálás!

E munka során a tolerancia elvének kezdeti hangoztatása után (mert csupán elviselés-szintű kapcsolatra utal) az ember és ember között meglévő lényegi azonosságok felismerését kívánjuk működésünkkel elősegíteni, s ezen az úton ép és sérült ember egymáshoz közelítésén munkálkodni. E folyamat első állomása a Fecskepalota-program.

Pintér Zoltán

Illés szekere

Az egyház szentekre épül, mondták a katolikus papok, a valóságban azonban sokkal inkább a félelemre és a csodákra építettek. A mai ember a halálon kívül már nemigen fél semmitől, csodákban pedig nem hisz. Nem, mert csodák jóideje nem történnek, a tudomány és a technika ugrásszerű fejlődéséhez meg már hozzászoktunk. A parajelenségeket valamiképpen természetesnek gondoljuk, s ebben valószínűleg igazunk is van. „A csodák nem magában a természetben vannak, hanem ott, hogy mi nem ismerjük a természetet” (Montaigne). A teremtett világban feltehetően még sok kiaknázatlan lehetőség van, ugyanakkor „magától értetődő” dolgokat is nyugodtan csodának minősíthetnénk. (Pl. a hangképző szervek beszédre való alkalmasságát, születésünk titkait stb.) Rivarol szerint a csodát kívánóknak sejtelmük sincs arról, hogy a természetből csodáinak félbeszakítását kérjük.

Minden vallás papjai produkáltak csodákat, bár ezek inkább szemfényvesztés számba mentek. A jó cél egyértelmű: a nép becsapása magasabb szempontok okán volt igazolható. A csodák azóta is főként a hitéletben jutnak szerephez, bár Szent Ágoston azt mondta, hogy az a legnagyobb csoda, ha egy keresztény csodákat akar látni. A csodák a vakhittel állnak szoros összefüggésben, s tértelenségre inspirálnak, holott ha a fuldokló imára kulcsolja a kezét, akkor menthetetlenül elszüllyed.

Egy nép története mindig bővelkedik csodás eseményekben. A magyarok őseinek például „Isten kardja” szállt alá az égből, s egy „csodaszarvas” mutatta meg az utat az új hazába. Számunkra talán a bibliai csodák a legérdekesebbek, hiszen azok a „klasszikus” csodák. Ezek elsősorban többsége az Ószövetség első harmadában található, a Kivonulás könyvétől a Királyok II. könyvéig. Bízást állíthatjuk, hogy a szóban forgó csodák Mózes színre lépésével kezdődnek, s pontosan addig tartanak, amíg meghatározó szellemisége él. Ez az időszak messze túlmegegy Mózes halálán, mert követői rendre az ő nyomdokaiba lépnek. Eli-

zeus próféta személyével zárul a mózesi csodatevők sora. De kezdjük előlről.

Talmudi források szerint Mózes megtanították az egyiptomiak minden bölcsességére. A Nílus-menti kultúra pedig igen fejlett volt. Az egyiptomiak komoly matematikai, csillagászati, vegytani, építészeti és bányászati ismeretekkel rendelkeztek, s az orvostudományban is otthonosan mozogtak. Az egyiptomi hadművészet stratégia és taktika szempontjából éppoly fejlett volt, mint a harci eszközök és a kiképzés területén. Mózes, ezzel a tudással felvértezve, toronymagasan állt héber honfitársai felett. Az akkor még bálványimádó és állatáldozatokat bemutató nép szinte félistennek számító személyt kapott vezéréül. Nagyjából olyan lehetett a helyzet, mintha a honfoglaló magyarokat II. Rákóczi Ferenc vezette volna. A bécsi iskoláztatású, puskaport és ágyúkat ismerő fejedelem irányíthatta volna oly módon Árpád népét, ahogy Mózes a választott nemzetet.

„Isteni sugallatra”, eltökélt szándékkal és határozott céllal használta fel eszköztárát, hogy Ábrahám, Izsák és Jákob népét a kis és szegény törzsek közül mielőbb szuverén nemzetté kovácsolja. Belátható időn belül határokkal védett országot, hatékony államszervezetet és egységes társadalmat akart létrehozni. Kemény és könyörtelen utat járatott be a néppel, ami egyben gyökeres tudatátalakítást is jelentett. Ekkora teljesítményt csak erős kézzel lehet elérni, s a kicsikart eredményeket semmiképpen sem szabad veszni hagyni.

Ha meggyőzésre, átnevelésre nem volt mód és remény, akkor Mózes a tömeges fizikai megsemmisítéstől sem riadt vissza. A sok lázadás közül az aranyborjú istenné tévése (tkp. a bálványimádáshoz visszatérés) után például 3000 férfit–nőt–gyereket mészároltat le a lévitákkal,¹ hogy ettől a legsúlyosabb visszaeséstől elrettentse a népet. Az elképzeléseit megzavaró kezdeményezéseket következetesen letöri, így az Ígélet földjéről megjövő felderítőket is megöleti, mert híreikkel demoralizálják a népet.² Mózes a szent cél érdekében teszi,

amit tesz, s minden bizonnyal nem cselekszik könnyű szívrrel.

Ha pedig a nép hitének ébren tartásához, hangulatának javításához, lelkesedésének felkeltéséhez, reményeinek újraélesztéséhez, illetve saját tekintélyének növeléséhez csodálatos események kellettek, akkor csodákat produkált. Az ő képzettségével nem volt nehéz dolga a nomád törzsekkel szemben.

Közismert dolog, hogy a választott nép száraz lábbal kelt át a tengeren, pontosabban a tenger szétnyílt előttük, ugyanakkor üldözőik előtt bezárult. Hajlamosak vagyunk igazi tengert elképzelni, több méter magas hullámokkal, holott erről szó sincs. A menekülő nép a Vörös-tenger északi ártérületének nyugati részén menetelt, vagyis a „Sástenger” mentén. A név árulkodik: sásból volt tengernyi, nem vízből. Saras, mocsaras, nádas részekben haladtak, „száraz láb”-ról már csak ezért sem lehet szó.

Mózes jól számított: apálykor érkeztek az ingovány elkeskenyedéséhez, így ügyel-bajjal, de át tudtak kelni rajta. A „Sástenger” egy hatalmas mélyföld volt, amit dagálykor elárasztott a Vörös-tenger. A dagállyal együtt járó déli szél hullámokat keltett rajta, melyek összekötötték a sekély tavakat, amik ilyenkor komoly mélységűek lettek. Nem csoda, hogy a választott nép nyomába eredt egyiptomi sereg nagy része lovastul, harci szekereitől beleveszett, mert ráadásul mire ők odaértek, be is sötétedett.³

*

A közhiedelem szerint Isten a Sínai-hegyen megjelent a választott nép előtt, és a saját szájával hirdette ki nekik a Tízparancsolatot. Az idevágó bibliai szövegek szerint viszont csak Mózes látta szemtől szembe, sőt még ő sem. Ez a legvalószínűbb, mert Isten senki emberfiának nem jelenik meg, s ennek bizonyára egyszerű okai vannak. Ha — per absurdum — meg akart volna mutatkozni a népnek, nem lett volna szüksége olyan vásári „csodákra”, amikről, kísérőjelenségeként, szó esik. Lássuk a vonatkozó részeket:

„Ezután az Úr így szólt Mózeshez: Sűrű felhőben jövök hozzád, hogy a nép ne hallja, amikor veled beszélek, s így mindenkor higgyen neked.”⁴ Miért akart volna titkolózni Isten, amikor éppen megnyilatkozni kívánt? S nem akkor hitt volna a nép jobban Mózesnek, ha hallja, amint beszél az Istennel?

„Holnapután az Úr az egész nép szeme láttára leszáll a Sínai-hegyre. Te pedig hátrárod körül a hegyet, és parancsold meg: Óvakodjanak attól, hogy fölmenjenek a hegyre vagy a lábához közeledjenek. Aki hozzáér a hegyhez, annak meg kell halnia. Egyetlen kéz sem érintheti, azt meg kell kövezni, vagy le kell nyilazni. Sem ember, sem állat nem maradhat életben. Csak akkor mehetnek fel a hegyre, ha majd a kosszarvat hosszan megfűjják.”⁵

Ez a parancs csak Mózesről származhat: Nem akarta, hogy megzavarják előkészületeiben. Az esetleges leselkedőnek mindenképpen meg kellett halnia: túl sok forgott kockán. Képtelen feltételezés, hogy Isten saját teremtményei életére törne egy rendszabály áthágása miatt.

„Harmadnap virradatkor mennydörgés és villámlás tört ki, sötét felhő telepedett a hegyre és hatalmas harsonazúgás hangzott fel... Az egész Sínai-hegyet beborította a füst... A füst úgy szállt, mint az olvasztókemence füstje... Mózes beszélt és az Úr felelt neki a mennydörgésben. Az Úr leszállt a Sínai-hegyre, a hegy csúcsára, Mózes pedig fölment. Az Úr így szólt Mózeshez: Menj le és figyelmeztess a népet: ne lépje át a határt, és ne akarja látni az Urat, mert sokan meghalnának közülük. A papoknak is, akik különben közeledhetnek az Úrhoz, meg kell szentelődniük, nehogy az Úr haragra gerjedjen ellenük.”⁶

A Sínai-hegy a környék különálló hegyecskeje, amely nem vulkanikus eredetű. A fény-, hang- és szaghatások Mózes pirotechnikai ismereteiről tanúskodnak. Az egyiptomi bányászatban használtak robbanószerkeket, s állami-egyházi ünnepekkor tűzijáték is volt.

„Az Úr még ezt mondta: Menj le és Áron kíséretében jöjj fel újra. A papok és a nép azonban ne lépjék át a határt, ne jöjjenek fel az Úrhoz. Kitennék magukat annak, hogy ellenük fordul.”⁷

Áron Mózes féltestvére volt, a választott nép főpapja, aki feltehetően mindenbe be volt avatva.

„Így szólt az Úr Mózeshez: Menj fel az Úrhoz: te és Áron, továbbá Nadab és Abihu, meg hetvenen Izrael vénei közül. De már messze le kell borulnotok. Csak Mózes járulhat az Úr elé, a többiek nem mehetnek közelebb. A nép nem mehet fel velük.”⁸

Ehhez nem szükséges kommentár. Nadab és Abihu a főpap fiai.

neked a kőtáblákat a törvénnyel és a parancsokkal, amelyeket oktatásukra írtam. Mózes elindult szolgájával, Józsuéval, és fölment Isten hegyére. A véneknek ezt mondta: Várjatok meg itt, amíg visszajövünk... A felhő betakarta a hegyet, és az Úr dicsősége leereszkedett a Sínai-hegyre. A felhő hat napig takarta be. A hetedik

Fotó: Magyar Alfréd

„Mózes és Áron, Nadab és Abihu s Izrael vénei közül hetvenen újra felmentek. Látták Izrael Istenét. A lába alatt olyan valami volt, mint a zafir kövezet, és fénylett, mint a tiszta ég.”⁹

Ez az igehely ellentmondásban áll az előzővel. Valamilyik a kettő közül nem igaz. A későbbiekben nyilvánvaló lesz, hogy a felsoroltak közül senki sem látta az Istent.

„Az Úr így szólt Mózeshez: Jöjj fel hozzám a hegyre, és maradj itt. Átadom

napon a felhőből szólt Mózeshez. Az izraeliták szemében Isten (dicsősége) olyanok mutatkozott, mint az emésztő tűz a hegy csúcsán. Mózes belépett a felhőbe és fölment a hegyre. Negyven nap és negyven éjjel maradt a hegyen.”¹⁰

A fiatal Józsué Mózes tanítványa volt, később ő vezette a választott népet. Valószínűleg fokozatosan beavatást nyert Mózes titkaiba, és segítőtársul is szolgált. A kőtáblák átadásához kicsit soknak tűnik a

negyven nap és negyven éjjel, elkészítésükhöz már kevésbé.

„Mózes ezt kérte: Hadd lássam meg dicsőségedet. A válasz ez volt: Megteszem, hogy elvonul előtted egész fényességem, és kimondom előtted a Jahve nevet... De arcomat nem láthatod, mert nem láthat engem ember úgy, hogy életben maradjon... Nézd, itt mellettem van egy hely, állj ide a sziklára. Ha majd elvonul előtted dicsőségem, a szikla mélyedésébe teszek és kezemmel befödlek, amíg elvonulok előtted. Ha visszavonom a kezemet, hátulról látni fogsz, arcomat azonban nem láthatod.”¹¹

A fentiekből teljesen nyilvánvaló, hogy Mózes sem látta Istent. Sem részleteiben, sem hátulról, sem sehogy.

A választott nép papjainak beiktatásakor Mózes különleges élményt ígért a résztvevőknek. A nagyszabású égőáldozat szenzációja az volt, hogy „ma az Úr megjelenik nektek”.¹² A szertartásnál Áron főpap két idősebb fia segédkezett. A ceremónia után mindnyájan eltávolodtak az állati maradványokkal megrakott oltártól, s Mózes és Áron kis időre bement a megnyilatkozás sátorába. Kijövetelük után áldásra emelték karjukat, mire „láng csapott elő az Úrtól, s megemésztette az oltáron fekvő égőáldozatot és háját”. A nép örömrivalgásban tört ki, bár a megjelenés elmaradt.

Elég volt nekik egy kémiai jellegű látványosság, amely olyan egyszerű volt, hogy a jó megfigyelőképességű ifjak is el tudták lesni. „Áron fiai, Nadab és Abihu vették füstölőjüket. Tüzet tettek bele és rá tömjént, s az Úr előtt szabálytalan tűzáldozatot mutattak be, amely nem volt előírva számukra. Az Úr színe előtt láng csapott ki és megégette őket; meg is haltak az Úr előtt.”¹³

A kísérletnél valószínűleg műhiba történt („szabálytalan volt”), ennek oka az lehetett, hogy nem nyertek beavatást mindenbe („nem volt előírva számukra”). A baleset nagyon megrázta az apát, Áront, a nép pedig értetlenül állt. Mózes vigasztalási szándékkal — ám egyben saját céljaira is felhasználva az esetet — mondva csinált magyarázattal szolgál: „Itt beteljesedett, amit az Úr mondott: azokon mutatom meg szentségemet, akik a közelemben vannak, s az egész nép előtt kinyilvánítom dicsőségemet”.

A fiúk valamiért legénykedni akartak, s ehhez valószínűleg némi bátorságot is me-

rítettek. Erre utal Mózes parancsa: „Amikor a megnyilatkozás sátorához jösztek, ne igyatok se bort, se más erjesztett italt, akkor nem haltok meg.”¹⁴

*

Egy kialakulóban levő rendszert leginkább a lázadások gyengíthetnek meg. A Mózes elleni legnagyobb arányú felkelés Korach, Datan és Abiram nevéhez fűződik. Kétszázötvenen esküdtek össze Mózes és Áron ellen, valamennyien tekintélyes emberek.¹⁵ Mózes némi gondolkodás után kész „istenítéletre” menni, hajlandó alulmaradni, ha az Úr úgy akarja.

„Holnap az Úr megmutatja, ki tartozik hozzá, ki szent neki... Mindegyiktek hozza a füstölőjét az Úr elé — kétszázötven füstölőt — te is, Áron... Mindenki fogta a füstölőjét, tüzet tett bele, majd Áron rászórta a tömjént... Ekkor tűz szállt alá az Úrtól, s elemésztette a kétszázötven embert.”¹⁶

Hogy Áron mit szórt a füstölőbe, azt talán ő maga sem tudta, csak Mózes, aki ezt mondta: „...szedjétek össze a füstölőket, s kalapáljátok szét őket az oltár borítására vékony lemezekké. Szolgáljanak figyelemzetlenül Izrael fiai számára...”

Nehogy még egyszer lázadni merjenek. De a példastanuálás még nagyobb felzúdulást váltott ki: „Másnap Izrael fiainak egész közössége felkelt Mózes és Áron ellen, mondván: 'az Úr egész népét kiirtjátok?'... Mózes így szólt Áronhoz: Fogd a füstölőt, s tegyél bele tüzet az oltárról, aztán szórj rá tömjént. Sietve vidd oda a néphez és oldozd fel őket. Mert már fölgerjedt az Úr haragja és a vész kezdetét vette... Áron tehát fogta a füstölőt s a nép közé vegyült, s a vész megkezdte pusztítását a tömegben. Amint ott állt az élők és holtak között, a vész alábbhagyott. Mindazonáltal 14 700-an pusztultak el.”¹⁷

Még ha elosztjuk is ezt a számot százzal (a Bibliában szereplő számadatokkal célszerű ezt tenni), akkor is népiirtás történt, valóságos „tömeg közé lövetés”.

*

Józsue jó tanítványa volt Mózesnek, első — székfoglaló jellegű — csodájával is mesterét másolta.¹⁸ A választott nép száraz lábbal kel át a Jordánon — ez a sástengeri eset miniatürizált változata. Józsue már az előző nap kihirdeti, hogy az Úr csodát fog tenni. Ezek után az Úr sem tehet mást: átvezeti népét a Jordán árterületén (s nem a folyón).

Jerikó falai állítólag a harsonazengés és az összehangolt csatakiáltások rezonanciát gerjesztő hatására omlottak le, bár maga a bibliai szöveg is alternatívát kínál. Hihetőbb a második változat: Józsue kémeit egy Rácháb nevű prostituált okosította ki, bizonyos feltételekkel.¹⁹ Valószínűleg ezen árulás folytán vették be a várost, hiszen a régészeti feltárások romjai között nem sikerült várfalak nyomára bukkanni. Ha léteztek is azok a falak, akkor már évszázadokkal az események előtt leomlottak...

Józsue a napot is megállította az égen,²⁰ hogy a nép bosszút tudjon állni ellenségein. Aki ezt az igehelyet elhiszi, az azt vallja, hogy a Föld forgása egy napra megszűnt, mert csak ekkor „áll meg” a Nap és a Hold. Van, aki teljes napfogyatkozással magyarázza a történeteket, ám ez két okból sem szerencsés. Egyrészt a teljes napfogyatkozás maximum 5 óra hosszat tart, s nem huszonnégy órát, másrészt a szöveg szerint²¹ a Nap Gibeon fölött, a Hold pedig Ajalon völgye fölött állt meg, napfogyatkozáskor viszont éppen a Hold takarja el a Napot a földi megfigyelő elől. A teljes napfogyatkozások helyét és idejét akár Ádám-Éváig is meg lehet határozni visszamenőleg, ám a szóban forgó események korában nem történt ilyen csillagászati jelenség.

Külön érdekessége a dolognak, hogy „sem azelőtt, sem azután nem volt még egy olyan nap, amelyen az Úr hallgatott volna embernek a szavára.”²² Józsue ugyanis úgyszólván utasította az Istent, aki „harcolt Izraelért”, azaz közreműködött abban, hogy minél több teremtményét le tudják mészárolni a világban.

*

Dávid király egy ízben prófétái szerepében is tetszelgett: elragadtatásában táncolt a szövetség ládája előtt. A frigiditását Jeruzsálem elfoglalása után vitette fel a fővárosba, valláspolitikai célokból. Egy Uzza nevű fiatalember ment a láda mellett, s amikor az megbillent, meg akarta tartani. Ekkor gerjedt fel az Úr haragja, és halálra sújtotta őt, mert kinyújtotta kezét a láda felé.

Uzának feltétlenül meg kellett hálnia, nemes gesztusa ellenére. A láda ugyanis háborús hányattatások után már évtizedek óta egy parasztember csúrféjében porosodott,²³ Dávid viszont a jeruzsálemi temp-

11 Kiv 33,18–23 12 Lev 9,4b 13 Lev 10,1–2 14 Lev 10,9 15 Szám 16,1–3 16 Szám 16,4–35 17 Szám 17,6–14
18 Józ 3,1–14 19 Józ 6,1–25 20 Józ 10,10–15 21 Józ 10,12b 22 Józ 10,14 23 1Sám 5,1 – 2Sám 6,23

lomban akarta elhelyezni, mint legfőbb kegytárgyat. Uzza halála az egész ország előtt bebizonyította, hogy a láda „még él”, az Isten azon keresztül is működik. A szövetség ládája ekkor már eléggé viharvert állapotban volt, s mielőtt a harmincezer fős díszes menet élére, az újonnan ácsolt szekérbe került, nyilván renoválták. Érdekes módon a sokkal durvábban beavatkozó restaurátorok közül nem halt meg senki.

*

Illés lenne a választott nép történetében az első halott-feltámasztó, s tanítványa, Elizeus próféta a második. Még a náluknál sokkal nagyobb bibliai alakok sem tettek ilyesmit, s ez eleve gyanús. Illés és Elizeus csodatettei olyannyira egyformák, hogy a szentírástudósok egy esemény (vagy legenda) dublettjeként kezelik. Elizeus mindenestre a mózesi iskola utolsó markáns képviselője: vele zárul a tudományos ismereteket vallási célokra felhasználó próféták sora.

Egy város lakóival „csodát tesz”, mert forrásuk rossz vizét sóadagolással megtisztítja,²⁴ s újraéleszti a sunemi asszony fiát.²⁵ A szövegből az derül ki, hogy az illető még nem halt meg: „Bement, magára zárta az ajtót és az Urhoz könyörgött. Aztán fölment az ágyra és a fiúra borult, száját a szájára, szemét a szemére, kezét a kezére tette. S ahogy így ráborult, a fiú teste fölmelegedett. Akkor felállt és föl-alá járkált a szobában, majd újra fölment és hétszer ráborult. Végül tüszentett a fiú és kinyitotta a szemét.”²⁶

Illésnél kissé tömörebben találjuk ugyanazt a leírást.²⁷ Elizeus sírjában is csak egy tetszhalott „támad fel”: „Egyszer, amikor éppen temetnek egy embert, hirtelen megpillantották a portyázó ellenséges csapatot. Az embert bedobták Elizeus sírjába és elmentek. Mihelyt az ember hozzáért Elizeus csontjaihoz, életre kelt és talpra állt.”²⁸

„Valódi” csodából elég lenne a feltámasztáshoz a kézrátétel vagy egy szó, szükégtelennek látszik az újraélesztési procedúra. A tetszhalottat pedig feltehetően a jókora esés hozhatta vissza az életbe. Ha ugyan igaz a dolog, mert miért lett volna nyitva Elizeus sírja?

Illés próféta kitüntetett tiszteletben áll a zsidó vallásban, s kortársai is „Izrael kocsijának és fogatának” nevezték. Ez a megszólítás azonban nem „Illés szekere” utal,

ez kijárt a mindenkori prófétának, így Elizeusnak is.²⁹ Illést az a „tény” emeli a legnagyobb bibliai alakok közé, hogy még életében felragadtatott a mennybe. Ha ez igaz lenne, akkor az egész üdvtörténet legkimagaslóbb személye volna.

Szent Pál — saját tanúsága szerint —, szintén elragadtatott a „harmadik égig”. Hogy csak látomásban-e, vagy testestül, azt maga sem tudja, de ott olyan dolgokat hallott, amelyeket embereknek nem szabad elmondania.³⁰ Eme misztikus élménnyel Illés vetélytársa lehetne, annál is inkább, mert ő is feltámasztott egy „halottat” Troászban.

„...még éjfélen túl is beszélt hozzájuk. Egy Eutiukhosz nevű ifjú az ablakban ülve hallgatta, de végül elnyomta az álom, lezuhant a harmadik emeletről, és holtan emelték fel a földről. Pál lement hozzá, átkarolta, fölébe borult, és így szólt: — Bízatosok, mert még van benne lélek.”³¹ Itt is magából a szövegből derül ki, hogy nem halott emberrel volt szó.

Jézust leszámítva kétségtelven Pál az Újszövetség legnagyobb alakja (vagy csak a legismertebb?), így ha ő sem tett olyan jellegű csodákat, amelyekről beszélünk, akkor nem valószínű, hogy az apostolok és azok tanítványai tettek volna. Ananiás és Szafira „negatív csodája” talán a tanmesék birodalmába tartozik. De térjünk vissza Illéshez.

Valójában nem kell túl nagy kanyart tennünk, mert Illés, Keresztelő János és Szent Pál ugyanabba az ószövetségi talajba ragadt. Jézus egy mondatban (!) foglalta össze a Törvény és a Próféták tanítását,³² s egy „Én pedig mondom nektek...”-kel esetről-esetre gyökeresen újat adott.

Ezzel szemben Keresztelő János még az ószövetségi felfogást képviseli és botránkozik Jézusban,³³ aki el is határolja magát tőle. A Jézus által hirdetett Isten Országában még a legkisebb tag is nagyobb Jánosnál — éppen a felfogása miatt.³⁴

Pál pedig csak „címetes apostol”, nem volt ott a Tizenkettő között, nem járta velük éveken át Izraelt, nem ismerte Jézust, sőt mi több: nem is akart megismerkedni a többi apostollal, állandó vitában állt velük, magánkinyilatkoztatására hivatkozva. Írástudás és műveltség szempontjából toronymagasan állt az egyszerű halászbemberek felett, így játszva a maga (ószövetségi) képmérete formálhatta az új tant, s ezzel ő ártott

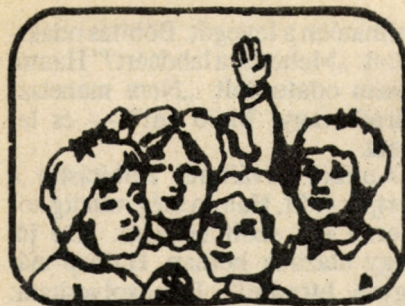
neki a legtöbbet. Az egyház a jézusi teológia helyett a páli teológián épült fel, holott nem a tarsuszi Saul volt Isten választottja.

Maga a Tizenkettő sem értette Jézust, s midőn magukra maradtak, ismét ószövetségi módon gondolkodtak, erre legjobb példa Mátyás apostollá választásának babonás (sorsvetéses) formája. „Majd az Isten megmutatja, hogy kit választ.” Illés is ezt mondta a Kármel hegyén, s kegyes csalása után lemészároltatta Baál 450 prófétáját,³⁵ akik közül egy sem ismerte a nagyítólcence tüzugyújtó hatását, s a vízszertű spiritusz tulajdonságait. (Az ehhez hasonló ismeretek a lévíták törzsében apáról fiúra szálltak.)

Elképzelhetetlen, hogy a Szerető Isten a „saját érdekében” időről időre megtizedelje a népét, mint ahogy az is elképzelhetetlen, hogy az Óra hivatkozó, a „szent cél érdekében” semmilyen eszköztől vissza nem riadó prófétákat különösképpen szeresse. Illés olyan ember volt, aki többlettudásával „csodát” tett, s talán hitte, hogy ezzel szolgálatot tehet annak, akinek senki sem tehet ilyen értelmű szolgálatot.

Illés a próféták egyike volt, nem jobb és nem rosszabb a kezdeti prófétáknál. A Mózes óta jól bevált eszközökkel tartotta kordában a népet, s feltehetően hivatásának áldozata lett. Nem feltétlenül „tüzes szekéren” ment az égbe, hiszen a tüzes szekér szimbólum: Elizeus prófétát is láthatatlan tüzes harci szekerek védelmezik a Dotán melletti hegyen. Az Írás szerint „forgószél ragadta az égbe”, ami lehetett robbanás is. Valószínűleg nem állunk messze az igazságtól, ha „üzemi balesetre” gondolunk. Utódja, Elizeus a sikertelen kísérletet a maga hasznára aknázza ki,³⁶ de ezzel nem áll példa nélkül a Bibliában.

A történelem szomorú tanúsága szerint Isten nem nyúlkal bele a világ dolgaiba, hagyja, hogy a legborzasztóbb események is megtörténjenek. Ha időről időre közbelépne, ez azt jelentené, hogy kezdetben kontár munkát végzett: olyan világot alkotott, amelyet folyton javítgatni kell. Még kevésbé avatkozik be csodás módon az egyének életébe, hiszen egyszerűbb lenne nem teret engedni a rossznak, mint orvosolni azt. Egy büntető, jutalmazó és csodatévő Isten elvenné az ember szabad akaratát, s bábszínházzá változtatná a világot.

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Tükör

Egy nyári délelőtti Kőköröcsin meg én a patak partján ültünk fürdőnadrágban, és homokvárat építettünk. Amikor már csak az volt hátra, hogy csatornát ássunk a patakig, és a vár köré vezessük a vizet, kicsomagoltuk a tízórainkat, és jóízűen falatozni kezdtünk. Ekkor odacsellengett hozzánk a távolabb fürdőző kistörpék közül egy pajtásunk. Tulajdonképpen az volt a neve, hogy Cse-resznye, de amikor hatalmaskodva kezdett viselkedni, mintha fel akarna falni azt, akihez szól, akkor így nevezték el a kistörpék: Hamm.

Na ez a Hamm megállt a várunk előtt, és komoran nézte. Kőköröcsin odasúgta nekem: „Fel fogja rúgni!” Visszasúgtam: „Nem baj!” Kőköröcsin elmosolyodott: „A csatornát vár nélkül is megépíthetjük!” Hamm ránkörmedt: „Mit suttoztok a hátam mögött? Azt hiszitek nem merem felrúgni ezt a vacakot, azt hiszitek, hogy gyáva vagyok? Hát idenézzenek!” — és felrúgta.

Ugyanennek a napnak a délutánján, amikor Kőköröcsin meg én a játszótáson labdázunk, az a csoport kistörpe bukkant ki a bokrok közül, amelynek Hamm volt a legfőbb hangadója. Tanácskoztak egy pillanatig, aztán odajöttek hozzánk. Már álltak is föl labdarúgáshoz a mi játszóhelyünkön. Hamm pedig így szólt hozzánk: „Az árnyékos réten mi játszunk.” Intettem Kőköröcsinnek, hogy menjünk a tisztás túlsó oldalára. Kőköröcsin mosolygott: „Ha az árnyékban kimelegszünk, nincs hova menni hűsölni. Ha a napon melegszünk ki, milyen jó lesz majd az árnyékban!”

Néhány nap múlva Kőköröcsin meg én a Fő utcán találkoztunk Hamm-mal. Hirtelen megállt előttem, és így szólt: „Mutasd csak a kezéd!” Megmarkolta ujjaim hegyét, és feszíteni kezdte mindkét tenyeremet a vállam felé. Tudtam, hogy rugással, vagy lábrataposással elkerülhetném, hogy leültessem a földre, de akkoriban már törtem rajta a fejem, miként eszméltessem rá Hammot hatalmaskodásai helytelenségére. Már csak ezért sem folya-modhattam magam is erőszakhoz. Leültem hát inkább önként a földre.

Hamm diadalmaskodott: „Úgy, úgy, ülj csak szépen!” Kőköröcsin viszont mosolygott: „Úgyis tudtuk, hogy te vagy az erősebb!”

Körülbelül egy hét múlva levelet írtam Pöttöndre a nagymamának. Engedélyt kértem tőle, hogy három napig vendégeskedhessek náluk egy törpeházi pajtással. Amikor megjött a válasz, elmentem Hammékhoz, és így szóltam hozzá: „Meghívtam engem a nagymamám három napra Pöttöndre. Úgy volt, hogy Kőköröcsinnel megyek, de Kőköröcsin nem mer lóra ülni. Márpedig én lovagló kirándulásokat is szeretnék tenni nagypapa pónilován. Ha van kedved, gyere velem. Kapsz tőlem ráadásul egy nagyon értékes tükröt is.”

Hamm szeretett szépen öltözködni és rendben tartani a haját, azt hitte tehát, hogy valami szép kis zsebtükröre gondolok, de főképp a lovaglás vonzotta.

Így történt, hogy egy reggel vonatra szálltunk a magyarkúti vasútállomáson. Amikor már Szokolyát is elhagytuk, akkor csak úgy könnyedén, mintha lényegtelen volna, megemlésttem neki: „Pöttöndön Kőköröcsinnek foglak szólítani.” Majd mosolyogva folytattam: „Elkövettem ugyanis azt a huncutságot, hogy nem írtam meg nagymamáéknak, hogy nem Kőköröcsint viszem. Olyan sok szépet és jót hallottak tőlem Kőköröcsinről, hogy nem akartam elkedvetleníteni őket. Sajnos rólad is beszéltem nekik, hát gondolhatod, hogy mit, hiszen tudod, hogy viselkedsz velünk. Hiába magyaráznom, hogy bátor lovaglótlárs kell nekem, nem tetszenék nekik, hogy éppen azt a bizonyos Hammot hoztam el.” Amikor közel járt a vonat Nógrádhoz, azt is odavetettem neki: „Az persze magától értetődik, hogy úgy viselkedjél, mint Kőköröcsin. Szélfiden és kedvesen.”

Bóbitás várt minket. Jól mulattam Hamm zavarán, amikor Bóbitás így üdvözölte: „A, már régóta szeretnék találkozni veled. Biztosan te is sokszor csodálkozol, ha dicsérnek a szelídségedért, mert hiszen az természetes, hogy az ember nem pulykakakas, se nem komor bika!”

Amikor már láttuk a fák között Pöttönd kis házacskaát, Bóbitás elnevette magát: „Képzem, mennyire vár már titeket Tüske, hogy kipróbálja rajtatok is hatalmaskodását meg az erejét. Tudjátok, ez a Tüske olyasféle fiú minálunk, mint nálatok a Hamm!”

Miután nagymamáéknál megtízóraiztunk, rögtön el is indultunk első lovaglótunkra. Nagypapám asztalos volt, deszkát, bútort szállított a pónikkal, de ezekben a napokban éppen nem volt szüksége rájuk. A hosszú lovaglás végén, amelyet Hamm igen élvezett, egy hegyre

mutattam: „Holnap oda lovagolunk fel.” Ebéd után pedig értünk jött Bóbitás, és mentünk megismerkedni meg játszani a pöttöndi kistörpékkel. Már messziről észrevettem és örültem, hogy ott van Tüske is a játszóréten, ugyanis ő volt az, akire a tervemet építettem.

Tüske először Bóbitás elé állt: „Megverjelek?!” Bóbitás mosolygott: „Úgysem versz meg, csak mutatod, hogy meg tudnál!” Tüske legyintett, mint aki megkegyelmez: „Mehetsz!” — és Hamm elé lépett: „De téged, törpeházi, meg kell, hogy verjelek, mert te még nem tudod, ki vagyok én!”

Hamm olyan vörös volt a haragtól, mint a paprika. Ha nem lépek gyorsan közbe, képen csapja, akkor pedig nem érem el, amiért Pöttöndre hoztam! Sietve kiáltottam: „Kőköröcsin, csak ijesztget Tüske, de nem bánt!”

Tüske tovább handabandázott: „Csak ijesztget??? Szó sincs róla!!!” Hirtelen a bal hóna alá szorította Hamm fejét: „Hiszed-e, hogy neg-verhetnék most?!”

Villámgyorsan lekuksoltam Hamm fejéhez, és mutatójajmat a számra szorítva figyelmeztettem, hogy hallgasson. Szerencsére Tüske már el is engedte Hammot, én meg karon ragadtam, mintha szaladgálni akarnék, és elvittem Tüske közeléből.

Este azonban, amikor nagymamáék kapujában egyedül maradtunk, Hamm így szólt: „Moha! En holnap reggel hazautazom! Ezt én nem tűröm el még egyszer!”

„Nem is teszi Tüske többé, hidd el. Holnap a hegyre lovagolunk. Maradj!”

Hallgatott. Egyszerre csak felforrt: „De mire jó az ilyesmi? Hóna alá szorítani az ember fejét.”

Vállat vontam: „Hát neked jobban kellene tudni, mire jó! Te szoktál Törpeházán ilyesmiket csinálni, nem én!”

Legyintett: „Az más! Az semmi!”

Azzal nem biztattam magam, hogy megváltoztatja a pöttöndi út, azt azonban reméltem, hogy Tüskében, mint tükörben látván önmagát, elgondolkodik a maga viselkedése felől is. De egyelőre semmi jelét nem láttam ennek. Elalvás előtt, már az ágyban elnevette magát: „Hanem ez a Bóbitás! Bámulatos, hogy ennek mekkora türelme van!” Azután pedig ezt motyogta: „Milyen undok alak ez a Tüske!”

A másnapi hegyi lovaglás alatt közöltem vele, hogy a következő napon a romokhoz megyünk el lóháton, és délutánra tettem harmadik napi lovaglásunkat.

Második pöttöndi napunk délutánján Bóbitás a sárkányát is hozta, amikor értünk jött, és egy úgynevezett mély úton vezetett minket a sárkány röptésére alkalmas rét felé. A mély útban nehéz talyigák kerekei két árkot vájtak. Hamm és Bóbitás tehát a domború középrészen lépegettek egymás mellett. Kistörpéből három is elfért volna ott, én mégis mögöttük lépdegéltem. Egyszerre csak szembejött velünk a domború rész közepén Tüske. Könnyen elmehetett volna akár köztük, akár mellettük, ő azonban olyan sebbel-lobballal tartott egyenesen nekik, és olyan hevesen csapta hozzájuk lengetett karjait, hogy mindketten meginogtak, és leestek az árokba. Bóbitás pedig neki is esett a mély út agyafalának. Tüske ráadásul ezt kiáltotta: „Félre székér, jóna kocsi!”

Amikor meglátta Hamm, hogy Bóbitás elesett, ökölbe szorított kézzel lódult a továbbsiető Tüske után,

és kiáltott ő is: „Na, de most!” De kiáltottam én is: „Kökörcsin!” Megállt és rémülten rámnézett; rémülten, hogy nem torolhatja meg a ketős félrelökést.

Ezen az estén mi kísértük haza Bóbitást, és mikor kettesben maradtunk, tüstént kijelentette: „Reggel utazom!”

Tréfálkozó hangon, túlozva feleltem: „Akkor rengeteget veszítenél, barátocskám! Nemcsak a lovaglás, nemcsak a romok, hanem a nagyértékű tükör is!” Dühösen legyintett: „Hagyd azt a buta tükröt! Utazom!” De már hallatszott a hangján, hogy marad, s ezt már csak dohogta: „Hogy miket kell eltűrnie az embernek!” Most már én legyintettem: „Kökörcsin meg én bántóbb viselkedést is eltűrtünk, amikor például elkergettek minket az árnyékból!”

De megint ezt mondta: „Az más, az semmi!” Bóbitáson azonban ezen az estén, megint elalvás előtt, már nemcsak nevetett, hanem egy kis szeretet is volt a hangjában, amikor így szólt: „Szegényke! Hogy nekilökte az a csibész az ároknak, és még egy rossz szava sem volt rá!” Már azt hittem, elalszik, de egyszerre csak ismét megszólalt: „Nem tud úgy elmenni senki mellett, hogy ne csináljon valami rosszat, a csibész!”

A harmadik nap délelőttjén a játszóréten labdázunk. Cicást játszottunk, és Bóbitás már nagyon régóta cica volt. Integtettem is nekem Hamm, hogy alacsonyabbat dobjak. Egyszerre csak Hamm helyett Tüske kapta el a labdát, és felkiáltva: „Mért nem rúgjátok inkább?!” — szándékosan a lejtő felé rúgta. A labda legurult a hegyoldalra. Bóbitás már loholt is érte, de Hamm rákiáltott: „Maradj!” Bóbitás engedelmesen megállt, Hamm pedig Tüske felé indult, szeme szürossá szűkült, orcimpái kitágultak. Elébe ugrottam: „Kökörcsin!” Megállt. Mint a mozdony a gőzt, úgy köhögötte ki tüdeje

hallhatóan a levegőt. Bóbitás odakiáltott: „Mehetek a labdáért?” Hamm lassan odafordult: „Nem mehetsz! Fáradt vagy! Majd én!” — és lement.

Amikor elváltunk Bóbitástól a kertjük előtt, Hamm még mindig komoran így szólt hozzám: „De jó, hogy utazunk holnap. Holnap már úgyse bírnám!” Elmosolyodtam: „Nem olyan nehéz kibírni egy lerúgott labdát! A homokvár felrúgása bántóbb!” Nem felelt. Láttam rajta, hogy máson jár az esze. Amikor beléptünk nagymamáék kapuján, ezt mondta: „Meg kéne hívni Bóbitást Törpeházára!” Ránevettem: „Bóbitást?” Támadt ugyanis egy ötletem, és amikor bement az istállóba, hogy megnézzé a pónikat, átsiettem Tüskékhez, és ezt mondtam Tüskének: „Mebízta velem a szülem, hogy meghívjam néhány napra Bóbitást. De én át szeretném kutatni a szuvas patak barlangját, ehhez pedig olyan kemény legényre van szükségem, amilyen te vagy! Ha van kedved rá, holnapután már jöhetsz is! De azt fogjuk mondani, hogy te vagy Bóbitás, mert neked — és nevettem — nem épp a legjobb a híred Törpeházán!” Ő is nevetett: „Jól van, megyek!” Örültem és kezelt ráztam vele. „Kapsz majd tőlem egy nagyon értékes kis tükröt is!”

Másnap reggel, közvetlenül elutazásunk előtt megmondtam nagymamának, hogy bizonyos fontos okokból nem Kökörcsin, hanem Hamm volt a vendége. A leleplezésüket a vonaton is folytattam. Így szóltam Hammhoz: „Hát azt az ígért tükröt már megkaptad!” Azt hittem csodálkozni fog, de nevetett: „Hagyd már azt a tükröt! Már két napja tudom róla, hogy nem igazi! Tüskét tartottad elem tükröknek!” Nevettem én is: „Úgy bizony! Holnap meg Hammot tartom Tüske elé! Holnap érkezik Bóbitás néven!” Hamm rábámult: „Dehát Moha! Én már nem tudok úgy viselkedni, hogy Tüske meglássa bennem önmagát! Kérdezted tegnap délután a romoknál, miért vagyok olyan csöndes! Akkor határoztam el, hogy ismét Cseresznye leszek!”

Örültem is, aggódtam is. „Akkor hát mi lesz Tüskével?”

Cseresznye nevetett: „Haha! Pácban vagy Moha! Én nem kapom be a Tüskét! Neked meg a nyakadon marad! Nincs más hátra, neked kell úgy viselkedned, mintha fel akarnád falni!”

És egyre vidámabban, egyre hangosabban hahotázott.

Az **Alba Kör** 1990 májusában alakult. Az egyesületet fiatal polgári szolgálatosok és a Bokor Bázisközösség néhány, a témában érdekelt tagja alakította meg, *Katonai Szolgálatmegtagadók Szövetsége* alcímmel. A szervezet fő működési területe a polgári szolgálatos érdekvédelem volt. Idővel az erőszakmentes hozzáállás tudatosult az Alba Körben, ezért 1991-ben a szervezet átalakult, felvette az *Erőszakmentes Mozgalom a Békéért* nevet.

A Kör megpróbálja összefogni a békéért és az erőszak ellen erőszakmentes alapokon küzdő magyarországi egyéneket, vallási és politikai hovatartozásuktól függetlenül. Fennállása alatt a szervezet számos akciót, demonstrációt szervezett a polgári szolgálat jobb körülményeiért, a katonai tevékenység által hátrányba került emberek védelmére, az

erőszakmentes életmód elterjedésének elősegítésére. Tavaly nyitották meg Budapesten polgári szolgálatos tanácsadó irodájukat az Európai Unió támogatásával.

Ma már nemcsak a szűken vett békemozgalmi kérdésekkel foglalkoznak a Kör tagjai. Sikeresen működik az *Alba Kör Zöld Csoportja*, és a kulturális műhely nemrégiben indította el a "Mintha" című kulturális és közéleti folyóiratot.

Ötödik születésnapjukon, amelyet a Kör a Honvédelmi Minisztérium tőszomszédságában lévő alagsori irodájában rendeztek meg, Fehér József, a Honvédelmi Minisztérium Államtitkára, Jancsó Miklós rendező, Merza József, a Bokor Bázisközösség tagja és Szili Sándor, a Parlament Honvédelmi Bizottságának alelnöke köszöntötte az Alba Köröt.

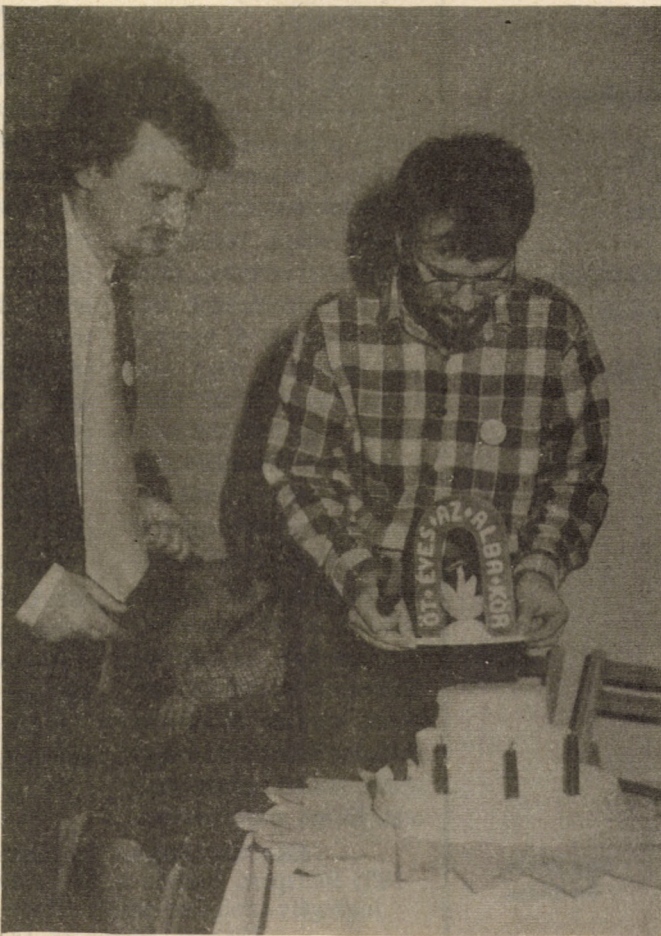
Virágot Albának

Alba. Megszokott, szinte mindennapos idegen szó. Előfordul városok nevében, lehet szappanmárka, közlekedési vállalat vagy takarítószövetkezet neve. Hívhatnak így regénybeli olasz grófot, politikai pártot. Amikor tehát e kör megalakításakor e jelző mellett döntöttek, kissé jellegtelennek, a szervezet igazi célját meg nem mutató elnevezésnek tartottam. Igaz, jobbat s ugyanakkor egyszerűbbet magam sem tudtam javasolni. Az ötéves évfordulóra szóló meghívót kezemben forgatva, az elmúlt években történetekre visszaemlékezve, most mégis új jelentőséget kap ez az egyszerű szó. Olyat, mint egy házasság első öt éve után ez a fogalom: hűség. Öt év elég arra, hogy elfogyjon a lelkesedés, kihűljön a szerelem, megújnjuk eddigi dolgainkat, másfelé orientálódjunk. Esetleg azt gondoljuk, hogy rossz cél mellé szegődtünk, amit vállaltunk, megvalósíthatatlan. Felületesen megalapozott vallási fellángolások, divatos eszmeáramlatokhoz való kapcsolódások jutnak válságba, múlnak el ennyi idő alatt. A meghívót kezemben forgatva azért kap különös jelentőséget e szó, mert az, ami mellette áll, amit jelez, az korunk egyik kulcsfogalma, fő értéke s ugyanakkor

hiánycikke: a lelkiismeret. Fogalom, gondolkodás, magatartás és cselekvés, amit oly sokszor hangoztattak s amit oly gyakran kellett számon kérnünk ebben az emberpusztító században. Aminek elismeréseként alkottak díjakat és kitüntetések, aminek jegyében nevezik meg a lelkiismeret embereit az utóbbi években.

A lelkiismeret emberei közé jöttem ide, ezen az estén, barátaim. A díjakat, érmeket és emléklapokat osztó társadalom talán ide sem figyel ezekre az amatőrökre, akik mögött nem áll kormányzat, párt, bank, tőkecsoport, nagylelkű mecénás. Valóban, mivel az Alba Kör tagjainak lelkiismerete nem állami lelkiismeret, párt- vagy bank-lelkiismeret, nem egy szindikátushoz vagy pénzemberhez fűződő hűség határozza meg tetteit. Az Alba Kör tagjai lelkiismeretükben nem az erőszak, hanem a humánus szentségének fogadtak hűséget. Mindenki tudja, hogy milyen alapon tették ezt. Ámde, ha most ebben az összefüggésben gondolok a tisztaságra, azaz a tiszta lelkiismeretre, akkor az ünnep számomra azt is jelenti, hogy a jövő biztosítékaként megvizsgálom a lelkiismeretemet. Tiszta-e még, hűséges-e még, objektív-e még?

Mivel a Kör olyan hálózat, amelynek tagjai különböző alapokról indulva találkoztak abban a hitben, hogy a világ gondjai fegyverrel nem oldhatók meg, sőt inkább csak súlyosbíthatók, ezért vizsgálati szempontjaim csak ennek megfelelőek lehetnek. Nem is akarok arra a szerepre vállalkozni, hogy bárki lel-

Kiss István és Vida István, az Alba kör ügyvivői
Fotó: Nemes Zoltán

kiismerete legyen, mindenkinek saját feladata, hogy a szelidség és béke témájában szembenézzen önmagával. Ha valamire utalhatok, az csupán annyi, hogy meg tudtuk-e tartani a hálózat-építés alapelvét: a türelmet és egymás tiszteletét akkor, amikor közös célunk felé nézünk s azért dolgozni akarunk, mindenki a maga felfogása, vérmérséklete, elképzelése szerint, megkeresve azt a közös nevezőt, amely alapján lehetséges e felfogások, karakterek, elgondolások együttműködése. Tudtunk-e modellt alkotni az egymást tisztelő emberek szabad együttműködésére a

politikai, gazdasági és lélektani terhek alatt küszködő világban? Modellt, amely a különféle nézetek ellenére is a békesség szigete — hiszen hogyan is dolgozhatnánk a békéért másképp? —, s amelyre oda is figyelhetnek a nagy szervezetek, ha akarnak, esetleg méltányolhatják is törekvéseit.

Szabadok és függetlenek maradtunk-e a tulok szentségétől? Gondoltuk-e, hogy keresnünk kell a nagyok és erősek támogatását akár anyagiakban, akár befolyásban? Nem volt-e kísértésünk arra, hogy a jobb boldogulás érdekében elvtelen támogatói legyünk akár államnak, akár pártnak, akár más szirénhagú szervezetnek? Volt-e az öt év alatt hajlandóságunk arra, hogy ma azok legyenek szövetségeseink, akik tegnap ellenfeleink voltak? Akartunk-e csatlakozni valakikhez, hogy nagyobbak, tekintélyesebbek lehessünk? Talán ez az ideiglenes pinchehelyiség, amire öt év alatt szert tettünk, bizonyítja azt, hogy hűek voltunk az induláshoz és eszményeinkhez.

Meggyőződésünk azonban több, mint önmagunkkal foglalkozás, befelé fordulás, a tisztaság görcsös őrzése. A békecsináló ember munkaterülete a békélenség világa, benne sok jószándékú emberrel. Őket kell megközelítenünk szelíd értelemmel és barátságos érzülettel, hogy esélyünk legyen társak szerzésére vagy legalább arra, hogy megértsék elképzeléseinket, s egyes kérdésekben meg tudjunk egyezni másokkal. Éreztetni szeretnők és néha érezni is akarunk azt az elkötelezettséget, amellyel az ezerféle élethelyzetből elindult emberek keresik az emberi élet megőrzésére és szépítésére vezető legbiztosabb utat. Ebben a kiválasztott-

ság érzésétől és minden fennsőségeségtől mentes nyíltságban kell megmutakoznia erős meggyőződésünknek, amely őszintén tiszteli a velünk párbeszédet folytató embereket.

Párbeszédünk alapja a tényeken nyugvó érvelés. Számunkra nem frázis a szakértelem fontossága. Érvek seregét kell felsorakoztatnunk az erőszakmentes út mellett, hogy közben az is világossá váljék: nem vagyunk a gyávák, gyengék, betegek, lusták, naplopók, üresfejűek vagy felelőtlen fantaszták gyülekezete. A mások iránt érzett megbecsülésünket csak úgy igazolhatjuk, hogy szabadon szembesítjük őket munkában szerzett, figyelmen kívül nem hagyható, valóságos tényekkel. Munkánk nem szédítéson alapul, hanem megfontolandó alternatívát nyújt.

Vannak, persze, nehéz órák is, amikor olyan ellenfelekkel találkozunk, akik megsemmisítésünket akarják. Nos, mi, erőszakmentes Dávidok, akiknek még parittyájuk sincsen, akik csak még meleg palacsintasütőjüket szorongatják kezükben, csupán abban reménykedhetünk, hogy a nagy Góliát elcsúszik egy különösen jól megsütött palacsintán. Esetleg nem veszi észre azt a krumplit, amit járművének kipufogócsövébe dugtunk, a homokszemet, ami miatt nem jön mozgásba hatalmas fogaskerék-rendszere, nem tudja, hol az az eszes kisdíák, aki számítógépes programjával megbolondította egész elektronikus rendszerét. Mivelhogy dicséretes és elsődleges a tisztaság és a hűség, de nagyon hasznos az ötletesség, a szellemesség, a humor, a nevetésséggé tevés, mivelhogy a sokkal erősebb ellen mindig jogosult a vicc, a gúny, a szatíra. Olvassuk Plautust, Swiftet és Haseket.

Rövid köszöntőnek legyen most elég ennyi.

Tisztelettel és megbecsüléssel hozom tehát virágaimat az Alba Kör születésnapjára.

Hogyan? Virágot, fiatal férfiaknak? Teljesen idétlen dolog!

Dehát, barátaim, ha nincs virágotok, mit tesztek majd holnap

a puskacsövekbe?

Merza József

Peter Huchel

Katonatemető

Török a levegő.
Ötezer kereszt.
Rendben-sorban
Feszesen takarva
Egymás mögé.

*Esti sorakozó után
A városba vonulnak,
Ellepi a romokat,
Fekete hidakat.*

*Lombokat szórna a kanálisba,
A domba tódulnak,
Árnyékuk Jézus elé kerül.
S felizzanak az ezüst-
Sarkok a misekönyveken.
Az alkony vöröse
Még egy lángot vet a háztetőkön.*

*Mint ablakból az árnyékok,
A bár falára kúsznak,
Fagyot fújnak a poharakba.
A gitárból lesnek
Az asszonyokra.*

*Perccel éjfél előtt
S í r h o z ! - t kiált
A halál-trombita,
A tompa dob.
A nagy retirálás.
A takarodó.*

*Mire csillan a hajnal,
Ott állnak újra
Merev négyzögben.
Ötezer kereszt.
Feszesen takarva
Egymás mögé.*

Bán Ervin
fordítása

Alba Kör, Polgári Szolgáltató Tanácsadó Iroda
1055 Budapest, Balaton u. 25. — Postacím: 1461 Bp., Pf. 225.
Jogsegély-szolgálat: szerda 17–19 óra, csütörtök 14–18 óra.
Ügyelet: hétköznap 14–18 óra között.
Tel.: 132–6109

Tisztelt Szerkesztőség!

A „Miért: sem együtt, sem egymás nélkül? (A keresztény-zsidó viszonyról — mélypszichológiai szemszögből)” c., februári számukban megjelent íráshoz szeretnék hozzászólni.

Helytelennek tartom a szereposztást, melyet a következőképpen ad meg a szerző: 1. A zsidók nem tudnak megszabadulni Golgota-komplexusuktól. 2. A keresztények a holocaust-komplexus kényszerűen alatt élnek.

Szerintem a fordította igaz, legalábbis nálunk, Magyarországon. A zsidóság él a holocaust-komplexusban. Aki túlélt Auschwitzot, nem ír, nem olvas többé lírai költeményt. Akinek megölték anyját, testvérét, gyerekeit, élete végéig hordja magában fájdalmát. A keresztények, főként a papok számára létezik viszont a Golgota-komplexus.

Ebben a cikkben már másodszer találkozom azzal a ténnyel, hogy Jézus megátkozása még az újkorban is szerepelt a zsidó imádságokban. Ez igaz, csak miért teszi hozzá az író, hogy „ezt természetesen elfelejti a komplexus-gondolkodás”? Sokkal pontosabban és nagyobb tisztelettel ír erről az imáról, átokról Nyíri Tamás: „Nagyon korán, talán már a 2. században belekerült a napi főimába, az ún. Tizennyolc könyörgésbe az eretnek Názáreti elátkozása” (Szenes Sándor befejezetlen múlt c. könyvéhez írt „Előszó helyett”, 13. o.). Támadta is egyház és állam egyaránt Nyíri Tamást ezért a „zsidóbarát” cikkért. Személyesen beszéltem Nyíri professzorral, aki elfogadta kérdéseimbe öltöztetett érvelésemet: „Kik írták azt a bizonyos imát? Az egész zsidóság megnyilvánulásának tekinthető-e?”

Ugyanígy meg lehetne kérdezni: Felősségre lehet-e vonni a keresztény embert azért, amit egy-egy pápa valamikor ex cathedra kijelentett (ld. Galilei-éset)? Felősségre lehet-e vonni az egyházat antiszemita bibliamagyarázataiért?

Igyekszem felejtani a régmúlt írásait, bűneit, és merem remélni, egyszer majd rádöbben zsidó és keresztény egyaránt: nincs nagyobb tragédia hitünkben, mint a zsinagóga és a Jézus-mozgalom kettészakadása.

...t...t

Kedves András!

Ami az „Érted vagyok” áprilisi számában megjelent, „Európa mint erődtény” című írást illeti, érdeklődéssel és teljes egyetértéssel olvastam. (Egyébként gondolataid nagyon emlékeztetnek arra, amiket nemrég olvastam K. Hamburgernek a részvétről írott könyvében.) De ezt pillanatnyilag kinyomtatni sem lehetne Németországban: a szél egészen ellentétes irányból fúj, és Róma a közeljövőben alighanem példát fog statuálni egyes teológiai professzorainkkal (amin persze nincs mit csodálkozni, hiszen Tübingenből mostanában az hallatszik, hogy a pápának vissza kellene vonulnia, ill. le kellene őt tenni)... Beszéltem az egyik legnagyobb kiadó igen befolyásos és jó lektorával; megmutattam neki írásodat; rögtön átolvasta, és rezignált mosollyal adta vissza.

Szeretettel üdvözöllek:

Michael
(Németország)

Olvasók fóruma

Tisztelt Szerkesztőség!

Az ÉV 1994., V. évfolyamának augusztusi számában jelent meg Kovács László: *Keresztény volt-e Szt. István király?* című cikke. A Szerző többféle okból megkérdőjelezte első királyunk keresztény voltát, miközben egyszer sem mondta ki kerekén, hogy nem volt keresztény. Am sejtette és kétségessé tette azt. Ami megfelelő indokok alapján szíve joga. Ugyanakkor elismerte szent voltát. Emlékeim szerint tavaly a cikk elolvasásakor csak bosszankodtam „csöklátásán”, de nem foglalkoztam vele. Az idén egyik barátunk javaslatára elővettük és megtárgyaltuk. Észrevételeimmel egyedül maradtam. Közreadom őket.

Ki a keresztény? — kérdezi Kovács László. (A továbbiakban: Szerző.) Válasza: „Nem tudjátok? Hát a Názáreti Jézus! Nem őt mondjátok Krisztusnak, és nem követőt krisztusiaknak = keresztényeknek? Nem is értem, miért kell ebből a kérdésből ilyen nagy ügyet csinálni. — Ha igaz az az állítás, hogy Jézus biztosan keresztény, akkor már csak ezt a Jézust kell vizsgálnom. Nos, ez könnyű vizsgálat.”

Két állítása van tehát a Szerzőnek:

1. Jézus biztosan keresztény.
2. „Nem őt mondjátok Krisztusnak, és nem követőt krisztusiaknak = keresztényeknek?” (Formailag ez kérdése, de szerintem állításként használja.)

A vizsgálat valóban könnyű és végezzük el. Már csak azért is, mert Szerző egyszerre mondja, ill. mondatja velünk Jézusról is, és követőiről is, hogy keresztények. Am Jézus ezt sohasem állította magáról, noha néhányszor egyértelműen megmondta, hogy Ő kicsoda. Szerző sem bizonyítja, hogy Jézus keresztény, ezt csak egy „hát” határozószóval nyomatékosan elkiáltja, és aláhúzza: „Nem is értem, miért kell ebből a kérdésből ilyen nagy ügyet csinálni?”

A történelemben az a szokás, hogy ha az ember követ valakit, a követőt vagy a követőket arról nevezi el a történelemírő vagy az emberek, akit követ-követnek. Itt is pontosan ez történt. Ahogyan Herbert Haag írja Bibliai Lexikonjában (Szt. István Társulat, Budapest, 1989) a 954. lapon: „A keresztény (görög krisztianos), a „fölkent” értelmű Khrisztosz szóból; a latin Christianus csoporthoz tartozásra utal. Az elnevezés nem keletkezhetett a zsidóságon belül, mert a zsidók nem ismerték el Jézust Krisztusnak; de ugyanúgy a keresztények körében sem, mert ők tanítványoknak, testvéreknek, szenteknek, meghívottaknak vagy hívőknek mondták magukat, ill. egymást. Inkább a római hatóságok, amelyek egy zsidó szekta tagjait látták bennük, adhatták a keresztényeknek ezt a nevet. Az Apcsel 11,26 szerint a név Antiochiában keletkezett Kr.u. 43 körül, és nincs okunk

e közlés hitelességében kételkedni. A szó még megtalálható a 26,28 és az 1Pét 4,16-ban.” Tehát már az ősegyházban sem azonosították a keresztényeket a Názáreti Jézussal. De figyeljünk meg arra a felsorolásra, amit Haag a keresztényekkel kapcsolatban hasonlított szókként idéz és jegyezzük meg a szentet is.

Most nézzük az első állítást. Mit mond Jézus tanítványainak (a legelső keresztényeknek) a lábmosás után? „Ti Mesternek és Úrnak hívtok engem. Jól teszitek, az vagyok” (Jn 13,13). És mit mond Mária Jézusnak, aki ez eset után nem sokkal, de Jézus halála és feltámadása után keresi a halott Jézus testét, és éppen Tőle kérdezi, ám kertésznek véli. Jézus egy szót mondott neki: Mária! Az feléje fordult és zsidó nyelven csak annyit mondott: Rabboni — vagyis Mester! (Jn 20,16). Mária kétségkívül az első női keresztények közül való. Ő is Mesternek tartja Jézust. A Mester azonban nem egyenlő a tanítvánnyal. Jézus nem tanítvány = követő = keresztény. De a kereszténység megkülönböztetője maga Jézus Krisztus (H.Küng). Következésképpen Jézus nem keresztény. Ő a Mester, akit követnek, és akik követik, azok a keresztények.

Am ne elégedjünk meg ennyivel. Próbáljunk a keresztény jelzőnek tartalmát is adni. Mindenki próbálkozhat. (Szerző is ezt tette.) Javasolom, hogy ne teszt alapján, de fogadjuk el Hans Küng megállapításait, aki így felel a kérdésre, hogy ki a keresztény (20 Theosen zum Christsein. Piper Verlag, München, 1975): „Nem egyszerűen az keresztény, aki humánus, szociális vagy akár vallásos életet próbál élni. Csak az, aki emberségét, közösségi hajlandóságát, vallásosságát Krisztusból mérítve igyekszik megélni. Azt nevezzük kereszténynek, aki a mai világban is Jézus Krisztust követi úgy, hogy olyan igaz emberként él, cselekszik, szenved és hal meg, akit jóban, rosszban, életében és halálában mindig Isten hord a tenyerén és aki mindig kész másokon segíteni.” Fogadjuk el Küngtől azt is, hogy ki is Jézus Krisztus? Válasza: „Krisztus nem más, mint a történelmi Jézus, a názáreti.”

Ki volt Szent István?

Mielőtt válaszolnánk rá, foglalkozunk egy kicsit István király szentségével is. Már csak azért is, mert Szerző ezt nem vitatja el tőle, bár kétségkívül megszorítást tesz ezzel kapcsolatban, de a megszorítás nem biztos, hogy egyezik az egyház jelenlegi szentéavatási elméletével és gyakorlatával, de nem is biztos, hogy ellenkezik vele. A Szerző „hiszen aki lelkiismeretével összhangban cselekszik és hősi fokon, az lehet szent” megállapítására gondolok.

Szerző nem említi az olvasónak — noha szerintem szükséges lenne utalni rá, ha ilyen alapvető, köztudomásúnak vélt tényt kérdőjeleznünk meg —, hogy István királyt nem mai értelemben avatták szentté. Ő, és sokan mások, az egyház több mint ezer éven át folytatott gyakorlatának megfelelően olyan szent, akit kortársai, az egyház hite tartottak szentnek, és ez a sírja felnyitásával vált tényné. Más szóval: nem alapos bírósági eljárás és igazolt csodák alapján a korabeli pápa nyilvánította és avatta szentté. Itt utaljunk vissza Haag idézett megálgapítására: Jézus követői egymást tanítványoknak, testvéreknek, szenteknek, hívőknek nevezték. Ma úgy mondanók, hogy egy jó keresztény szent is, ehhez nem szükséges a peres úton bekövetkező kanonizáció: tudommal az egyháznak ez a hite csaknem 2000 éves.

Ki volt Szent István király?, kérdezi a Szerző, és válaszol. „Szent... Keresztény volt-e szent István király?” ... Kerekre nem mondja ki, hogy nem, de kérdéseivel egyértelművé teszi: „Csak azt az egyet engedjék meg nekem, hogy összehasonlíttam Jézussal, ne kelljen azt mondanom, hogy István olyan volt, mint Jézus, jézusi, krisztusi = keresztény!”

A T. Szerző nyugodt lehet, nem kell mondania, hogy olyan, mint Jézus. Már ha az „olyan” szószertit vesszük. Ha pedig ezt tesszük, ez a „veszély” nem fenyeget senki emberfiát, ez ugyanis lehetetlen. A követés már nem, de akkor az „olyan” kifejezés helyett a „hasonló” vagy „Krisztushoz hasonló” kifejezést kell használnunk, és akkor ez már mindjárt jellemző lehet minden emberre. Sőt! Jézus Krisztus ezt is akarja, azért is jött, hogy hasonlók legyünk hozzá, követői legyünk. Keresztények legyünk. Következésképpen már szentek is lehetünk. Köznapi értelemben azá is kellene válnunk — kanonizáció nélkül is —, de hát még keresztény voltunkban sem lehetünk egyformák. A végső megítélés Istennél van. István esetében is így volt, de ez nem volt ellentétes kortársai meggyőződésével. Az ember — miként a Szerző — próbálja megérteni és megmagyarázni a világot, és benne ömmagát és cselekedeteit. Ezért nézzük meg, hogy Szerző jól ítélte-e, pontosabban jól kérdezett-e? Mert mint említettem, kérdéseim nem válaszolta meg. Ezt ránk bízta. Megpróbálok segíteni a válasszal. Idézem: „Engem az érdekel, mit tett a Vajkból Istvánná lett fejedelmi és későbbi országalapító király? Apja és ő megszerezte a szintén fejedelmjelöltektől a legnagyobb birtokot, ezzel a legnagyobb hatalmat, és mindezt úgy, hogy kéréseivel ellenfeleivel (Koppányt felneveltette, Vazult megvakította stb.)”.

Mai nyelven szólva: nem semmi, amit a Szerző állít!

Mit mond a történész?

István királyról ismereteim szerint a legteljesebb monográfiát Gyórfy György írta, István király és műve címmel (Gondolat, Budapest, 1977). Úgy tűnik, hogy Gyórfy György előtt nem ismeretlenek a Szerző által is képviselt nézetek, mert már bevezetőjében elmondja, hogy azért nehéz István királyt pontosan megítélni, mert:

„1. Kevés a korabeli, hiteles feljegyzés, 2. válságos volt kora, 3. az utókor

Szt. István egyéniségét a későbbi korok gondolkozásmódja, egyéni vagy csoportkíváncsága szerint vizsgálta meg: azt emelte ki feljegyzett vonásaiból, amit kiemelkedőnek tartott, s olyan tulajdonságokkal ruházta fel, amiket a példaképkötés vagy a dehorézáló törekvés igényelt... Nem szabad megfeledkezni arról, hogy semmilyen történeti mű nem alkot végleges eredményeket; a tudományos kutatás újból és újból revideálja a régi nézeteket.”

Azt hiszem, fölösleges bármit is hozzatennem.

Gyórfy szerint Vajk 975 után néhány évvel született és mint István herceg 997-ben feleségül vette Gizella bajor hercegnőt, akit a nyitrai dukátus várába vitt. Am még ugyanazon év őszén meghal apja, Géza fejedelem. Géza még István 14–15 éves korában összehívta a főembereket, és esküt vett tőlük, hogy halála után István követi a fejedelmi székben. Gyórfy szerint az esküt Koppány is letette. „Géza 997 őszén meghalt. Fiára egy véres kézzel összetartott egységet hagyott. ... Elsőként az utódlásnál melőzött Koppány lázadt fel. Mint „jogos utód” nemcsak a nagyfejedelmi trónra és István életére tört, hanem Géza özvegyét, Saroltot is követelte magának feleségül. Ennek az ad különleges súlyt, hogy nomád szokás szerint Géza halálakor az új fejedelem felavatásáig az erőkezű Sarolt kezében volt az uralom...”

... Először Veszprém várát vette ostrom alá, mely az Árpád-korban az uralkodó feleségét, adott időben Saroltot illette meg...

A csatában Koppány is elesett. Testét felnevelték és négy vár kapujára tűzték ki. Koppány büntetése a pogányság és kereszténység választóján lévő magyarság felemás jogi szemléletét tükrözi. A Biblia a levirátust paráznaságnak minősítette (3Mózes 20,21), a rokon volgai bolgárok X. századi jogszokása szerint pedig a paráznalkodó büntetése a felnégyelés és a felnégyelt részek kifüggesztése volt. A tragikus esemény hátterében egy „családi háromszög” rejlik, melynek egyik csúcában Koppány, a másikban Sarolt, a harmadikban István helyezkedik el. Koppány birtokolni akarja Saroltot mint asszonyt; ugyanakkor megölni és letaszítani a fejedelemségről Istvánt.”

Gyórfy szerint Koppány egyéniségét nem ismerjük, „Saroltot annál jobban... Híres szépasszony, vad, kirobbanó indulatú, ha valaki gátolja, ölni képes. Kereszténysége felemás... Koppány sereg fel akarja győzni Saroltot... s erővel feleségévé akarja tenni, ami azt is jelenti, hogy asszonyai egyikévé akarja alacsonyítani. Sarolt fegyverrel áll ellen az ostromnak. Ellenáll, hogy egyetlen fiának biztosítsa a trónt...”

A harmadik szereplő egy 17 év körüli ifjú, fiatal házias, aki fejedelmként akar uralkodni. Ismerjük felnőtt férfi korából a keresztény királyeszmény felé törekvő magartartását és időskori alakját, de egyetlen kortársi tanúság sincs „tizenéves” koráról. Vajon a gyermekifjú István ideálnak tekintette az eszközeiben éppen nem válogató, de akaratát sikerre vivő és hatalmát öregbítő apját, és kritikátlanul szerette pusztai amazon viselkedésű anyját, s az ő „szellemükben” cselekedett?...

Minderre nem tudunk választ adni... Ha ezek ismeretében tesszük föl a kérdést, hogy ki hozta meg a felemás pogány-keresztény ítéletet Koppány felett, és kinek a befolyása érvényesült benne, úgy vélem, hogy a krónika szavait kétségbe vonhatjuk anélkül, hogy Istvánt mentegezni vagy tetteit szépíteni akaránk...” (116–120 l.). Látható, Szerző nem alapos István tetteinek idézésében, kivált nem ismerheti indítókait. Következésképpen kérdései is ennek megfelelőek. Mert itt is csak kérdez és kétségbevon, az ítéletet ránk hagyja. Am a válaszukat gondosan behatárolja. Egyébként később Gyórfy elismeri, hogy formailag Istvánnak ígert kellett mondania a felnégyelésre.

Meg óhajtom jegyezni, hogy Koppány felnégyelése nem volt egyenlő meggyilkolásával. Ő a csatában esett el, és jellegzetesen illenek rá a bibliai szavak: Aki kardot ránt, kard által vész el. A felnégyelés büntetése volt lázadásáért, de lehet, hogy újabb léleket elvetélt előzte meg, újabb lázadást elvetélt vissza. Alá kell húznom viszont Szerző álláspontjával kapcsolatban: nem István indított harcot, hogy a nagy birtokokat és a fejedelemséget megszerezze, hanem Koppány. István birtokon belül volt, kiskorúként örökölte apjától, Géza fejedelemtől. Ez azért nagy különbség!

Vazul megvakításával kapcsolatban Gyórfy a következőket írja:

„... a következő állítások fogadhatók el igaznak:

1. Amikor István király Vazul mellőzésével Pétert jelölte királynak, Vazul összeesküdött a király ellen. (Gyórfy indokolja Vazul alkalmatlanságát.)

2. A beteg király ellen kitervelt orgyilkos merénylet kudarca után a király bírósága a bűnösöket elfogatta és megvakította, Vazul fiait pedig száműzte. Vazul forró oljával való megsüketítése nem tekinthető történelmi ténynek...” „Amikor a görög császár tízezernyi magát megadó katonát vakított meg, akkor néhány, a király életére törő személy megvakítása és gyermekeinek futni engedése a kor megítélése és gyakorlata szerint könyörületlen cselekedet volt, mert a megvakítottak volt ideje vezetelni, elkerülte a kárhazatot és biztosíthatta mennybe jutását, az örök életet, míg a lekasabolót bűnös nem” (378. old.).

„Életének utolsó hét évében, amikor a betegség testét, fiának elvesztése pedig a lelkét megtörte, István teljesen elfordult az evilági élettől, és túlvilági útját készítette elő. Ebben az állapotban jellemzi őt a nagy legenda, élő szentjának alapján. Ekkor töltötte ki egész életét az imádkozás, jótékonykodás, zárandokok segítése és távoli egyházatyaikkal való levélbeli társalgatás. Kolostori visszavonultságra érett szent ember lett belőle, s fia halála és a trónutódlás megoldatlansága tartotta vissza, hogy ne szakítson teljesen a világgal.”

Ezek tehát a történész szavai. Szándékosan nem érintetem Ajtony és Gyula vezér meghódoltatását és II. Konrád elleni sikeres védekező hadjáratát, melyek a fentieket mind megelőzték, de Szerző sem foglalkozott velük. Am jellemző, hogy Konrád ellen nem vállalt csatát, a felperzselt föld taktikáját választva kényserítette, hogy visszavonuljon. De meg

kell említenem, hogy Gyula felesége István fogságába esett, miközben Gyula Lengyelországba menekült. A kor szokása szerint Gyula nem válthatta ki. Erre a „kereszténytelen” István neki ajándékozta a feleségét. Kiváltva ezzel a magyarokkal nem rokonszenvező Thietmar merseburgi püspök (1018) írásban megmaradt méltó elismerését. Ezt Gyórfy idézi is. Ezek után senki sem csodálkozhat, ha azt mondom, nem értem Szerző álláspontját. Ő ugyanis lehúzza a keresztvizet Istvánról, annak csak hibáit, esetleg csak bűneit figyelembe véve — bár indítóokait nem ismerjük. De ne is idealizáljuk: István bűnös volt, mint mi mindnyájan. Az alapvető problémám az, hogy mindezt főleg fiatal korában elkövetett tettei alapján ítéli meg a Szerző, mintha Koppány és Vazul után meghalt volna és nincs tovább. István azonban nem állt itt meg. Ez már az eddigiekből is látható. Kérdezem a Szerzőt: Szt. Pált is csak Saul alapján, és Szt. Ágostont is csak megtérése előtti, saját híres Vallomásai alapján is bűnös, kicsapongó élete szerint ítéli meg? Tudom, ill. elképzelem, hogy egy gyóntatónak rossz tapasztalatai lehetnek. Ám az ember fejlődőképes, és István kimondottan az volt. Tudott változtatni az életén, mint Saul vagy Ágoston. Éppen ez jellemzi a keresztény em-

bert. Nem a büntelenség, hiszen csak a Mester mondhatta magáról: Ki vádolhat engem közületek a bűnről? A Mester követői = a keresztények ezt nem mondhatják magukról. De képesek állandóan megtérni!

Befejezésül idézzünk Szt. István Intelmeiből, a X., befejező részből:

„Az erények mértéke teszi teljessé a királyok koronáját és a parancsok közt a tizedik. Mert az erények ura a királyok királya, miként az égi sereg áll kereken tíz korból, úgy életed vitele kerekedjék ki tíz parancsból. Kell, hogy a királyt kegyesség és irgalmasság díszítse, de a többi erény is hassa át és ékesítse. Mert ha a királyt istentelenség és kegyetlenség szennyezi, hiába tart igényt a király névre, zsarnoknak kell nevezni. Ennek okából hát, szerelmes fiam, szívem ékessége, sarjam jövő reménysége, kérek, megparancsolom, hogy mindenütt és mindegyben a szeretetet támaszkodva ne csak az atyafisághoz és a rokonsághoz vagy a főemberekhez, avagy a gazdagokhoz, a szomszédhoz és az itt lakóhoz légy kegyes, hanem még a külföldiekhez is, sőt mindenkihez, aki hozzád járul. Mert a szeretet gyakorlása vezet el a legfőbb boldogsághoz. Légy irgalmas minden erőszakot szenvedőhöz, őrizd meg mindig az isteni intést: „Irgalmas-

ságot akarok és nem áldozatot.” Légy türelmes mindenkhez, nemcsak a hatalmasokhoz, hanem azokhoz, akik nem férnek a hatalomhoz. Azután légy erős, ne hogy a szerencse túlságosan felvessen, vagy a balsors letaszítson. Légy alázatos is, hogy Isten felmagasztaljon most és a jövőben. Légy majd mérsékletes, hogy mértéken túl senkit se büntess vagy kárhoztass. Légy szelíd, hogy sohase harcolj az igazság ellen. Légy becsületes, hogy szándékosan soha senkit gyalázzal ne illess. Légy szemérmes, hogy elkerüld a bujaság minden bűnét, valamint a halál ösztönzőjét. Mindaz, amit fentebb érintettünk, alkotja a királyi koronát, nélkülik sem itt nem tud uralkodni senki, sem az örök uradalomba bejutni. Amen.”

(István király emlékezete. Magyar Helikon, Budapest, 1971. Az Intelmeket fordította: Kurcz Ágnes.)

Keresztény volt-e István király?

Úgy vélem, hogy a vázlatos utalások alapján is nyilvánvaló, ha nem „csőlátással” vizsgáljuk István királyunk tetteit és tettei mozgatórugóit, nyugodtan kijelenthetjük, hogy István király korát meghaladó mértékben volt keresztény, és fel-sóhajthatunk Babitscsal: „Bár ilyenek lennénk mi!”

Nacsa Ferenc
Budapest

Zsoltikám,

Neked, aki Óhegyen laksz, és gyótró gondolataid vannak papi pályád legelején, jónéhány fekete pontot kellene adnom. Hogy összesen hányat, próbáld meg összeszámolni. A „Szent kísérlet” (ÉV, 95. június) háborzongató írás volt, gondolom, annak is szántad, de korántsem vagy benne szárandó hős.

Te a „papi életet” választottad, ami éppúgy nem létezik, ahogy „nemi élet” sem. Az élet az, ami nemi, s ezen belül nincsenek lokalizált életek; papiak, nemiek és egyebek. Kisközösségi múltad alapján tudhatnád, hogy egyetemes papság van, minden Jézust követő ember pap, legyen férfi vagy nő. Emé (igazi) papság nincs összekötve árukapcsolás-szerűen a cölibátussal.

Mint írod, a szebbik nem ideig-óráig eltértett a „helyes” útról. Később ezt „huzamosabb ideig”-re módosított, majd bevallod, hogy az udvarlás éveig tartott, szám szerint négyig. Azt hiszem, szegény kislány az „ideig-óráig” határozó helyett valami erősebbet használna. Tájékoztatódsz szerint „hirtelen” rúgott ki téged, s a „kirúgás” szó rossz színben tünteti fel őt az olvasók előtt. Nem mondta az okát, s te nem firtattad. Szerencsédre! Bár a lánynak is nehezére esett volna az indoklás. Nem hiszem, hogy szavakba tudta volna öntögni azt az egyszerű dolgot, amit legfeljebb én mondhatnék meg neked, mint férfi a férfinak. Hidd el, mindent megbocsát egy nő, de ezt nem.

A dologból eredő döntésed (hogy az Úr szolgálatára szenteled magad), eléggé visszatetsző lehet az Úrnak. Az ilyen értelmű elhatározások egyszerűen tipikusnak nevezhetők, ezért szegény Úr nyugodtan mondhatná: „Mi van, én csak pótlék vagyok? Engem csak akkor kérnek fel, ha nincs Kata? Bezzeg, ha táncha tudtad volna vinni...”

Az Úr egyébként több okon nem „úr”. Úrnak nevezni a legnagyobb szidalmazás, uralkodást feltételezni Róla a legnagyobb sértés. Evilág az, ami uralomra épül, s uralkodás útján funkcionál. Isten Úralma nem uralom, hanem az uralom ellentéte, melyre sajnos szavunk sincs, ezért mondjuk Isten „Uralmának”.

Zsoltikám, te akkor hajtottad a szeretet igája helyett az uralom jármába a fejedet, mikor hajlandó voltál „nem kisközösségi” dalt énekelni. Ezzel bizonyos értelemben megtagadtad Mercedeszt, Évát, Lacit és többi csoporttársadat. Ez a megalkuvás a sikeres felvételi érdekében történt, mint ahogy minden megalkuvás valaminek az érdekében történik.

A megalkuvások sorában az első döntő, a többi már alig számítt.

Aki képes égreakadt szemmel elénekelni egy „Tekintsetek fel bánatos szemek, a megnyílt sírból Jézus integet”-szerű dalt, annak két súlyos következménnyel kell számolnia. Egy: kirúgja a kedvese, kettő: felveszik a szemináriumba. Tudod, mit kellett volna énekelned a bizottság előtt? Azt, amit az írásod végén:

*„Valaki mondja meg, milyen az élet,
milyen az íze az élet vizének;*

*Valaki mondja meg, hogyan kell hinni,
valaki mondja meg, hogyan nem!”*

Ekkor talán fordított lett volna a sorrend: a bizottság rúgott volna ki, és a kedvesed „vesz fel”!

Kár, hogy a kötelező versmondásról nem írtál semmit. Biztos volt sok „Anyám tyúkja”, holott a szerző egy másik költeménye lett volna aktuális:

„Szabadság, szerelem!

É kettő kell nekem.”

Az „Úr szolgálatában” mindkettőről lemondhatsz, az egyetemes papsággal mindkettő megfér.

Fogalmazást pedig nem arról kellett volna írni, hogy mit prédikált otthon a plébános úr, hanem arról, hogy kinek! Öregasszonyoknak, gyerekeknek s a falaknak. Talán szülőknak, akik a gyerek miatt jöttek el, esetleg jegyeseknek, akik a templomi esküvő miatt jöttek el. „Miattoknak” prédikált a plébános úr, s ezért mindegy, hogy mit.

Beszámolóld talán leggyomorkavaróbb része az orvosi vizsgálat. „Egy öreg orvos elé járultunk, aki megállapította, hogy fiúk vagyunk és egészségesek.” A mondatból hiányzik a módhatározó, az, hogy: meztelenül. Ez bizonyára szörnyű szó, s még ilyen összefüggésben is kerülendő. Lényegesebb, hogy ez a „fiúsági vizsgálat” megalázó és a nőket egyértelműen diszkrimináló.

Zsoltikám, legkésőbb a házirend felolvasásakor kellett volna távoznod a szemináriumtól. Méghozzá emelt fővel. Hogy észrevegyék: a középkor elmúlt. Mert különben nem veszik észre.

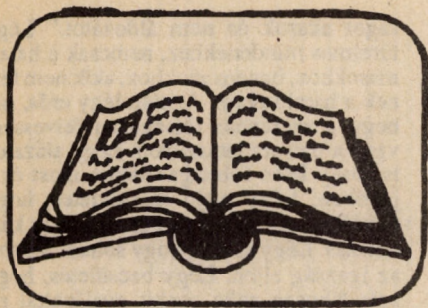
A kávéfőző utáni szekrénykutatás a Futkosó időszakát juttatja eszembe: ott túrták fel az ember távollétében a holmiját. (Persze, még a rács mögött is volt kávéfőzőnk, de nem találták meg, mert az egyik asztalon tartottuk, ott nem keresték.)

Befejezésül hadd válaszoljak a cikk végén felsorolt kérdéseid közül kettőre.

„Egészséges lesz-e szellemében, lelkében, aki keserű alázattal elviseli akár egyházi személyek uralkodását?” — Igen, ha nem tehet mást, s ha tehetné, megtenné. Neked azonban nem kell elviselned. Ha mégis elviseled, nem lesz egészséges a szellemed.

„Meddig alkudhatunk meg önmagunkkal, hogy ne legyünk becstelének?” — Semeddig. Az első megalkuváskor eldőlt a játszma.

(Név és cím a Szerkesztőségben)

BIBLIA

Az augusztusi elmélkedéseket
Dr. Galla Gábor darnózseli plébános,
a szeptemberieket Kovács Tádé írta.

Augusztus 6. — Évközi 18. vasárnap, Urunk színeváltozása — Lk 9,28b–36 — Felkészülés a szenvedés napjaira

Mivel Urunk színeváltozásának ünnepe ebben az esztendőben vasárnapra esik, ezért elmélkedésünk témája azonos Nagyböjt 2. vasárnapjának evangéliumi szakaszával. Jézus színeváltozásának leírását kétségkívül átlengi bizonyos misztikum. Ezt nemcsak a színeváltozás jelene sugározza, hanem a leírás jellege is. Hiszen az evangélista olyan kifejezéseket használ, amelyek a Biblia más helyein mindig isteni epifániával (megjelenés, megnyilvánulás) kapcsolatosak. Nézzük meg közelebbről ezeket a kifejezéseket:

A hegy:

Isten megjelenésének a helye. Mózes az Isten hegyén, a Hórebben szemlélte Istent. A választott nép a pusztai vándorlás során egészen füstfelhőbe burkolózva látta a Sínai-hegyet, mert az Úr tűzben szállott le rá (2 Móz 19,18).

A sátor:

Ha Isten az emberekhez jön, sátorban lakik. Így történik a pusztában, amikor a szövetség sátrában időzött népe köré-

ben. A Jelenések könyve pedig így ír képszerűen a végső időről: „Nézd, ez az Isten sátra az emberek között! Velük fog lakni, és ők az Ő népe lesznek, és maga az Isten lesz velük” (Jel 21,3).

A felhő:

Ez kíséri Isten népét a pusztai vándorlás során (2 Móz 14,20). Felhő tölti be a templomot, amikor felszentelik: abba száll alá az Isten dicsősége (1 Kir 8,10). A végső idők elérése előtt is felhők kísérik: „mert elérkezik az Úr napja...a sötétségnek és a komor fellegeknek napja az, felhőknek és homálynak napja” (Jel 2,2).

A színeváltozás jelene hagyományosan úgy magyarázzák, hogy Jézus meg akarta erősíteni tanítványait, hogy szenvedésének napjaiban se veszítsék el hitüket istenfiúi mivoltában. Ha Jézusnak ez lett volna a célja a színeváltozással, akkor elmondhatjuk, hogy ezt a célt nem érte el, a tanítványok hite ugyanis Nagypénteken összeomlott. De valóban ez lett volna a célja Jézusnak a

színeváltozásával? A szöveg más értelmezést is megenged. Nevezetesen azt, hogy Jézus nem a tanítványait, hanem önmagát akarta felkészíteni a rá váró szenvedésteli napokra. Ehhez segítségül hívta az ószövetség tanítását is, hiszen Mózes a Törvényt, Illés pedig a Profétákat jelképezi. Ha lélektanilag nézzük a jelenetet, akkor nyilvánvaló, hogy Jézus mint egészséges pszichikumú ember félt a rá váró szenvedésektől. Tudta, hogy olyan úton jár, amelynek a végén elkerülhetetlen a konfliktus a vallási hatalommal, és nem volt kétséges számára, hogy az erőszak világában a szelf embernek a kereszttel jut. Erre a keresztvállalásra neki is fel kellett készülnie. Jézus nagysága és követendő példája abban áll, hogy emberi félelmeit legyőzve tudta vállalni a rá váró szenvedést, a keresztlehetősége nem tántortotta el az igaz úttól. Ebben az összefüggésben szemlélve a színeváltozás jelene, elmondhatjuk, hogy Jézus tökéletesen elérte célját.

Mit tizen számunkra az Úr ezzel a jelenettel? Elsősorban azt, hogy a következő, kitartó és hűséges Jézus-követéshez nem elegendő az értelem belátása, szükségünk van nagy-nagy, egész emberségünk megragadó élményekre is. Csak a lényegre el ne tévedünk és az eszközt — az élményt — ne tegyük céllá. Sokszor érzünk úgy mi is, mint az apostolok, de jó lenne sátrat verni, letáborozni, lelki élményekben fürödni, keresztek kikerülni. A színeváltozás jelene tanúsága viszont azt sugallja, menjünk tovább Mesterünk után.

Augusztus 13. — Évközi 19. vasárnap — Lk 12, 32–48 — Legyetek éberek!

Az első keresztyénektől kezdve a mai napig izgatta és izgatja a keresztyéneket a kérdés: Vajon mikor jön el újra Jézus? Tudjuk, minden olyan kíséreltet, amely megpróbált konkrét időpontot meghatározni, kudarcba fulladt. Az e témába vágó jézusi megnyilatkozások — így a mai evangélium képei a mennyegzőről hazatérő urukat váró szolgálókról, a tolvajról, valamint a kulcsárról — nem konkrét időpontról beszélnek. Sokkal inkább arról, hogy milyen magatartásnak kell fakadnia abból a jézusi ígéretből, hogy újra el fog jönni!

1. Az urukat váró szolgálók:

Ha a keleti ember munkára, harcra vagy útra készült, hosszú felsőruháját övvel rövidebbre fogta, hogy akadálytalanul mozoghasson. Ha éjjel is készenlétben kellett állnia, lámpását égve tartotta, hogy ne akkor kelljen még gyújtogatnia, amikor szükség lehet rá. Ezt a képet használja fel Jézus az állandó készenlét, az éberség érzékeltetésére. A példabeszéd szerint az éberen várakozó szolgálóknak különleges jutalomban lesz részesülük: uruk fogja őket kiszolgálni. Jézus példabeszédében sokszor él ilyen kép-

telen fordulattal, amivel nekünk akar valami sajtóságot elmondani. Ennek kapcsán az jut eszembe: mennyire belénk rögződött az „Úr”-Isten képe, holott Jézus „szolgáló” Istenről beszél.

A tolvajról szóló példázat:

Nincsen olyan tolvaj, aki előre jelezne betörése időpontját. De a mondanivaló éppen ezáltal válik súlyozottá: elképzelhetetlen, hogy bárki is, akár maga Jézus is, megmondaná visszatérésének időpontját.

A hű és okos kulcsár:

A tanítványok felé hangzik el az utolsó példázat. Az Úr feladattal bízta meg őket: a rájuk bízottakat kell ellátniuk testi-lelki-szellemi táplálékkal. Itt nem csupán éberségről van szó, hanem feladatteljesítésről, aktív várakozásról. A példázat szerint ezt a feladatteljesítést el is lehet szabotálni, persze ennek is lesznek következményei.

Mind a három példázatot alkalmazhatjuk önmagunkra is, az Egyházra is. Bár Jézus éberségre figyelmeztet bennünket, azért közös tapasztalatunk, hogy hajlunk az ellustulásra. Bizony megtapasztalhatjuk azt is önmagunk-

ban, hogy már nem is lelkesít bennünket Jézus ügye, egyszerűen elfásultunk. De mitévők legyünk, ha mindezt önmagunkban is megtapasztaljuk? Jézus példázatai pontosan az ilyen lelkiállapotban lévő embernek szólnak. Fel akar rázni, önvizsgálatra akar készíteni, vajon milyen irányban halad az életem? Ha ezt megteszem, akkor még időben jött a figyelmeztetés, akkor még éber vagyok, mert lehetőségem van az irányváltoztatásra.

A példázatok az Egyházra is alkalmazhatók. Az Úr prófétaként szinte előre látta, hogy a tanítványok utódai Isten Országának megvalósítása helyett mivel fognak foglalkozni. Egy önmaga körül forgó és hitelét veszített keresztyénység nem tud igazi táplálékot (=irányt) adni az emberiségnek. Erre világít rá Hans Küng, amikor így ír: „A keresztyénység, ellentétben béke- és szeretet-etikájával, fellépésében és tevékenységében gyakran kirekesztő, intoleráns és agresszív, röviden: szeretetlen és békétlen”. Ha mindezt felismertük és elismertük, akkor megtettük az első lépést a helyes irányban.

Augusztus 20. — Évközi 20. vasárnap, Szent István király ünnepe — Mt 7,24–29 —

Mire építjük életünket?

Bár a mai vasárnap Szent István király ünnepe, mégsem róla kívánok dicsőítő éneket zengeni, hanem ünnepének evangéliumát szeretném felhasználni életünk átgondolására. A sziklára épített ház hasonlata különösen alkalmas erre. Hogy miért? Először is azért, mert Jézus központi tanításának, a Hegyi beszédnek a lezárása. Annak a tanításnak, amelyet az Újszövetség 10 parancsolatának is tekinthetünk. Minden fontos tanítás megtalálható benne, amit jézusi etikának nevezünk. Másodszor pedig azért, mert a kép önvizsgálatra készít: Vajon én mire alapozom az életemet? Minek az erejében vagyok képes egy életen keresztül az evangéliumhoz hűséges életet élni?

A kép, az esőnek, szélnek, viharoknak kitett ház hasonlata, amelyet Jézus használ, nem hagy kétséget afelől, hogy az evangéliumhoz hűséges életet nem steril környezetben, nem a világtól elvonulva kell megvalósítani a tanítványnak, hanem ebben a világban, ahol ezer kísértésnek lesz kitéve. Bennünk van a vágy, hogy Istent rábírnjuk, tegye életünket „viharmentessé”, de Jézus erről egy szót sem szól. Nem is beszélhe-

tett erről, mert ő maga is egyre erősödő ellenszélben fejtette ki tevékenységét.

Ahhoz, hogy életünk ne menjen tönkre, hanem értelmes, értékes és Istennek tetsző legyen, Jézus egészen másra teszi a hangsúlyt, mégpedig a megalapozásra, a jó alapra. Ennek lényegét pedig így fogalmazhatjuk meg: meghallgatni — elfogadni — megvalósítani.

1. *Meghallgatni:*

A kérdést úgy kell feltennünk, halljuk-e ma is azt az evangéliumi tanítást, amit a názáreti Jézus képviselt? Nem fedti el előlünk Jézus tanítását az Egyház dogmatikája, morálisa? Önállóság, nagy belső erő kell ahhoz, hogy adott esetben az egyházi tanítás ellenére is az evangéliumi tanításra legyen nyitott a fülünk.

2. *Elfogadni:*

Az elfogadás értelmi belátást feltételez: meg vagyok-e győződve arról, hogy a Hegyi beszéd szellemében érdemes élni? Enélkül az elfogadás, belátás nélkül ma sincs elkötelezett keresztény élet. Egy olyan társadalomban, ahol azt akarják az emberekbe sulykolni, hogy minden baj oka a pénztelenség és a megoldás a gazdasági növekedésben van, különösen ébernek kell lennünk, hogy

belássuk, a helyes megoldás Jézustól hangzik el.

3. *Megvalósítani:*

A megvalósítás a jézusi alap legnehezebb pontja, amiben a leggyengébbek vagyunk. Még odáig valahogy eljutunk, hogy belássuk a jézusi tanítás igazságát, de ebből nem következik, hogy valósítjuk is. Az ókor egyik legnagyobb filozófusa, Platon azt tanította, hogy elég belátnom a jót és máris követem. Ezzel szemben az ókor másik legnagyobb filozófusa, Arisztotelész sokkal realitábilis volt, mikor azt tanította, hogy csak belátni a jót nem elég a megvalósításhoz, a belátott jót gyakorolni kell ahhoz, hogy a sajátomé legyen. Úgy gondolom, ez érvényes Jézus tanítására is. A történelem során mennyi minden szépet és jót összefrtak már az evangéliumi igazságokról, csakhogy ettől még az Isten Országá nem valósult meg. Hiába, sehogyan sem lehet Mesterünk fel fogását megkerülni. Nem lehet kibújni a megvalósítás felelőssége alól. Jézus hasonlatának szellemében azt mondhatjuk, hogy azt a bizonyos szilárd alapú házat egy életen keresztül kell építenünk.

Augusztus 27. — Évközi 21. vasárnap — Lk 13, 22–30 — *Versengeni Isten Országáért*

Jézus tanítási módszeréhez tartozott, hogy kérdés-felelet formájában fejtette ki tanítását. Ennek vagyunk tanúi a mai evangéliumban is. Valaki felteszi neki a kérdést: „Uram, ugye kevesen üdvözülnek?” Válasza elgondolkoztató: tulajdonképpen nem válaszol a kérdésre, sem pontosan, sem megközelítőleg nem beszél arról, hányan fognak üdvözülni. Miért? Azért, mert nem ezt tartotta a lényegi problémának. A lényeges és fontos dolog az, hogy te igyekezz úgy élni, hogy eljuss Isten örök országába. Elgondolkodtam azon, vajon miért adott ilyen választ Jézus? Bizonyára azért, hogy észrevegyük, az evangélium döntésre, állásfoglalásra szólít fel minket. Jézus válaszából visszakövetkeztethetünk arra is, hogy rossz a kérdés, mert elmegy a lényeg mellett. Jézus szívesen válaszol a lényegre érintő kérdésekre. Gondoljunk csak a gazdag ifjú hasonló kérdésére. Jézus jól tudja, az embernek nagy a hajlandósága arra, hogy ne a lényeggel foglalkozzék, hanem a lényegtelen problémákra feccselje el erejét és idejét.

Márpedig Jézus szemében az egyik legfontosabb kérdés: mire használjuk fel életünket? Ezzel a kérdéssel kell önmagunkat szembesítenünk. Az üdvösségre eljutás fontosságát azzal is hangsúlyozhatjuk, hogy „igyekezzetek” fel-

szólítását úgy értelmezzük, mint a versenyzők igyekezetét, vagyis „versengve igyekezzetek”. A versenyzőknek a győzelem eléréséhez erejüket végsőkig megfeszítve kell küzdeniük. Ez a kép lebegjen előttünk, amikor életünk végső céljára gondolunk. Amikor Jézus „szűk kapuról” beszél, ugyanerre az erőfeszítésre gondol, kicsit pedagógiai célzattal is: lagymatagon, fél erővel nem juthatunk be Isten Országába.

Jézus szavainak félreértelmezése lenne, ha úgy gondolnánk, hogy individuális üdvösségkeresésre szólít fel minket. A hagyományos lelkiéleti irodalomban ugyan bőségesen találunk effajta értelmezést, de Jézus szavainak ez az értelmezése az evangéliumok egészének összefüggésében nem valós. Ez már kiderül a szöveg folytatásából is. Az ajtón kívül rekedők arra hivatkoznak, ismerték Jézust, hallották tanításáról, bizonyos értelemben közösséget alkottak vele, de ez csak látszatközösség, nem elegendő az üdvösséghez. Ahhoz valódi közösséget kell kialakítani Jézussal. A valódi közösség csak eszmének komolyan vételéből, Isten földi országának valósításából alakul ki. Mit mond mindez egy mai kereszténynek,

aki igyekszik az egyház tanításának szellemében élni, megkeresztelkedett, gyónt-áldozott, bérmálkozott, szentségi házasságot kötött? Ez így önmagában csak látszatközösséget eredményez Jézussal. Ezáltal még nem fog bejutni Isten örök országába. Nem arról van szó, hogy ne vegyük komolyan a szentségeket, hanem arról, hogy ne helyettesítsük velük az evangélium komolyan vételét. Jézus azokkal vállal közösséget, akik hajlandók valósítani országát itt a földön. Legyenek az egyházhhoz tartozók vagy azon kívüliek, megkereszteltek vagy kereszteleetlenek.

A mai evangélium tanításától teljességgel idegen az a régi teológiai megfogalmazás, miszerint „az egyházon kívül nincs üdvösség”. A mai evangélium tanításának szellemében csak azt mondhatjuk: mindazok, akik vállalják a küzdelmet Isten földi országáért, reménykedhetnek az Isten örök országába való bejutásban is. Vajon vállalom-e ezt a küzdelmet? Erre a kérdésre mindegyikünknek magának kell válaszolnia. Küzdeni nem könnyű, de megéri, mert én is célba érkezhetek.

Szeptember 3. — Évközi 22. vasárnap — Lk 14,1.7-14 — Előzékenyen! Nem a viszonzást lesve!

Amilyen rút dolog a hálátlanság — Jézus szava is teszi a kilenc gyógyult leprással kapcsolatban (Évk. 28. v.) —, olyan szép a függetlenség, az, hogy valaki senkinek sem lekötöztette. Eppen erre figyelmezteti Máriát a Mester a kánai menyegzőn (Évk. 2. v.). De amilyen szép a hála, amilyen fontos a barátság erősítése szempontjából a kölcsönösség, az osztozás — Jézus is valami hasonló viszonyban lehetett Mártákkal (Évk. 16. v.) —, olyan undorító a belterjesség, amelyben ha kap valamit az ember, tüstént a viszonzás kényszere kezd működni benne; ha meg ad valamit, azt csak azzal a hátsó szándékkal teszi, hogy a megajándékozott köteles azt mielőbb a legprecízebben viszonzni. Ezt nehezményezi Jézus a mai evangéliumi szakaszban.

Korábban is felvetette már a kérdést: Ha csak azokat szeretitek, akik titeket, miféle kedvesség–nagylelkűség ez részetekről? Ehhez a gengszterek is értenek (Évk. 7. v.). Azok is adnak díszbe-dét a barátainknak, kollégáinknak, gazdag szomszédainknak, a hozzájuk hasonlórúfeknek. Utána meg azok őnekik. Kvitte van a dolgok. Senki nem jár rosszul. Jólaknak egymás konyhájáról, lehetőleg államköltségen. Rosszul legfőképpen az adófizetők járnak, akiknek a pénzből mennek ezek a magas szintű bratizások.

Mit ajánl ehelyett Jézus? Emberléptékű szociálpolitikai lépéseket. Ingyenkonyhát, de nem sorban állásos rend-

szert, még csak nem is svédasztalszerűt, hanem agapé-jellegűt, ahol összetolt asztalok mellett mindenki egyetlen nagy vendégség meghívottja. Ez azért figyelemre méltó, mert Jézusról úgy tudjuk, hogy a kisközösségi megoldások mestere. Ez igaz is. De külön-külön asztalkák mellett eszegetni, ez nagyon vendéglősi dolog. A vendéglőben pedig a végén fizetni illik. Vendégségben viszont éppen nem illik fizetni próbálni. Ott az kifejezetten sértésnek számít, ha valaki bankókat dugdos a pincér zsebébe, hogy hozzon neki valami extrát, mert amit vendéglátónk rendelt nekünk, az ehetetlen.

Ilyen illemszabály az Isten Országában, hogy barátainkkal szemben éppoly takarékosak vagyunk, mint saját magunkkal, s bőkezűségünket azok számára tartogatjuk, akik arra igazán rászorulnak. Hogy mennyire, az abból derül ki, hogy anyagi természetű kedvességünket egyáltalán nem tudják viszonzni. Munkanélküliek, hajléktalanok, kisnyugdíjasok, leszálalkoltak, nagycsaládok, özvegyek, elváltak, csövesek, állami gondozottak, alkoholisták, drogósok stb.

Helyben vagyunk. Ismét napvilágra jut, hogy a kereszténység micsoda balekság, egy kapura játszás, ráfizetés. Jézus ellenvéleményen van. Szerinte nem rossz bolt ez, csupán hosszú lejáratú vállalkozás. Mennyei valutában fizetnek érte egy másik életben.

Szeptember 10. — Évközi 23. vasárnap — Lk 14,25-33 — Csak semmi hebehurgyaság!

A mai evangélium fülsértően és botránkoztatóan arra szólít fel minket, hogy Jézus követése érdekében gyűljük legközelebbi hozzátartozóinkat, sőt saját magunkat is. De hát mire ez a mindenkit maga alá gyűrő önállóság?

Jézus csak akkor mentesíthető a beképzelttség tetőfokának vádja alól, ha kívánsága mindenkinek javára van és senkinek sem árt. Márpedig éppen ezt jelenti az iránta való szeretet: „Az szeret engem, aki birtokolja meghagyásaimat, és megtartja azokat” (Jn 14,21). Meghagyásainak viszont pont az a közepe, hogy mindenkit szeretni kell, még az ellenséget sem szabad gyűlölni (vö. Mt 5,43-44) Akkor viszont mire jó ez az idegesítő játék az egyetemes gyűlölet elrendelésével?

Mert bizony létezik mindenbe beletörődő megalkuvás; és létezik semmibe bele nem törődő izgátság is. De egyik sem jó. Jó csak az, ha az ember az összeférhetővel összefér, a békétlenekkel azonban szembeszáll. Nem fizikailag (Mt 5,39; Jn 18,22), hanem szellemileg. Már embertársad bántása esetén is tiltakoznod kell azzal szemben, aki bántotta. Még hallgatnod sem szabad — úgymond — a békeesség kedvé-

ért, nehogy cinkosan egy követ fújni veled!

Ezt természetesen fogadhatja az illető bűnbánó lélekkel, s akkor minden rendben van. Valószínűleg így fogadták Jézus ledorongolását a „Mennydörgés fiai” (Lk 9,52-56), meg Péter is (Mt 16,23-17,1). De fogadhatja békétlenségében megmaradva is, mint az írástudók és a farizeusok (Mt 23,27-36; Jn 7,19-20; Mt 27,1-2) Akkor egyértelműen azt fogja érezni, hogy mivel nem állsz a pártjára, nyilván ellene vagy, nem szeretéd, sőt gyűlölöd őt. Ha nem száll magába, úgy is fog veled viselkedni, mintha ellensége, gyűlölője lennél. Védekezni fog. S mivel legjobb védekezés a támadás, üldözni fog. Nem lesz nyugta, míg nem veszed a sátorfádat és ki nem lépsz az életből, vagy legalábbis az ő életből, és le nem szoksz lelkiismeretének birizgálásáról. *De csak a lelkiismeretbirizgálók Jézus tanítványai. Aki ennél kevesebbet akar, az nem az.*

De aki lelkiismeretbirizgálással foglalkozik, annak állandóan készen kell lenni arra, hogy foghatja a sátorfáját (Lk 13,31-33). A sátorfa görögül: sztauros. A sztauros további jelentései: cölöp, karó, lócs, rúd, pózna, ge-

De ha valaki úgy érzi, hogy na, már megint csak a túlvilági mézesmadzaggal hitegetik, annak ott van a mai szakasz eleje, amelyben Jézus mindkét lábával a földön állva vágja szemébe asztaltársainak: annyira már nem lehetnek rövidlátók, hogy helyezkedésük folyamán egyetlen könyöknyi előny reményében kockáztassák a csaknem biztos megszégyenülést teljes környezetük előtt. A rabbinikus hagyomány néhány hellyel az alatt maradást javasol, ami az embert az ülésrendben megilleti. Jézus radikálisan az utolsót köti lelkünkre. Merőben gyakorlati, kényelmi szempontból. Hogy ne fecsérjünk energiáinkat e világ ostoba és bizonytalan kimentelű pozícióharcaira, hanem élvezzük a földi életet az előzékenyek és szerények fölszabadult örömeivel a legbiztosabb, mert utolsó pozícióból. Biztosak lehetünk afelől is, hogy megmaradt energiáinkkal a közér is többet tehetünk innen, mintha megpróbáltunk volna följebb kapaszkodni. Ezek az utolsó helyeken akadályozzák a legkevésbé az értelmes munkát.

Mi lesz a többi hellyel? Kik rontják majd ott a levegőt? Hogyan szipolyozzák energiáidat, s állítják a hatalom és erőszak szolgálatába legártatlanabb tevékenységedet is? Hogy talán mégsem kellene minden helyet átengedned nekik? Nos, ha invitálnak, ülj feljebb — amíg nemcsak a fizetésed lesz több, hanem a munkád is, és a lelkiismereted poharába nem kell álomport keverned.

renda. Akár olyan, amire sátrat feszítenek, akár olyan, amire halálraítéletet. Tekintettel arra, hogy Jézust sorozatos és súlyos lelkiismeretbirizgáló magatartása miatt egy ilyen póznára erősített keresztgerendán végezték ki, ezt a szavát minden olvasója bitófnak, keresztnek érti s nem sátorrúdnak.

Aki tehát nem emeli fel saját rúdját (akár sátorfa, akár bitófa értelemben) s jár így: minden egzisztenciális, illetőleg életbizonytalanságra felkészülve a Mester nyomában, az nem lehet a tanítványa. Az nevetségesen hebehurgya ember, aki olyasmibe fogott, amit nem tud végigcsinálni. Olyan, mintha toronyépítésbe kezdene kulipintyóra elegendő építőanyaggal, vagy tízezer katonának élén akarna háborút nyerni dupla akkora hadsereggel szemben. Hebehurgya ember pedig ki tud használni? Sem a családja, sem önmaga, de még a Messiás sem, s az Isten sem!

Légy megfontolt! Szegődj a Legjobb Céghöz! Vállalj annyit, amennyit ma elbírsz! Aztán tedd meg, amit vállaltál, tűzön-vízen át, bárki bármit tesz vagy mond is ellene! Holnap pedig kezd az egész elölről!

Csak semmi hebehurgyaság!

Szeptember 17. — Évközi 24. vasárnap — Lukács 15,1–32 — Isten "megrögzött" optimista

Isten megrögzött optimista. Ez a mondanivaló lényege mindhárom példázatban, de azért a három igen komoly különbözőséget mutat a megtérés, vagyis az önzetlenné válás módozatait és azok kezelését illetően. Menjünk sorban!

A **birka** nem túl okos lény, de bégetni azért tud, ha észreveszi, hogy nincs a többivel. Ez segít a rátalálásban. Megkönnyíti annak a helyzetét, aki elveszteteket keres (vö. Lk 19,10). Amikor aztán a pásztor észreveszi, hogy valamelyik elkóborolt, *nyugodtan* otthagyja a pusztában 99 békésen legelésző birkáját, hiszen a helyükön vannak, és *izgatottan* lódul a századik után, lemászik érte a gödör mélyére, ha kell, akár szombaton is (Mt 12,11). Aztán a vállán viszi hazáig, de az ünnepi lakoma alatt már nincs a vállán. Amíg meg nem találja valaki a helyét az Isten Országában, addig gondoskodni kell róla, de ha már megtalálta, nem szabad többé gyámkodni felette.

A **drachma** egy napszámot érő görög pénz, akárcsak a rómaiaknál a dénár (vö. Mt 20,2). Akinek csak tíz van belőle, annak egy is komoly érték. Ám a drachma nem béget. Egyet csendül, ha

leejtjük, s egyet koppan, amikor befejezi elgurulását, de ha puhára esik, még ennyit sem jelez. Eltűnik hang nélkül. Nem is érzi, hogy nincs a helyén. Keresni kell. Nem könnyű megtalálni, éppen mert csöndben van. Nagyobb világosságot kell csinálni, nagyobb tisztaságot teremteni, hogy észrevegyük; valószínűleg a saját portánkon! Alighanem partvissal kell kipiszkálni a sarokból. Hagyja magát piszkálni, s így kerül a helyére.

A **kisebbik fiú** nem ügyetlenségből téved el, mint egy birka, nem is a nehézségi erő következtében pottyán le, mint egy pénzdarab, hanem módszeresen előkészítve hagyja el az apai házat. Úgy mesterkedik, hogy még életben levő apjától örököljön. Hálátlan, türelmetlen, kapzsi, léha, rövidlátó és pazarló. Ráadásul peches is. Akkor tör ki az éhínség ott, ahol eldorbézolta örökségét, amikor már egy vasa sincs. Olyasmint kell tennie idegenben, amit hazai pályán sem szeretett: dolgozni! De teltve van a munkaerőpiac. Zsidó ember számára a sertés a legtisztátalanabb állat. Nincs olyan szorultság, hogy ő kondásnak álljon. A példabeszéd sarkítása következtében pedig éppen segédködés

lesz belőle. Előleget és ebédjegyet azonban nem kap, így továbbra is korgó gyomorral végezheti azt a számára igen megalázó munkát, aminél apja farmján százszor különbet kap a legutolsó munkanélküli is. Ekkor kap észbe. Van, akinél ki kell várni ezt a pillanatot, előbb nem lehet vele mit kezdeni. Neki mindenestre nem küldött, nem is szaladt utána az apja. Viszont eléje szaladt abban a pillanatban, ahogy meglátta őt a ház lapos tetejéről, ahonnan naphosszat leste, mikor érkezik vissza.

Van, akit vállra kell venni, van akit piszkálni kell, s akkor kerül a helyére, de van, akire csak türelmesen várni szabad, s amikor elindul visszafelé, akkor kell eléjeszaladni. *Összekeverni* pont annyira *nem szabad* ezeket a kezelési módokat, mint amennyire ostobaság lenne egy makacs fiú után lemászni a fekete lyukba, gyűrűvel csalogatni a birkát a réten, vagy távcsővel figyelni a háztetőről, gurul-e már haza a pénzecskénk. Nincs kaptafa. Oda kell figyelni. Ahogyan Égi Apácskánk figyel kóbor és otthon dohogó gyerekeire egyaránt. Mert Isten, a megrögzött optimista abban bízik, hogy mindnyájunk önzetlenné válásának örülhet egyszercs.

Szeptember 24 — Évközi 25. vasárnap — Lukács 16,1–13 — A pénz jó szolga, de rossz úr

A fortélyos ökonómust (oikonomosz) elbocsájtják, mivel rossz hatásokkal dolgozott külföldi főnöke tőkésének gyarapításán. Ekkor elkezd relaxálni, és arra a megállapításra jut, hogy visszatörölni ugyan már nem tudja magát eredeti pozíciójába, a fizikai állományt nem bírja, a munkanélküli segínyt szívesen venné, de arra még vannak esélyei, hogy a felmondási idő alatt létrehozzon egy önszervező csoportot. Ennek aztán élnie az első és egyelőre talán egyedüli haszonélvezője is. A dolog technikai része abból áll, hogy végkielégítésének összegét nem vágja zsebre, hanem Kamatfelengedések Finanszírozását Felvállaló Alapítvány létrehozásába fekteti. Még arra is vigyáz, hogy a természetbeni kamatokból más-más mennyiséget engedjen el, s így azok közel azonos értékűek legyenek, nehogy megsértődjenek, akinek kevésbé csökkenti az adósságát. 18 hektó olaj ára is kb. 500 dénár, 73 hektó gabona ára is kb. annyi, és így tovább. Gazdájától még elismerést is kap az elbocsájtás és a végkielégítés mellé, mivel nem a rövid lejáratú pénzfelmunkolást választotta, hanem egy távlati megoldást, „a kielégülés késleltetését” „a veszteség kockázatával”, ahogy azt M. Scott Peck mondaná.

Mindez azonban még mindig csak arra elég ész, hogy miképpen biztosítsa az ember az egzisztenciáját ebben a vi-

lágban, hogyan legyen mértéktartással, okosan önző.

Szégyenletes igazságot fogalmaz meg viszont a 8. vers: E világ gyermekei célszerűbben alkalmazzák saját eszközeiket saját céljaik eléréséhez, mint a fény gyermekei a magukéit a magukéhoz. Más szavakkal: a hamis mammon szolgálói jobban terjesztik uruk birodalmát, mint az igaz Istenéi. És ez nagy baj.

Mitől hamis a mammon? Attól, hogy azt hazudja: Bízz bennem, szolgálj nekem, ragaszkodj hozzám, gyarapíts engem, akkor jársz jól, így lesz szebb a világ (13. vers)! És mi az igazság? Akkor járunk jól, akkor lesz szebb a világ, ha Istenben bízunk, Őt szolgáljuk, hozzá ragaszkodunk, benne gyarapszunk (Lk 12,21). A hamis mammon bálvány Isten-, szeretet-, élet-, ember-, és világ-ellenes, és végső soron önmaga ellen dolgozik. Az igaz Isten viszont világ-, ember-, élet- és szeretetpárti, nem dolgozik önmaga ellen, hanem saját szeretetországának kiteljesedésén.

Ma már látva látjuk, howá vezet a gazdasági versengés. Miképpen teszi tönkre a pénz bálványozása az emberi kapcsolatokat, az élő környezetet, az egészséget, a békét, az értékrendet, magát Istent és Országát a szívünkben, a világban, végül is felgöngyöltetéssel fenyegetve az egész földkerekséget (nukleáris vagy ökológiai katasztrófa).

Pedig csak a lustaságot meg a kapzsiságot kellene elfelejtenünk, és elfelejt-

hetnénk mindenfajta pénzt. Ha nem lennénk kapzsiak, bátran részesedhetnénk az egymás által létrehozott értékekből, anélkül hogy némelyek fizetési kötelezettség hiányában felesleget halmozná fel, miközben másoknak nem jutna. A gyakorlat persze fizetési kötelezettséggel együtt sem sokkal rózsásabb, mint látjuk, mivel a pénz forgalmazása nem azokat tántorítja vissza az áruvásárlástól, akik már eddig is felesleget halmoztak fel, hanem azokat, akiknek a napi betevőre sem jut. Ezzel szemben, ha nem lennénk lusták, nem kellene munkabérrel serkenteni bennünket arra, hogy legyen miből megvásárolnunk minden szükségeset, amit nem tudunk magunknak előállítani. A gyakorlat persze erről az oldalról is homlok-egyenest ellenkező, s a leglustábbaknak van alkalmasint a legnagyobb tőkékük.

Pedig jó elosztás esetén az anyagiak még így is kitűnően funkcionálhatnának *szolgaként*; csak úrként komiszak, amikor átveszik az élet irányítását, holott „a legnagyobb értékek kizárólag ingyen kaphatók”. A pénz nem attól az ördög ganaja, hogy bankjegynyomdában állítják elő, hanem attól, hogy önzésre használjuk. Mert ha — viszonzást nyújtani *nem* képes rászorulókat támogatva vele — „barátok” szerzésére használjuk, akkor az „örök sátrakat” megnyitó ereje támad (9. vers).

Ökolódítások

Környezetbarát autó — fából vaskarika

Az autó súlyosan terheli a környezetet és a társadalom lelkiismeretét.

Az utóbbit optimista jóslatokkal igyekeznek megnyugtatni, amelyek gyakran lódításnak — ökolódításnak — bizonyulnak.

Mióta az autó a Zöldek és a természetért, egészségükért aggódó emberek kritikus figyelmének középpontjába került, az autópár egyre hangosabban fújja a reklám-harsonát: a katalizátor, az újrahasznosítás, a villanyautó, a bio-üzemanyag minden problémát megold. Ám, ha tüzetesebben megvizsgáljuk a „jövő megoldásait”, többségük délibábnak bizonyul. Ilyenekből szedtünk össze egy csokorra valót.

1. ökolódítás:

Az újrahasznosítás eltünteti az autóroncokat, megszünteti a roncstelepeket.

Az újrahasznosítás az élettartamuk végére érkezett áruk lehetőleg értékertő további vagy újbóli hasznosítását jelenti. Ha ez nem lehetséges, akkor legalább az anyagot kell visszanyerni.

A divatos kifejezést gyakran használják megtévesztő értelemben. Egyes autógyárak például műanyagból, formába fúvással állítják elő a benzintartályt. Közben 40 % hulladék keletkezik, ami teljesen gazdaságtalanná tenné a technológiát, ha a potyadékot nem olvasztanák be azonnal. A gyár reklámosztálya ezt 40 százalékos újrahasznosítási részarányként próbálja feltüntetni — noha az anyag sohasem hagyta el az üzem területét. Igazából majd, ha a tartályok fele régi darabok újra-

felhasználásával készül, akkor mondhatjuk, hogy megálljunk, mert itt van Kánaán.

Mások számadatokkal áltatják az ilyesmiben járatlan átlagpolgárt. A Mercedes büszkén jelenti, hogy évente 180 tonna papírhulladékot használ fel a kesztyűtartók gyártásához. Kolosszális — illetve annak tűnik, amíg meg nem tudjuk, hogy Németországban naponta 15 000 tonna papírt dolgoznak fel újra...

Sántikál egyes gyárak visszavásárlási garanciája is: a nehezen feldolgozható, karambolos kocsikra ez nem vonatkozik, tehát jó néhány évig tart, amíg első ízben be kell tartani szavukat. Az újrahasznosítás persze nagyszerű dolog, de csak az első lépéseknél tartunk. A hulladékhegyek még nőnek egy darabig.

2. ökolódítás:

A korszerűbb technológia egyre takarékosabbá teszi az autókat.

A könnyűfém, a műanyag és a szélcsatorna ellenére az új autók inkább több, mint kevesebb benzint fogyasztanak elődeiknél. Ez nemcsak olyan szélsőséges példákra igaz, mint a Mercedes S kategóriája, hanem egyebek között a Golf Illasra is. A biztonság növelése érdekében megerősített

karosszéria, vastagabb zajszigetelés, a sok-sok kényelmi berendezés növeli az autó tömegét, és ezzel a motorok hatásfokának javítása nem tart lépést. Sőt, a megszokott dinamika és sebesség tartásához nagyobb motor kell, természetesen nagyobb fogyasztással.

3. ökolódítás:

A katalizátoros technika révén autóink olyan „tiszták”, hogy további előrelépés szükséges, de lehetetlen is.

Itt valami büzlök! Semleges laboratóriumi vizsgálatok megállapították, hogy egyes autók intelligens motorelektronikája egyesíteni tudja a kellemest a haszonnal: a szabványos ellenőrzési ciklus során, teljesíti, más körülmények között durván túllépi a határértékeket. Így az autó szabályos és ráadásul megy is.

Nagy kérdőjel a katalizátor tartós hatása. Erre még hiányzik az elfogadható szabályozás. Legalább 80 000 kilométert kellene egységes minimumként előírni, de inkább az autó egész élettartamát. A túl kis katalizátor, vagy az üzemzavarra hajlamos gyújtóberendezés eleve kérdésessé teszi a gyár szándékainak komolyságát.

Ha a törvényhozók új szabályozást akarnak bevezetni, az autópár nagy komolyan bizonygatja, hogy lehetetlent kívánnak

tőle. Ez volt a helyzet legutóbb Németországban az úgynevezett Tüpfér-szabvánnyal, amely szerint a dízel-üzemű jármű csak akkor minősül különösen környezetbarátnak, ha kilométerenként csak 0,08 gramm szilárd részecskét bocsát ki. A rendelet mégis kijött, és láss csodát, minden gyár egykettőre megfelelt az előírásnak. A poén az, hogy annak elérése, hogy az Egyesült Államok mai határértékeit teljesítő autóból Very Low Emission Vehicle (nagyon kis károsanyag-kibocsátású jármű) legyen, amely 90%-kal kevesebb szénhidrogént és 80%-kal kevesebb nitrogénoxidot bocsát ki, átlagosan csak 170 dollár többletköltségbe kerülne. Ennyit remélhetőleg megér a természet!

4. ökolódítás:

A sebességkorlátozás tisztán tartja a levegőt.

Az autók károsanyag-kibocsátása nem elsősorban a sebességtől függ, hanem a közlekedés áramlásának egyenletességétől. Ha folyamatosan halad a forgalom, a nagyobb sebesség nem jelent feltétlenül fokozott emissziót, sőt a motorok jellegzőrőbének megfelelően a kibocsátás még csökkenhet is. Mihelyt azonban a forgalom a túlzásba vitt akadályozás miatt akadozni kezd, megnő a levegőszennyezés.

Nagyobb sebesség kisebb fogyasztással járhat, és így hozzájárulhat az üvegház-hatással fenyegető széndioxid-kibocsátás

csökkenéséhez. Ennek oka, hogy például 60-nál sok autó nem a legmagasabb sebességfokozatban halad, különösen az automata váltós kocsik. A motor pörgetése pedig növeli az emissziót.

Az ésszerűtlen korlátozásra jó példa Budakeszi, a hegyoldalban vezető, elég meredek főutcában 40 km/óra a megengedett sebesség. Lefelé ezt a biztonság indokolja — meg ne szaladjon az autó! De felfelé?! Aki betartja, annak másodikban bőg a motorja, mert harmadikban 40-nel nem megy fel az autó. A hatás valóságos gáztámadás az ott lakók ellen.

5. ökolódítás:

A villanyautó nem termel kipufogóaszt és nagyon gazdaságos, ez a jövő járműve.

Az állítás igazságtartalma függ attól is, hogy miképpen jutnak a villamosáramhoz. Ha fosszilis tüzelőanyagot (szén, kőolaj, földgáz) égető erőműben, akkor a villanyautó nagyobb arányú elterjedése még növelheti is a széndioxid- és kén-dioxid-kibocsátást. Ott, ahol az atom- és a vízierőművek dominálnak, csakugyan javítható a levegő tisztasága villa-

mosautókkal, de az ilyen terület ma még ritka. A közlekedési problémákat azonban nem oldja meg a villanyautó — sőt súlyosbítja. Rövid hatótávolsága és kis sebessége miatt csak második járműként jöhet szóba, tehát további parkolófelületet és útfelületet igényel. Több autó — nagyobb dugók — több kipufogógáz.

6. ökolódítás:

Napenergiával ingyen lehet autózni.

Az autó felületén elhelyezett szolárcellák sajnos nem adnak elegendő energiát az autó mozgatásához. A nap egy négyzetméterre 1000 wattot sugároz, a legjobb kísérleti napelemek ennek negyedét hasznosítják, a kapható kivitelek tíz százalékát. Nyomorúságos öt lóerőhöz legalább 40 négyzetméter szolárcella kellene — mindig merőlegesen beállítva a napsugárzás irányára. Ez nem megy, a tetőn elhelyezett napelem működ-tetheti a tűző napsütésen hagyott autót szellőztető ventilátort, de többre nem képes.

Nem sokkal realisztikusabb az elképzelés, hogy telepített szolárcellával kell tölteni a villanyautó csereakkumulátorát. Műszakilag megoldható lenne, de autónként 100 000 márkáért kellene napelemet létesíteni, ugyanannyiba kerülne maga a villanyautó, és további 150 000 márkát kellene kiadni a vezérlő elektronikára meg a cseretelepre. Kiszámították, hogy a mai éjszakai áramtarifát alapul véve az egész 217 év alatt térülne meg, és a napelem 15 esztendő alatt szolgáltatná vissza azt az energiát, amit a gyártásába fektettek.

7. ökolódítás:

A gázolaj környezetbarát repceolajjal helyettesíthető.

A dízelmotor csakugyan működik repceolajjal, de nagyon rövid ideig. A Német Szövetségi Kutatási Minisztérium megbízásából a Porschénál végzett vizsgálatok során a kísérleti motorok 150–200 üzemóra után tönkrementek. Besült dugattyúgyűrűk, elkokszosodott befecskendező szivattyúk okozták a bajt, és még azt megelőzően a fogyasztás, a zaj és az emisszió drasztikus növekedését. Már az új motorok sem működtek kielégítően, a CO- és a részecskekibocsátás megkétszereződik a dízelmotorhoz képest, a szénhidrogén- és az al-

dehid-emisszió ötször akkora, és ehhez járulnak a repceki-pufogógáz rákkeltő összetevői.

Problémamentesen használható viszont a repceolajból és metilalkoholból nyert repcemetil-észter. Ezzel az a baj, hogy egy ország teljes repcetermő területe csak a felhasznált gázolaj egy százalékának kiváltására elegendő. Több repcét vetni pedig nem tanácsos, mert a földről dinitrogén-oxid száll fel, ami 290-szer annyira befolyásolja az éghajlatot, mint a széndioxid. Akkor már okosabb hagyományos módon a benzinkútnál tankolni és repce helyett erdőt telepíteni.

8. ökolódítás:

A korlátlan mennyiségben rendelkezésre álló hidrogén megoldja energiagondjainkat.

Tény, hogy a belsőégésű motor nagyszerűen működik hidrogénnel, és égésterméké nem más, mint vízgőz. Az állítás ott sántít, hogy hidrogén egyáltalán nem áll „rendelkezésre”. Meg kell termelni. Ma túlnyomórészt kőolajból és földgázból állítják elő, 50 százalék körüli hatásfokkal. Ez a gyártási módszer veszélyes a környezetre, mert a szénhidrogének széntartalma széndioxidként a légkörbe kerül.

Hidrogént a víz elektrolízisével is elő lehet állítani, vízkészleteink pedig korlátlanok. Az eljárás azonban energiaigényes, és ha hőerőművet használnak, akkor a hatásfok csak 40 százalékos. Ez felveti a napenergia hasznosításának gondolatát.

A Szaharában például óriási szolárerőművet lehetne építeni, a tengerpartra vezetett áram pedig vizet bonthatna. A mérhetetlen mennyiségben földünkre zúduló napsugárzás egyetlen négyzetkilométerre annyi energiát ad, mint egy nagy atomerőmű: egy gigawattot.

A probléma ismét pénzügyi természetű. Németországnak 2000 négyzetkilométer napelemre lenne szüksége ahhoz, hogy a teljes autóállományt elláthassák hidrogénüzemanyaggal. A létesítmény mai áron számítva három billió márkába kerülne. Minthogy ennyi pénzt senki sem tud elképzelni, lássunk egy példát: ha valaki naponta nyer egymilliót a lottón, 8219 év alatt lesz ennyi pénze.

9. ökolódítás:

A biomasszából nyert üzemanyag pótolja a benzint.

A metanol (metilalkohol) előnyös tulajdonsága a benzinhez képest, hogy aránylag több hidrogént és kevesebb szén-tartalmaz, ezért felhasználáskor 20 %-kal kevesebb széndioxid kerül a légkörbe. A metanollal működő motorok szénmonoxid, szénhidrogén és nitrogén-oxid emissziója is kisebb. Ezért a metanol Kaliforniában az úgynevezett Clean Alternatív Fuel (tisztá alternatív üzemanyag) kategóriába tartozik.

Honnan vegyük a metanolt? Jelenleg jórészt szén cseppfolyósításával nyerik, egyáltalán nem kielégítő, 50 %-os hatásfokkal. Akkor is csak 60 % a hatásfok, ha földgázból állítják elő a metilalkoholt — ennél már ésszerűbb közvetlenül magát a földgázt használni üzemanyagként. Ebben az esetben a benzinüzemhez viszonyítva negyedére csökkenne a széndioxid-kibocsátás.

Hát a biomassza: a cukornád és a cukorrépa? A szakemberek egyelőre vitatják, hogy energetikai szempontból megéri-e ezzel foglalkozni. A földművelés, műtrágyázás, betakarítás és feldolgozás annyi energiát emészt fel, hogy a végén alig marad valami.

Van másik megoldás is: a fa hidrolízise. Ha ehhez folyamodnánk, 60 %-kal mérséklődne a széndioxid-kibocsátás. A dolog hátulütője, hogy erdőirtással járna, amit nyilván nem lehet elfogadni. Egyedül józan javaslatnak az tűnik, hogy az olajmezőkön és a finomítókban gázfáklaként eltűzelt szénhidrogént dolgozzák fel metanollá. Ily módon fedezni lehetne például az Egyesült Államok benzinigényének a felét.

10. ökolódítás:

Az autógyártás a vízben oldódó festékek, a freonmentes műanyaghabosítás és a hulladékégetés eredményeként „tisztá” tevékenységgé vált.

Kétségtelen, hogy maga az autógyár az utóbbi évek lelkiismeretétől áthatott fejlesztései révén sokkal kevesebb káros anyaggal szennyezi a környezetet. Nem feledkezhetünk meg azonban arról, hogy a nyersanyaggyártó üzemekben is energiát használnak fel, füstölögnek a kémények, nőnek a hulladékdepóniák. A Greenpeace felmérése szerint egyetlen S kategóriájú Mercedes 22 kilogrammnyi PVC alvázvédő bevonatára 420 kilogramm ipari hulladék jut. Ha ehhez hozzászámítunk minden egyébét, például a dél-amerikai ércbánya meddőhányójából a

savas eső által kimosott mérgező fémsókat, akkor egy luxus-kocsi előállításához 52 tonna hulladék keletkezésével jár.

Szertefoszlott néhány színes délibáb. Az alternatív ötletek jó része nem ad valós alternatívát. Legtöbbet a mai autó további következetes fejlesztésétől várhatjuk. Az előbbi kiábrándító gondolatok pedig mindenkit indítsanak arra, hogy csak az összes lehetséges véleményt mérlegelve tegyen megváltó javaslatokat.

Célba ér-e civilizáciánk?

„Aldous Huxley kiszámította, hogy a csend köre évenként tizenhárom és fél kilométerrel szűkül.” (Hamvas Béla: Az ágy)

Még soha ilyen energiával és sebességgel...

Századunk egyik tipikus tárgya a hamburger. Egyáltalán nem szerény példány. Nem csendes, nem finomkodó.

Olyan, amilyennek szülőhazájában, a kor génjei alapján a világra hozták: lórúgás. Az ízek lehengerlően tolonganak szánkban, így a rájuk való odafigyelésre nem kell külön energiát pazarolnunk. Bármikor bevághatjuk, legyűrhetjük, felzabálhatjuk. Kóstolgatásra, ízlelgetésre nincs mód.

Nem véletlen, hogy kik hódolnak a hamburger nyújtotta élvezeteknek. Akik szerint az élet szép és vidám, az ember gazdag és fiatal, mindenki belénk szeret, boldogok vagyunk, és meg sem fogunk halni. UV-színek, testre feszülő lasztext-nadrág, megfordított baseball sapka, festett haj, zselé.

Minden, de minden műanyag, mely már bensőnket is színültig töltötte. Műanyag vágyak, műanyag érzések, műanyag gondolatok.

Összes érzékszervünkön keresztül tömik belénk igéjüket a fogyasztói kultúra melegágyai, a Mac-Donalds-ok és a hozzá hasonló helyek.

Minden könnyen elérhető, mindent gyorsan megkaphatsz, bármit kívánsz, bármilyen mennyiségben. Nincsenek határok, nincs mérték. Vagy dühöngő farkaséhség, vagy pattanásig feszülő hasfalak. Viharvert ízlelőbimbóink már csak az egyre nagyobb dózisosknál adják tovább a várva várt ingert. Csak nagyon színes, csak nagyon ízes, csak nagyon finom dolgokból áll a világ.

Mindent ki kell próbálni, mindent meg kell enni, mindent és mindenkit magunkévá kell tenni. Éhségünk csillapíthatatlan.

Tombolnak az érzékek. Bombáznak a behatások, az orgiasztikus ösztönkorbácsok.

S fölöttük az anyag sötét anyaga ropja féktelen táncát. Mindezt a lármat nem véletlenül csapják. Egy végtelenül halk és gyengéd hangot dübörögnék túl, mely bensőjűnkben kitarotán ezt suttozza: — Miért?

— Miért nem működnek a körülöttem lévő dolgok?

— Miért koptatom már a huszadik szeretőmet?

— Miért élek? S miért fogok meghalni?

— Miért...? Miért...?

Ezt a hangot egy életen át túl lehet harsogni, de végleg elhallgattatni semmiképp.

A fogyasztói kultúra gyökere és táplálója a jólét, azaz a „nem szenvedünk semmiben sem szükségét”, egyáltalán nem is szenvedünk. Még mélyebbről pedig a technika, melynek — mint eszköznek — már rég nem célja az élet magasabbra tétele. Ahelyett, hogy hidat emelt volna, inkább falat húzott az emberek közé. Van, ahol lépten-nyomon a „nincs”-be ütközünk, máshol utópisztikus álmok realizálódnak. De a jólétben is csak elszigetelődés van. A nagyvárosok lakógépjai: a felhőkarcolók, lakótelepek az elidegenedés hatalmas oltárai.

A gyerekek számára a játékot már nem a barátokkal való bújócska jelenti, hanem a számítógépes programok. Arcukat nem a napfényben fürdetik, hanem a monitor sugaraiban. Sem a másik emberre, sem önmagunkra nem figyelünk, mert a fal nemcsak kifelé húzódik, hanem befelé is. A technika adta nagy szabadságban bezártabbak lettünk, mint valaha. Korlátlan lehetőségeink részlegesében semmit sem tudunk komolyan venni és felhasználni. Minden súlytalanul lebeg, csak mi vagyunk a földhöz szegezve ólmosságunk miatt.

Elszaladt velünk a ló.

Még soha ilyen energiával és ilyen sebességgel...

Tudomány- és technikaorientált civilizáciánk robogó vonata mindent felfal, ami elé kerül. Már hat milliárdan zabáljuk kéjes bőrfenek kísératében Földanyánk testét. A szárguldásba némelyek már bele is szédültek, öklendező fejjel lógnak ki a vonat ablakán. A körvonalak kezdenek elmosódni.

Az elől lévőket kellemesen élvezhetik a panorámát, míg akik hátul kaptak csak helyet, azok minden kanyarban nekicsapódnak a falnak.

S tudja-e egyáltalán valaki, hogy honnan jövünk? Merre tartunk?

Egy-két furcsa öreg köti az ebet a karóhoz, hogy kell lennie valahol egy végállomásnak, ahova meg kell érkezniük. „Várnak minket! Rádásul késésben vagyunk!”

Ugyanis valaha még az előre lefektetett síneken zakatolt meghittén szerelvényünk. De egy ponton úgy gondoltuk, hogy nem járjuk végig a kacskaringós utat, hanem lerövidítjük. Saját kezünkbe vettük az irányítást. Hívogattak az ismeretlen tájak, melyeken bolyongunk egyre nagyobb sebességgel. Az okosak azt hiszik, hogy így hamarabb hazatalálunk. A relativitáselmélet és a kvantummechanika ugyan már megingatták a tudomány egzakt-ságába vetett hitet, de materialista társadalmunk a tehetetlenségi erő folytán még mindig nem tudott lassítani.

Míg ez bekövetkezik, abban kell bízunk, nem kerül utunkba semmilyen kis kavics, melyen vonatunk kisiklanék.

Égi Marcell

Nincs hiábavaló küzdelem

Az Alkotmánybíróság 29/1995. (V.25.) AB határozata

A Magyar Köztársaság nevében!

Az Alkotmánybíróság önkormányzati rendelet alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány alapján - dr. Sólyom László alkotmánybíró párhuzamos véleményével - meghozta a következő határozatot:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény 26. szakasza (8) és (10) bekezdése alkotmányellenes, ezért azokat 1995. december 31-i hatállyal megsemmisíti.

Nagyközségi Önkormányzatnak az Ócsai "Kiskőrös-alja" Természetvédelmi Terület létesítéséről szóló 2/1994. (III.30.) ÖK rendelete alkotmányellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

E határozatot a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Úgy érzem, hogy ez a nagyszerű hír igazából csak akkor érzékelhető és értékelhető, ha felvázoljuk annak a kétéves harcnak a kálváriáját, amely végül Ócsa lakossága számára kedvező alkotmánybírói döntéshez vezetett.

1993 tavaszán lettünk figyelmesek arra, hogy a bezárt kavicsbánya területén lázas építkezés folyik, nagyszámú emelődaru és földmunkagép dolgozik.

Amikor Dönti Károly, a Településfejlesztési és Környezetvédelmi Bizottság tagja rákérdezett a polgármesternél arra, ki tud arról a sajnálatos tényről, hogy Ócsa közigazgatási területén hatalmas bányüzem építése folyik, és erről a legilletékesebb bizottság semmit sem tud, kiderült, hogy maga a polgármester is tájékozatlan volt.

1993. május végén rendezték meg Kaposvárott a Környezetvédelmi Nyári Akadémiát, ahol a Településfejlesztési és Környezetvédelmi Bizottság elnökeként tájékoztattam az illetékes minisztériumi szakelőadókat, és tiltakoztam az említett törvénytelen építkezések ellen.

Hazatérve összehívtam a bizottságot és határozati javaslatot terjesztettünk a képviselőtestület elé, amelyben a bánya-ügy azonnali kivizsgálását, a bányatelek felmérését és a vizsgálat idejére az építkezés leállítását, valamint az illegális építmények azonnali szankcionálását javasoltuk. A javaslatot a testület elfogadta és azonnali hatállyal elrendelte. Ezt a döntést azonban, és sajnos az ügygel kapcsolatosan több, később született határozatot a hivatal nem teljesítette.

A képviselőtestület 1993. november 24-én hozott határozatot a bányaterület helyi természetvédelem alá helyezéséről és a szükséges államigazgatási eljárás megindításáról. Az illetékes szakhatóságok 1993. december 7-én tartottak helyszíni szemlét.

1994. március 26-án az Ócsai Népfőiskola a többi társadalmi szervezet és az egyházak támogatásával tüntetést szervezett, követelve a bányüzem azonnali leállítását és felszámolását.

A tüntetésen jelen volt a televízió és a rádió több műsorának képviselője. Az eseményről megemlékezett az ország szinte valamennyi környezetvédelmi pártoló lapja, a Környezetvédelmi Szervezetek Egyesülete levélben biztosított minket támogatásáról, a Pestkörmeyi Népfőiskolai Szövetség pedig több mint ötven népfőiskolai egyesület nevében jegyzőkönyvben nyilvánította ki támogatását.

1994. március 30-án az önkormányzat a 2/1994 (III.30) ÖK rendeletével végre elrendelte a bányaterület védetté nyilvánítását, „az Ócsai Kiskőrös-alja értékes növénytakarulásának, botanikai ritkaságainak, változatos állatvilágának megőrzése, a terület vízviszonyainak fenntartása érdekében”. A kitermelő Pioneer Kft. jogi képviselője azonnal megtámadta a határozatot, és törvényellenesnek nyilvánította azt. Ezek után a jegyző kérte a testületet határozatának visszavonására, de mivel a képviselők ennek nem tettek eleget, a Köztársasági Megbízotthoz továbbította az ügyet. A Köztársasági Megbízott egyetértett a jegyző

álláspontjával és határidőhöz kötötte a „törvénytörő” rendelet visszavonását, de a testület továbbra is kitartott határozata mellett.

Ezek után fordult a Köztársasági Megbízott a rendelet megsemmisítése ügyében az Alkotmánybírósághoz.

Közben a Pioneer Kft. ügyvédje megfenyegetett minket, hogy a bányüzem leállítása esetén a kieső jövedelmet az önkormányzattal fogják megfizettetni, ami évi 380 millió forintot tenne ki. A képviselők azonban nem ijedtek meg, és elismerést érdemelnek bátor kiállásukért.

Őszintén szólva nem reméltük, hogy az Alkotmánybíróság a mi javunkra dönt, és már 1994 októberétől elkezdtünk szervezni egy esetleges helyi népszavazást, amelyet az Ökotárs Alapítvány 69 ezer forinttal támogatott, melyet ezúton szeretnék megköszönni.

A legnagyobb hálával feleségemnek tartozom, aki biztosította nekem a háttérrel, biztatott, figyelmeztetett, ha kellett, gyermekeimmel együtt elvégezte azt a munkát, amit otthon nekem kellett volna elvégezniem.

Nyilvánvalóan sok száz nevet kellene most felsorolnom, azokét, akiknek köszönettel tartozom segítségükért, de erre nem volna elég hely az újságban. Néhány nevet azonban szeretnék megemlíteni, azokét, akiktől a legtöbb segítséget kaptam: Süki István, dr. Kozma Elek, Dönti Károly és feleségük, akikkel kezdettől fogva a utolsó pillanatig nem adtuk fel a reményt; hálával tartozom még a Népfőiskola vezetőségének és tagjainak, valamint a Nagycsaládos Egyesületnek. Köszönetet mondok még Révész Miklósnak, aki a rendezvények előkészítésében segédkezett.

Köszönetet mondok minden jószándékú embernek, aki a falu érdekében elkötelezetten segített abban, hogy ez a fontos önkormányzati döntés megszülessen és érvényesüljön is.

Örüljünk együtt, hogy küzdelemünk nem volt hiábavaló.

Üröm az örömben, hogy még el sem vonultak a viharfelhők a fejünk felől, máris új nehézségek elé nézünk.

A Polgármesteri Hivatal úgymond „biztató” tárgyalásokat folytat Budapest Főváros Önkormányzatával egy, a környékünkön létesítendő hulladéklerakó ügyében.

Ha az üzlet létrejön, ez év végén vagy a jövő év elején 200 millió forint egyszeri, majd további, évi több tízmillióos bérleti díjban részesül a falu. Környezetünk települései irigykedve nézik szerencsés földrajzi helyzetünket, természeti szépségeinket, híres premontrei bazilikánkat, pincesorainkat.

Kérdem én, szabad-e, tisztességes-e „eladni” jó pénz fejében a környezetünket, a tiszta levegőt, a jövőnket.

Ezért kérem újonnan minden jószándékú ember segítségét, hogy a falu felemelkedése érdekében minél nagyobb összefogással alakítsuk a közös jövőt.

Juhász Károly
Ócsai Népfőiskola

TARTALOM

Jubileum

- KL: A félszázéves Bokor 2
 Merza József: Virágot Albának (Öt éves az Alba Kör) 19–20

Tanulmányok

- Gergely G. András: Politizált-e Jézus? 3–4
 Herbert Haag: Jézus nem akart papokat 5–7

Gyerekeknek Moha-mese

- Tükör 17–18

Elmélkedések

- Merza József: Ősz Csopakon (I. rész) 8–12
 Pintér Zoltán: Illés szekere (Biblikus elmélkedés) 13–16
 Leveled jött Istentől (Vasárnapokra) 24–27

Karítás

- „Szép Jelen” Alapítvány 12

Olvasók fóruma

- „Tisztelt Szerkesztőség!” (Olvasóink leveleiből) 21–23

Környezetvédelem

- Ökolódiások 28–29
 Égi Marcell: Célba ér-e civilizációnk? 30
 Juhász Károly: Nincs hiábavaló küzdelem 31

Az elveszett kunyhó

A város egyik jelentéktelen mellékutcájában, kopottas régi házban tűz ütött ki. Riadóztatták a tűzoltóságot. Tüstént indultak. Ahogy a tűzoltóautó száguldott az utcákon át, hirtelen előkelő kőház állt az útjába. Az autó lefékezett és a házra kiáltott: „Azonnal engedj tovább, tüzet kell oltanunk! Nem látod, hogy oda megyünk?”

A ház nem tágitott és így ellenkezett: „És aztán hol van a tűz?” A legénység üvöltötte: „Öt hátul a mellékutcában. Nem látod?” A ház azt válaszolta: „Az a kis kunyhó ott? Nem kár érte. Elhanyagolt és férgekkel van tele. Ki tudja, mi minden történik benne. Hagyjátok égni! Inkább minket védjétek, mi többet érünk.”

„Úgy van!” — kiabáltak tüstént a szomszédos házak mind, és szintén az utcára léptek. „Mi többet érünk. Szilárd alapunk van és jó anyagból épültünk. Kívül-belül tiszták és egészségesek vagyunk.” Hamar bekerítették a tűzoltóautót, bármennyire forgóldott és igyekezett is. „Védjétek és locsoljátok minket, amennyire csak bírjátok!” — parancsolták az előkelő házak fenyegetően.

A körülvárt tűzoltók nem tudtak mást tenni, kiszálltak, a tömlőket kigöngyölték, a vízvezetékhez csatlakoztatták, és a masszív házakat minden oldalról nedvesre fecskendezték. Azok csuromvízes hasukat paskolták és azt visították: „Így kell csinálni, ha épek akarunk maradni!”

Közben azonban leégett a kunyhó, és a tűz a szomszédos házakra terjedt. Az egész mellékutca lángba borult, a tűz továbbharpózott, elérte a széles utcákat. Belekapott az előkelő házakba, és elhamvasztotta azokat. A súlyos kövek és erkélyek a tűzoltókra zuhantak, és maguk alá temették őket.

Werner Reiser
 (Fordította: Hagemann Frigyes)

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát.

Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat.

Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.

A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

VI/4. (32.) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlaszám: 202-10809 Magyar Hiteibank Rt.

Budapest V., Szabadság tér 5-6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára

„Érted vagyok” megjelöléssel támogatást küldhetnek lapunknak.

Bármely összeget köszönettel fogadunk, és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén

állandó tiszteletpéldányt küldünk.

Az Alapítványnak adott összeg

adócsökkentésre felhasználható.

Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén

küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.

Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok (Mt 10,8) szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl. Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hozzájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közölhetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ezúton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt. Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a VÁCI OFSZEZT KFT nyomdaüzemében,

Vácott.

Felelős vezető: Szilva István

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for communities and families, about gospel, charity, third world, ecology, nonviolence, family life, education and radical renewal movement in the Hungarian Catholic Church.

Editor: GARAY András

Address: H-2120 Dunakeszi, Berzsényi u. 5/c.

The materials published by „Érted vagyok” can be republished free, without distortion of contents. The editorial board hereby asks for complimentary copies in case of republication.

Előfizetés és terjesztés:

1028 Budapest,
 Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre lehet küldeni. Kérjük, az utalvány közepső, értesítés részén a név és cím olvashatóan, pontosan legyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1995-re (postaköltséggel):

Belföldre: 360 Ft

10 példánytól (példányonként) 312 Ft

szociális előfizetés 252 Ft

(nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek, diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak számára, postaköltséggel együtt)

Külföldre:

Itthon előfizetve:

a szomszédos országokba 360 Ft

egyéb külföldre 1500 Ft

Nyugaton: 36 DM

A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai keresztény iskolát támogatják.